

پیش نویس
قانون جامع مدیریت شهری

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیش نویس قانون جامع مدیریت شهری

عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآورنده	پیش نویس قانون جامع مدیریت شهری [به سفارش] مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران
مشخصات نشر	تهران: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری	۱۱۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۰۸۰۰-۰۹-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	شهرداری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	زمین داری شهری -- قوانین و مقررات -- ایران
شناسه افزوده	شهرداری تهران. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران
رده بندی کنگره	KMH۲۹۳۷/۲۸ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی	۳۴۲/۵۵۰۹
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۴۸۷۸۶

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

به سفارش: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران؛ مدیریت مطالعات زیرساخت های مدیریتی و مالی

ویرایش و صفحه آرایی: نگارستان حامد

طراح جلد: یعقوب قاسمی

نوبت چاپ: اول

چاپ: اول

شمارگان: ۲۰۰۰

بها: ۸۰۰۰

ناشر: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: خیابان شریعتی، خیابان پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان آقابزرگی، شماره ۳۲

تلفن: ۸۳-۲۳۳۹۲۰۸۰

کد پستی: ۱۹۶۴۶۳۵۶۱۱

<http://rpc.tehran.ir>

info@rpc.tehran.ir

پیشگفتار

در دنیای امروز، شهرنشینی با همه‌ی ابعاد وجودی‌اش با گام‌های بلند به پیش می‌رود و مدیران شهری با توجه به این مهم که شهر یک سیستم پویا است تلاش می‌کنند به انتظارات شهروندان و سازمان‌ها، از شهر و مدیریت شهری پاسخ دهند و در فضای متحول شده‌ی امروزی به دنبال مدیریت شهری به صورت نظام‌مند، هماهنگ و یکپارچه باشند. اداره‌ی امور شهرها و زندگی در این مراکز سکونت‌ی دارای وجوه مشترکی در بیشتر کشورهای جهان است که می‌توان این مسائل را در محورهایی از جمله تنوع اجتماعی و اقتصادی، دسته‌بندی‌های سیاسی، تنش‌های دائمی بر سر منابع اقتصادی، تأمین امنیت، ترابری (حمل‌ونقل بار و مسافر)، حفاظت از محیط‌زیست و نحوه‌ی مدیریت و برنامه‌ریزی و مشارکت مردم در اداره‌ی امور شهر خلاصه کرد. آنچه مسلم است در دنیای امروز شهرها در حوزه‌ی مدیریت شهری به‌صورت کاملاً علمی عمل کرده و با استفاده از رویکردهای موجود در این حوزه سعی در اداره‌ی بهتر شهر به صورت مدیریت یکپارچه شهری نموده‌اند. شهرهای کشور و همچنین تهران نیز از این امر مستثنا نبوده و با مسائل و مشکلاتی برای اداره‌ی امور خود روبه‌رو هستند و متأسفانه حرکت‌های اثربخش به‌منظور استفاده از رویکردهای علمی که در این حوزه وجود دارد، به‌رغم گذشت بیش از یک قرن از اولین قانون شهرداری و نزدیک به شش دهه از قانون مصوب ۱۳۳۴ شهرداری‌ها، انجام نشده است. برخی از این چالش‌ها را می‌توان در قالب محورهای زیر ارائه نمود:

- ۱- مناسب و به‌روز نبودن قانون شهرداری برای اداره‌ی کلان‌شهرها و شهرهای کشور؛
- ۲- مشخص نبودن تعریف و تفکیک وظایف ملی از محلی و تناقضات و عدم هماهنگی موجود در آن؛
- ۳- عدم شفافیت و تعیین تکلیف وظایف، حدود اختیارات و مسئولیت‌ها بین ارکان اداره‌ی امور ملی و محلی؛
- ۴- الزام به تفویض اختیارات قانونی بیشتر برای مدیریت شهری به منظور اداره‌ی شهر؛
- ۵- بزرگ شدن دولت و کم‌توجهی به رفع مسائل و مشکلات مدیریتی شهرها؛
- ۶- افزایش مسائل اجتماعی و عدم شفافیت مسئولیت وظایف مربوطه؛
- ۷- سطح پایین مشارکت مردم در اداره‌ی امور شهرها و محله‌ها.

بررسی اصول قانون اساسی نشان می‌دهد که ظرفیت‌ها و آرمان‌های مهمی در زمینه‌ی امور محلی و اهمیت مشارکت مردم در اداره‌ی امور کشور در قالب شوراها بیان شده است. این ظرفیت‌ها که می‌تواند الهام‌بخش تدوین قانون مدیریت شهری باشد، با وجود آرمان‌های مترقی قانون اساسی در زمینه‌ی تعریف مشارکت مردم در اداره‌ی امور خود، نحوه‌ی اداره‌ی امور کشور به شکل متمرکز است و به تبع آن، تمامی امور اجرایی کشور به استثنای

وظایف محدودی که به شهرداری‌ها واگذار شده است، از طریق قوهی مجریه با اختیارات و پاسخگویی متمرکز انجام می‌شود؛ لذا با توجه به تجارب علمی و تطبیقی در مدیریت شهری و چالش‌های موجود در اداره‌ی شهرهای کشور و روزآمد نبودن قانون شهرداری‌های کشور، ضرورت و لزوم بازنگری در آن و تدوین قانون جامع مدیریت شهری کشور از اهمیت بسیاری برخوردار است.

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران در پاسخ به این نیاز، مطالعات وسیعی در قالب مبانی نظری و مطالعات تطبیقی در حوزه‌ی مدیریت شهری چند کشور پیشرفته و در حال توسعه انجام و با آسیب‌شناسی وضعیت موجود عملکرد و قانون شهرداری‌ها در ایران، تصویری از وضعیت مطلوب، با توجه به سیاست‌ها و قوانین بالادستی ارائه و الگوی مشخصی را برای مدیریت شهری در ایران پیشنهاد داده است. خروجی نهایی این پژوهش در قالب پیش‌نویس «قانون جامع مدیریت شهری» برای نظرخواهی در اختیار تعداد زیادی از خبرگان، مدیران و کارشناسان گذاشته شده است و پس از حک و اصلاح‌های متعدد در این مجموعه تقدیم می‌شود.

مجموعه‌ی حاضر، ماحصل تلاش بی‌وقفه و خستگی‌ناپذیر تعداد زیادی از مدیران، کارشناسان، اهل فن و علاقه‌مندان به این مهم بوده که نام بردن از همه‌ی آن عزیزان امکان‌پذیر نیست. در پایان از پیگیری‌ها، تلاش‌های صمیمانه و راهنمایی‌های مجری محترم، مرکز تحقیقات قوانین و مقررات ایران و ناظر محترم، جناب آقای دکتر نادری، دبیرخانه‌ی نشست شهرداران کلان‌شهرهای کشور، شورای عالی استان‌ها و شهرداری اصفهان، مشهد، اهواز، تبریز، کرج، قم و کلیه‌ی مدیران و کارشناسان شهرداری تهران، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه‌ی شهری شهرداری تهران، اداره‌ی کل تدوین قوانین و مقررات و همچنین همکاران مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران از جمله معاونت محترم مطالعات و برنامه‌ریزی مدیریت امور اجتماعی و اقتصادی، مدیریت محترم مطالعات زیرساخت‌های مدیریتی و مالی و کارشناسان مربوطه که طی جلسات مستمر کارشناسی، نسبت به تدوین پیش‌نویس قانون جامع مدیریت شهری مبادرت نمودند، تشکر و قدردانی می‌نماید.

با عنایت به گستردگی و پیچیدگی موضوع، بدیهی است که دیدگاه‌ها و نظرات تکمیلی بر غنای هر چه بیشتر پیش‌نویس قانون جامع مدیریت شهری می‌افزاید. بدین لحاظ از کلیه‌ی صاحب‌نظران تقاضا دارد نقطه‌نظرات اصلاحی خود را به نشانی اینترنتی <http://rpc.tehran.ir> و یا از طریق مکاتبه‌ی اداری به مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران ارسال نمایید.

محمود عسکری آزاد

رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

فهرست کلی و تفصیلی

بخش اول: اصول، اهداف، تعاریف، وظایف و ساختار مدیریت شهری.....	۹
فصل اول: کلیات شامل اصول، اهداف و تعاریف	۱۱
فصل دوم: قلمرو و منابع مالی مدیریت شهری	۱۶
فصل سوم: شورای اسلامی شهر	۱۷
فصل چهارم: شهرداری	۲۵
بخش دوم: شهرسازی و معماری.....	۴۷
فصل اول: عملیات ساختمانی و رسیدگی به تخلفات آن	۴۸
فصل دوم: حریم و مدیریت یکپارچه بر حریم کلان شهرها	۶۲
بخش سوم: اجتماعی و فرهنگی.....	۷۱
بخش چهارم: خدمات شهری.....	۷۵
فصل اول: مقررات عمومی	۷۶
فصل دوم: زیباسازی و مبلمان شهری	۷۹
فصل سوم: ایمنی و مدیریت بحران	۸۱
بخش پنجم: حمل و نقل و ترافیک.....	۸۳
بخش ششم: محیط زیست شهری.....	۸۷
فصل اول: مدیریت فضای سبز	۸۸
فصل دوم: آلودگی آب و خاک	۹۰
فصل سوم: آلودگی هوا	۹۲
فصل چهارم: آلودگی صوتی	۹۴
فصل پنجم: سایر موارد زیست محیطی	۹۵
بخش هفتم: مالی - اقتصادی.....	۹۷
فصل اول: منابع درآمدی شهرداری و شیوه‌های وصول آن	۹۸
فصل دوم: برنامه‌ی اقتصادی شهر	۱۰۳
فصل سوم: خزانه‌ی شهر - اصلاحات لازم در آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری‌ها و آیین‌نامه‌ی معاملاتی شهرداری تهران.....	۱۰۹
سایر موارد	۱۱۴

اصول، اهداف، تعاریف، وظایف و ساختار مدیریت شهری

فصل اول- کلیات شامل اصول، اهداف و تعاریف

مبحث اول: اصول

ماده ۱- اصول حاکم بر نظام مدیریت شهری در این قانون عبارت‌اند از:

- ۱- اتکا به آرای عمومی در انتخاب اعضای شورای اسلامی شهر و شهرداران کلان‌شهرها
- ۲- رعایت سیاست‌های کلان و قوانین کشور در تصویب مقررات و اجرای مأموریت‌های مدیریت شهری
- ۳- مردم‌سالاری دینی، شهروندمداری و مشارکت مردم در اداره‌ی امور شهر
- ۴- شفافیت در اداره‌ی امور شهر و پاسخ‌گویی ارکان مدیریت شهری به شهروندان و مراجع قانونی
- ۵- تفکیک امور محلی از ملی با تأکید بر رعایت اصول وحدت ملی، تمامیت ارضی و تبعیت از حکومت مرکزی
- ۶- ارتقای ظرفیت‌ها و توانمندسازی مالی بر مبنای درآمدهای شهری، کمک‌های دولت و دریافت بهای تمام‌شده‌ی خدمات
- ۷- ایجاد وحدت رویه در مدیریت امور شهر
- ۸- اداره‌ی امور شهر با رویکرد توسعه‌ی پایدار شهری.

مبحث دوم: اهداف و راهبردها

ماده ۲- تحقق و اجرای اصول قانون اساسی، توسعه‌ی پایدار شهری و استقرار مدیریت شهری یکپارچه، شفاف، مشارکت‌پذیر، مستقل و پاسخ‌گو برای اداره‌ی مطلوب شهر با سازمان‌دهی و بازتوزیع وظایف، مأموریت‌ها و نقش‌ها از طریق راهبردهای ذیل:

- ۱- تعیین و تفکیک وظایف و حدود اختیارات و مسئولیت‌ها بین ارکان اداره‌ی امور ملی و محلی در قلمرو شهر
- ۲- توسعه‌ی پاسخ‌گویی مدیریت محلی در مقابل مردم و کاهش حیطه‌ی مسئولیت‌ها و پاسخ‌گویی مستقیم مدیریت ملی
- ۳- افزایش مشارکت بخش غیردولتی، خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد در اداره‌ی امور شهر
- ۴- ارتقای توانایی‌ها و ظرفیت‌های محلی در راستای ارائه‌ی خدمات عمومی مطلوب، حفظ کرامت انسانی و تقویت نقش شهروندان در اداره‌ی امور شهر
- ۵- مدیریت بهینه‌ی اموال و منابع عمومی در محدوده و حریم شهر
- ۶- سامان‌دهی و جلب مشارکت مردم در اداره‌ی امور شهر
- ۷- جلوگیری از دوباره‌کاری، موازی‌کاری، رفع و اجتناب از هم‌پوشانی اقدامات دستگاه‌های اجرایی در قلمرو شهر.

مبحث سوم: تعاریف

ماده ۳- معانی عبارات و اصطلاحات به کاررفته در این قانون به شرح زیر است:

امور شهری:

مطابق اصول قانون اساسی غیر از اموری که صرفاً جنبه ملی و کشوری دارند، بقیه امور از جمله امور اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و رفاهی مورد نیاز مردم که امکان تصمیم‌گیری و اجرای آن‌ها در محدوده و حریم شهر و با مشارکت و نظارت مردم و نمایندگان شورای اسلامی شهر امکان‌پذیر است، جنبه محلی دارند.

مدیریت شهری:

نظامی از نهادهای شهری است که در عین کثرت دارای ساختار حقوقی واحد بوده و ارکان اصلی آن شامل رکن مقررات‌گذار و ناظر (شورای اسلامی شهر) و مجری (شهرداری) است و اداره امور عمومی را در محدوده و حریم شهر و در چهارچوب این قانون و سایر قوانین و مقررات عمومی کشور، حفظ وحدت ملی، تمامیت ارضی و تبعیت از دولت جمهوری اسلامی ایران را به عهده دارد.

کلان‌شهر:

کلان‌شهر به محدوده‌ی جغرافیایی با حدود مشخص، دارای بافت متراکمی از بناها، فضاها و دسترسی‌ها که به‌طور همگن و متوازن در کنار یکدیگر و در عرصه‌ای از طبیعت، استقرار فضایی یافته و بیش از یک میلیون نفر جمعیت در آن ساکن و به فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، صنعتی، خدماتی و اداری مشغول بوده و یکی از مهم‌ترین قانون‌های تعاملات و مناسبات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و درمانی در محدوده‌ی نفوذ و جذب خود را تشکیل می‌دهد و در تولید و توزیع خدمات به خودکفایی نسبی رسیده باشد اطلاق می‌شود.

اصول فنی:

اصول فنی مقررات و مشخصاتی است که رعایت آن‌ها درباره‌ی ایستایی ساختمان، تأسیسات و تجهیزات، برق، الکترونیک، مکانیک، مسائل ایمنی، کاربرد مواد و مصالح ساختمانی الزامی است.

تفکیک (اراضی):

تفکیک عبارت از تقسیم یک قطعه زمین دارای حدود مشخص و سند مالکیت رسمی به چند قطعه است، به‌منظور استفاده یکسان یا چندگانه در حوزه‌ی کاربری‌های مجاز.

زمین محصور:

به کلیه‌ی اراضی و املاکی گفته می‌شود که به وسیله‌ی سیم‌خاردار، فنس، نرده و دیوار اعم از بلوکی، سنگی، آجری، کوتاه یا بلند و امثالهم محصور شده، چه دارای درب ورودی باشد یا نباشد. اراضی و املاکی که فاقد وضعیت مذکور باشد غیرمحصور است.

زیرساخت‌ها:

زیرساخت شهری عبارت از امکانات و تأسیساتی است که موجبات بهبود و ارتقای کیفیت زیست و فعالیت شهروندان را در بخش‌های مختلف شهری اعم از مسکونی، تجاری، اداری، بهداشتی، آموزشی، تفریحی، ورزشی، مذهبی، صنعتی و مانند آن‌ها فراهم سازد. از قبیل تأسیسات آب، فاضلاب، گاز، برق، ارتباطات، خیابان‌ها، پل‌ها، سامانه‌های حمل‌ونقل، مساجد، مدارس، بیمارستان‌ها و موزه‌ها.

ذی‌نفع (در ملک):

هر شخص حقیقی یا حقوقی است که واجد حقوقی از قبیل حقوق عینی، انتفاعی، ارتفاقی و غیره در ملک موضوع تخلف بوده و تصمیم کمیسیون‌های بدوی و تجدیدنظر رسیدگی به تخلفات ساختمانی در حقوق وی مؤثر باشد.

طرح شهرسازی:

طرح شهرسازی، طرحی است که نحوه‌ی سازمان‌دهی و استفاده از زمین برای سکونت و فعالیت جوامع شهری یا فعالیت جوامع تخصصی را همراه با زیرساخت‌های مورد نیاز، در قالب برنامه‌ی زمانی و نحوه‌ی تأمین منابع مالی مشخص می‌کند.

ضوابط شهرسازی:

ضوابطی است که توسط مقنن و یا دیگر دستگاه‌ها و مقامات ذی‌صلاح مجاز از طرف او، در مورد ساخت انواع ساختمان‌ها با کاربری‌های مختلف در شهر تصویب شده و رعایت آن الزامی است.

عملیات ساختمانی:

عملیات ساختمانی عبارت است از هرگونه فعالیتی، از جمله تفکیک، دیوارکشی نما تخریب، گودبرداری، حفاری و ساخت‌وساز که با مصالح ساختمانی طبیعی یا مصنوعی انجام شود و موجب تغییر فیزیکی در عرصه‌ی زمین و مستحذات غیرمنقول در آن شود، اعم از اینکه در فضای روی زمین باشد یا در فضای زیر سطح.

مشاغل خاص:

مشاغل خاص مشاغلی است که استقرار آن‌ها در ساختمان‌های با کاربری مسکونی از جهات امنیتی، بهداشتی و اجتماعی، موجبات محدودیت، ایجاد خطر و سلب آسایش ساکنان را فراهم می‌کند (مرجع تعیین مصادیق این‌گونه مشاغل در این قانون مشخص شده است).

مهندس ناظر:

مهندس ناظر شخصی حقیقی یا حقوقی است که طبق قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، دارای پروانه‌ی اشتغال به کار مهندسی از وزارت راه و شهرسازی است و در حدود صلاحیت خود، مسئولیت نظارت بر تمام یا قسمتی از عملیات ساختمانی شامل تخریب، گودبرداری، حفاظت آن و پی‌سازی، احداث، توسعه، تعمیر اساسی و تقویت بنا، خاک‌برداری، خاک‌ریزی، تسطیح زمین و ساخت قطعات پیش‌ساخته در محل کارگاه ساختمانی، حفر

چاه‌ها و مجاری آب و فاضلاب و سایر تأسیسات زیربنایی و همچنین اصول و قواعد فنی حاکم بر هر یک از آن‌ها را به‌منظور اطمینان از ایمنی، بهداشت، بهره‌دهی مناسب، آسایش و صرفه‌ی اقتصادی به‌عهده دارد.

نقشه‌ی جامع شهر:

نقشه‌ی جامع شهر شامل طرح جامع، هادی، تفصیلی و طرح‌های سکونتگاه شهر است.

پسماند:

عبارت است از مواد جامد، گاز و مایع (غیر از فاضلاب) که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده زائد تلقی می‌شود. پسماندها از نظر کلی به دو گروه: «عادی» و «ویژه» و از جهت انواع به پنج گروه «خانگی»، «پزشکی»، «کشاورزی»، «صنعتی» و «ویژه» تقسیم می‌شوند.

پسماندهای اصطلاحاً بزرگ مانند خودروهای اسقاطی و فرسوده، کمد و تختخواب و پسماندهای الکترونیکی مانند یخچال و تلویزیون‌های غیرقابل استفاده، جزو پسماندهای عادی محسوب می‌شوند.

آلودگی محیط‌زیست:

آلودگی محیط‌زیست عبارت است از پخش، انتشار، تخلیه و آمیختن هر نوع ماده‌ی خارجی اعم از جامد، مایع، گاز در آب یا هوا یا خاک یا زمین و یا ایجاد تشعشع و امواج در محیط‌زیست، به‌میزان و مقداری که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا زیستی و بیولوژیک آن را به‌طوری که زیان‌آور به حال انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان و یا آثار و ابنیه باشد تغییر دهد.

آلودگی هوا:

آلودگی هوا عبارت است از وجود و پخش و یا تخلیه‌ی یک یا چند آلوده‌کننده اعم از بخار و گاز، تشعشع و پرتوهای یونیزه و غیر یونیزه و دیگر آلاینده‌ها در هوای آزاد، به‌مقدار و مدتی که کیفیت هوا را به‌میزانی تغییر دهد که برای انسان و سایر موجودات زنده و گیاهان مضر باشد.

آلودگی آب:

آلودگی آب عبارت است از تغییر مواد محلول یا معلق یا تغییر درجه‌ی حرارت و دیگر خواص فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی آب در حدی که آب را برای مصارفی که برای آن مقرر است زیان‌آور یا غیرمفید سازد.

آلودگی صوتی:

عبارت است از پخش و انتشار هر گونه صوت و صدا و ارتعاش بیش از حد مقرر و مجاز در فضای باز (غیرسرپوشیده).

آلودگی نوری:

آلودگی نوری عبارت است از تابش و انتشار نورهای غیرطبیعی در محیطزیست به صورت مزاحم و آزاردهنده، به نحوی که در صورت تداوم برای سلامت انسان زیان آور بوده و باعث اختلال در دید، آسیب‌های چشمی، کاهش تمرکز ذهن و سایر مشکلات روانی و جسمی می‌شود.

حفاظت محیطزیست شهری:

حفاظت محیطزیست شهری عبارت است از اتخاذ سیاست‌ها، تدابیر و اقدامات لازم برای حفظ و حمایت شهروندان در برابر آن دسته از شرایط و عوامل تهدیدکننده‌ی محیطزیست که سلامت روانی و جسمی شهروندان را به مخاطره می‌اندازد و همچنین پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و اقدام مخربی که باعث برهم خوردن تعادل و تناسب محیطزیست شهری می‌شود.

فاضلاب:

فاضلاب عبارت است از هر نوع ماده‌ی مایع و آب آلوده به مواد آلاینده و روان آب‌های آلوده‌ی شهری که حاصل فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی، دامداری، شهری و خانگی، بیمارستانی و آزمایشگاهی و امثال آن است که در آب یا خاک تخلیه شود.

فضای سبز شهری:

عبارت است از محدوده‌هایی از بافت شهری با پوشش گیاهی، از جمله اراضی مشجر که نوعاً فاقد کاربری‌های اصلی مسکونی، تجاری و صنعتی بوده و شامل فضاهای سبز عمومی، نیمه عمومی و فضای سبز خصوصی است.

مدیریت محیطزیست شهری:

مدیریت محیطزیست شهری عبارت است از فرایند تصمیم‌گیری در جهت تدوین راهبردهای توسعه‌ی شهری، متناسب با الزامات زیست‌محیطی، بنا بر مقتضیات زمانی و مکانی و سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و کنترل و نظارت بر آن دسته از فعالیت‌هایی که تأثیر بارز بر محیطزیست شهری دارد.

مسئول آلودگی:

مسئول آلودگی، هر شخص حقیقی است که مدیریت، اداره یا تصدی منابع مولد آلودگی را خواه برای خود، خواه به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر، بر عهده داشته و یا شخصاً به طرُق مختلف، عامل ایجاد آلودگی باشد.

فصل دوم - قلمرو و منابع مالی مدیریت شهری

ماده ۴ - قلمرو:

قلمرو جغرافیایی این قانون منطبق بر حدود تعیین شده در طرح‌های توسعه‌ی شهری شامل محدوده و حریم شهر است.

مبحث اول: مدیریت شهری

ماده ۵ - مدیریت شهری:

در راستای تحقق بندهای ۸، ۹ و ۱۰ اصل سوم و اصول ششم، هفتم، پنجاهم و یکصد تا یکصد و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و انجام مأموریت‌ها و وظایف عمومی در قلمرو شهر، مدیریت شهری از دو رکن شورای اسلامی شهر و شهرداری تشکیل و به ترتیبی که در این قانون و یا سایر قوانین مرتبط، پیش‌بینی شده یا خواهد شد، اداره می‌شود.

مبحث دوم: منابع اصلی تأمین درآمد مدیریت شهری

ماده ۶ - منابع اصلی تأمین درآمد مدیریت شهری عبارت‌اند از:

- ۱- سود سهام و سرمایه‌ی تحت مالکیت شهرداری
- ۲- درآمد حاصل از جرائم تخلفات، دیرکرد، خسارات، نقل و انتقال مالی و واگذاری امتیازها
- ۳- درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات شهرداری
- ۴- حق مدیریت ناشی از منابع بین نسلی
- ۵- سهم شهرداری از بودجه‌ی عمومی کشور و کمک‌ها و هدایای اعطایی دولت، سازمان‌های دولتی، مؤسسات عمومی غیردولتی و اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۶- درآمدهای ناشی از وقف
- ۷- استقراض داخلی و خارجی، انتشار اوراق مشارکت و سایر ابزارها و روش‌های تأمین مالی
- ۸- عوارض شهری
- ۹- سهم مالیات‌ها و عوارض مشترک با دولت
- ۱۰- بهای خدمات شهری
- ۱۱- درآمدهای حاصل از اموال و دارایی‌های مالی و غیرمالی شهرداری، فروش اموال منقول و غیرمنقول.
- ۱۲- درآمد حاصل از مشارکت شهرداری با بخش خصوصی
- ۱۳- سایر درآمدهایی که در بودجه‌ی سنواتی و قوانین دیگر برای شهرداری‌ها پیش‌بینی می‌شود.

فصل سوم - شورای اسلامی شهر

ماده ۷- شورای اسلامی شهر به‌عنوان رکن تصمیم‌گیر و واضع مقررات شهری و ناظر بر اجرای مصوبات خود و سایر مقررات لازم‌الاجرا در امور شهری از جمله وظایف شهرداری عمل می‌کند. این شورا دارای شخصیت حقوقی واحد و مستقل از اعضاء می‌باشد.

مبحث اول: وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهر

ماده ۸- وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر به شرح زیر است:

- ۱- تشکیل کمیسیون‌های تخصصی به‌منظور تحقق اهداف و انجام وظایف خود
- ۲- تصویب و اصلاح لوایح و طرح‌های برقراری یا لغو و تغییر عوارض و بهای خدمات، با رعایت قوانین و مقررات و نظارت بر اجرای آن‌ها
- ۳- تصویب آیین‌نامه اجرایی وصول عوارض و بهای خدمات شهرداری
- ۴- بررسی و تصویب فرایند جذب و انعقاد قرارداد طرح‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی و یا مشارکت با آن‌ها
- ۵- تصویب آیین‌نامه‌های پیشنهادی شهرداری
- ۶- تصویب، اصلاح بودجه و متمم آن و تفریغ بودجه‌ی سالانه مدیریت شهری و مؤسسات و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته با رعایت آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری‌ها و همچنین تصویب بودجه‌ی شورای اسلامی شهر
- ۷- تصویب سیاست‌ها و ضوابط نام‌گذاری و تغییر نام میدان، خیابان‌ها، کوچه‌ها و سایر معابر شهری
- ۸- تصویب نشان و نمادهای شهر و تغییر و اصلاح آن‌ها و همچنین ضوابط و شرایط نصب مجسمه یا تندیس با رعایت قوانین و مقررات مرتبط
- ۹- تصویب نرخ کرایه تاکسی، اتوبوس، قطار شهری، سرویس مدارس و سایر وسایل نقلیه‌ی شهری اعم از باربری و مسافری با پیشنهاد شهرداری
- ۱۰- تصویب انتشار اوراق مشارکت، صکوک اجاره، اوراق استثنای و اوراق خزانه‌ی اسلامی؛ همچنین موافقت با دریافت و پرداخت وام توسط شهرداری
- ۱۱- تفویض اختیار تصویب و انجام معاملات تا میزان معینی به شهرداری و نظارت بر انجام آن‌ها
- ۱۲- تصویب معاملات عمده و بزرگ‌تر از آن، در آیین‌نامه‌ی مالی معاملاتی شهرداری و نظارت بر آن‌ها
- ۱۳- تصویب اساس‌نامه‌ی مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری
- ۱۴- تصمیم‌گیری درخصوص تعطیلات پیش‌بینی‌نشده یا کاهش ساعت کار شهری ناشی از مشکلاتی از قبیل: آلودگی هوا، سرما و کولاک، حوادث غیرمترقبه با رعایت قوانین و مقررات مرتبط

۱۵- بررسی و تأیید طرح‌ها و برنامه‌های توسعه‌ی شهری (جامع، هادی و تفصیلی) و نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده، امور مربوط به حریم و محدوده‌ی شهر و ارائه به مراجع قانونی ذی‌ربط جهت تصویب

۱۶- پیشنهاد عضویت شهرداری در سازمان‌ها و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی به سازمان نظام شهرداری‌ها جهت تصویب شورای عالی استان‌ها و کسب موافقت مراجع ذی‌ربط

۱۷- تأیید صورت جامع درآمد و هزینه‌ی شهرداری و انتشار آن هر شش ماه یک‌بار برای اطلاع عموم از طریق شهرداری

۱۸- انتخاب شهردار با رعایت تبصره‌ی ۳ ذیل ماده‌ی ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و اصلاحات بعدی در کلیه‌ی شهرهایی که شهرداران توسط مردم انتخاب نمی‌شوند.

۱۹- بررسی گزارش ارزیابی عملکرد برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت شهرداری، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و انتشار آن توسط شهرداری به‌نحو مقتضی برای اطلاع عموم

۲۰- نظارت مستمر و همه‌جانبه بر عملکرد شهرداری، مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و حسن اجرای مصوبات شورا و سایر مقررات لازم‌الاجرا در خدمات شهری

ماده ۹- شورا حق سؤال و استیضاح شهردار، تحقیق و تفحص از امور شهر را دارد، طرح تحقیق و تفحص باید به تصویب شورا برسد، در صورتی که طرح عدم کفایت یا استیضاح شهردار رأی لازم را کسب نکند شورا نمی‌تواند تا شش ماه بعد اقدام مشابه انجام دهد. آیین‌نامه‌ی اجرایی این ماده ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط شورای عالی استان‌ها، تصویب و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۰- رسیدگی به شکایات از عملکرد شهرداری و دیگر سازمان‌های مسئول در حوزه‌ی مدیریت شهر، (به استثنای مواردی که در صلاحیت دیوان عدالت اداری قرار دارد یا گروه‌های خاصی برای رسیدگی به آن‌ها در قانون پیش‌بینی شده است) از وظایف شورا است و شکایات مذکور باید مستند به اسناد و مدارک مثبت به شورای اسلامی شهر ارائه شود. شورا موظف است در مدت معینی که در آیین‌نامه‌ی داخلی شورا تعیین می‌شود، به شکایت رسیدگی و نتیجه را به متقاضی اعلام نماید و در مواردی که موضوع شکایت مربوط به عموم باشد، موضوع و نتیجه را به اطلاع همگان برساند. عدم اجرای این ماده تخلف محسوب شده و قابل پیگیری در مراجع و محاکم صلاحیت‌دار خواهد بود.

ماده ۱۱- جلسات رسمی شورای اسلامی شهر باید علنی باشد مگر در موارد خاص که با تصویب دوسوم اعضای شورا مذاکرات به صورت غیرعلنی خواهد بود. مذاکرات جلسات علنی در شهرهایی که دارای ایستگاه رادیویی هستند باید به‌طور زنده پخش شود و در شهرهای فاقد ایستگاه رادیویی به طرق مختلف از جمله پایگاه اینترنتی شورا و روزنامه‌های محلی به اطلاع عموم برسد. همچنین شورا مکلف به ثبت و نگهداری مشروح مذاکرات جلسات علنی و غیرعلنی است.

ماده ۱۲- شرح و تفسیر مقررات وضع شده توسط شورای اسلامی شهر بر عهده‌ی خود شورا است. مفاد این حکم مانع از تفسیری که دادرسان در مقام اجرا از مقررات می‌کنند نیست.

ماده ۱۳- هرگونه لایحه‌ی پیشنهادی دولت و طرح‌های پیشنهادی در مجلس شورای اسلامی و اصلاحات آن‌ها و طرح‌های پیشنهادی اعضای شورای اسلامی شهر و شورای عالی استان‌ها، در صورتی که منجر به تقلیل درآمد یا افزایش هزینه‌ی شهرداری یا شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته شود، در صورتی قابل اجرا است که نحوه‌ی جبران آن در طرح پیش‌بینی شده باشد.

ماده ۱۴- طرح‌های تقدیمی به شورا با امضای یک سوم اعضای شورای اسلامی شهر و لوایح پیشنهادی شهرداری پس از تصویب هیئت اجرایی و با امضای شهردار و با رعایت ماده‌ی فوق‌الذکر قابل رسیدگی است.

ماده ۱۵- شورا مکلف است نسبت به وضع مقررات لازم برای استقرار نظام مدیریت تضمین کیفیت و بهره‌وری، استانداردسازی خدمات، محاسبه‌ی قیمت تمام‌شده‌ی خدمات در سطح شهرداری، مؤسسات، سازمان‌ها و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته اقدام نماید.

ماده ۱۶- در شهرهایی که انتخاب شهردار به عهده‌ی شورا است، در هر دوره شورا، پس از رسمیت موظف است نسبت به انتخاب شهردار برای مدت چهار سال اقدام کند، اعم از اینکه دوره‌ی چهار ساله‌ی شهردار قبلی پایان یافته باشد یا خیر.

ماده ۱۷- نحوه‌ی اداره شوراها و کمیسیون‌ها مانند چگونگی بررسی و تصویب طرح‌ها و لوایح در کمیسیون‌ها و صحن علنی شورا، دسته‌بندی، تعیین اولویت طرح‌ها و لوایح، استرداد و مسکوت گذاشتن آن‌ها، تابع آیین‌نامه‌ای است که ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط شورای عالی استان‌ها تصویب و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۸- انحلال شوراها، جز در صورت انحراف از وظایف قانونی که به درخواست فرماندار و رأی دادگاه صالحه صورت می‌گیرد، ممکن نیست. هر یک از شوراها‌ی منحل شده یا فرماندار در صورت اعتراض به انحلال می‌توانند ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ رأی به دادگاه تجدیدنظر شکایت نمایند و دادگاه موظف است خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و رأی قطعی صادر نماید. در صورتی که به هر دلیل از جمله حوادث قهری و یا رأی دادگاه صالحه، شوراها حد نصاب قانونی دو سوم اعضای خود را برای تشکیل جلسات از دست بدهند، در تهران، کلان‌شهرها و مراکز استان، وزیر کشور و در سایر شهرها استاندار تا رسمیت شورا، قائم‌مقام شورای اسلامی شهر خواهند بود. مدت مذکور نباید از شش ماه تجاوز کند و برای کلان‌شهرها در صورت مرتفع نشدن مشکل، حداکثر تا شش ماه قابل تمدید است. در مدت مذکور قائم‌مقام شورای اسلامی شهر حق تغییر شهردار را ندارد.

ماده ۱۹- در صورتی که عضو شورا متهم به ارتکاب جرمی شود تا زمانی که رأی لازم‌الاتباعی از طرف دادگاه صالح صادر نشده باشد می‌تواند در جلسه شورا شرکت نماید، مگر اینکه قاضی رسیدگی‌کننده شرکت او را منع

کند. در چنین صورتی اگر شورا از اکثریت بیفتد، عضو علی‌البدل موقتاً جایگزین می‌شود. در صورتی که رأی محکومیت قطعی عضو مورد نظر مستلزم محرومیت او از حقوق اجتماعی باشد، از شرکت در جلسه محروم و عضو علی‌البدل رسماً و برای باقیمانده‌ی مدت شورا جایگزین وی می‌شود.

مبحث دوم: شورای محله، مدیریت محله

ماده ۲۰- در راستای ارتقای اثربخشی کارایی انجام امور شهری در سطح محلات و تحقق اهداف این قانون شوراهای محله در شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت و ذیل شورای اسلامی شهر تشکیل می‌شوند. وظیفه‌ی این شوراهای راهبری، تصمیم‌گیری، نظارت بر اجرای استانداردها و بر حسن انجام امور اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و رفاهی مورد نیاز مردم محله است. عضویت در شورای محله افتخاری است و تعداد محله‌های هر شهر تابع تقسیمات شهرداری آن شهر خواهد بود.

ماده ۲۱- با هدف مدیریت بهینه محله‌های هر شهر و بهره‌مندی از مشارکت شهروندان، مدیریت محله با مشارکت شهروندان و بدون هر گونه وابستگی اداری و حقوقی به شهرداری و به صورت خودگردان، زیر نظر شورای محله و به منظور انجام وظایف عملیاتی و قابل واگذاری در سطح محله تشکیل می‌شود. مدیر محله توسط شورای محله انتخاب و وظایف وی به شرح زیر است:

۱. ساخت و توسعه‌ی اماکن فرهنگی، هنری، مذهبی و کتابخانه‌ها و اداره و بهره‌برداری از آن‌ها
۲. ساخت، توسعه و اداره‌ی مدارس
۳. ساخت، توسعه و اداره‌ی درمانگاه‌ها
۴. ساخت و توسعه‌ی پارک‌ها و فضاهای سبز محلی و نگهداری از آن‌ها
۵. ساخت و اداره‌ی اماکن ورزشی و توسعه‌ی ورزش همگانی در سطح محله
۶. ساخت و توسعه و اداره‌ی پارکینگ‌های محلی
۷. همکاری در تأمین امنیت محله و جلوگیری از ایجاد زمینه‌های بروز آسیب‌های اجتماعی
۸. انجام امور ارتقای بهداشت عمومی در سطح محله
۹. تعمیر و نگهداری زیرساخت‌های شهری با محوریت کوچه‌ها و پیاده‌روها
۱۰. انجام فعالیت‌های عمرانی شهری در سطح محله
۱۱. اعمال قوانین و نظارت بر ساخت و سازها در سطح محله
۱۲. انجام امور مدیریت بحران در سطح محله
۱۳. انجام امور آموزش شهروندی

ماده ۲۲- مدیریت‌های محله می‌توانند در راستای انجام وظایف محوله با شهرداری‌ها قرارداد منعقد نمایند و به ازای خدماتی که ارائه می‌دهند وجوهی را در چهارچوب مقررات دریافت و در اداره‌ی امور محله هزینه نمایند و

شهرداری‌ها ضمن نظارت بر عملکرد آن‌ها موظف به ارائه‌ی استانداردها و ضوابط مربوط در سطح محله به مدیریت محله هستند.

ماده ۲۳- آیین‌نامه‌های اجرایی این مبحث مشتمل بر فرایند انتخاب اعضای شورای محله، نحوه‌ی تشکیل و اداره، تدقیق وظایف و اختیارات، ساختار سازمانی، شیوه‌ی پاسخ‌گویی، فرایند و ضوابط اداری، مالی و حسابداری و قواعد انضباطی، حداکثر ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

مبحث سوم: سازمان اداری و بودجه‌ی شوراهای

ماده ۲۴- شورای عالی استان‌ها موظف است ظرف مدت شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون نسبت به تهیه‌ی الگوی ساختار و تشکیلات دبیرخانه‌ی شورای اسلامی شهر متناسب با درجه‌ی شهرداری‌ها اقدام کرده و پس از تصویب شورای عالی اداری به شوراهای ابلاغ کند، شورای اسلامی هر شهر مکلف است ساختار و تشکیلات دبیرخانه‌ی خود را بر اساس الگوی مذکور تدوین و تصویب نماید. کارکنان دبیرخانه تابع مقررات استخدامی کارکنان شهرداری هستند.

ماده ۲۵- کارکنان دبیرخانه‌ی شورای اسلامی شهر، تابع مقررات استخدامی کارکنان شهرداری بوده و بودجه و اعتبارات موردنیاز شوراهای در بودجه‌ی سالانه‌ی شهرداری ملحوظ و به تصویب شورای اسلامی شهر خواهد رسید. ضوابط برآورد بودجه به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها موضوع ماده‌ی ۸۰ این قانون به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

مبحث چهارم: هیئت بررسی و تطبیق مصوبات شوراهای اسلامی شهر با قوانین

ماده ۲۶- به‌منظور بررسی و تطبیق مصوبات شورای اسلامی شهر با قوانین موضوعه کشور، هیئت تطبیق شهرستان با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- فرماندار
- ۲- یک نفر قاضی با معرفی دادگستری شهرستان
- ۳- یک نفر وکیل دادگستری با انتخاب رئیس کانون وکلا شهرستان
- ۴- یک نفر کارشناس در حوزه‌ی مدیریت شهری با حداقل ۱۰ سال سابقه‌ی کار به انتخاب و معرفی شورای اسلامی شهر
- ۵- نماینده‌ی شورای اسلامی شهری که مصوبات شورای اسلامی آن شهر در هیئت مطرح است، بدون حق رأی

تصمیمات هیئت با سه رأی از چهار رأی معتبر است.

ماده ۲۷- رئیس شورای اسلامی شهر موظف است مصوبات شورا را ظرف دو روز کاری از تاریخ تصویب برای ثبت به دبیرخانه شورا و همچنین دبیرخانه‌ی هیئت تطبیق شهرستان ارسال کند. عدم انجام تکلیف فوق از سوی رئیس شورا در مهلت مقرر یا عدم ثبت آن توسط دبیرخانه‌ی شورا یا دبیرخانه‌ی هیئت، تخلف اداری محسوب و با متخلفان مطابق قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ و اصلاحات بعدی آن رفتار خواهد شد. به سایر تخلفات کارکنان دبیرخانه نیز طبق قانون مذکور رسیدگی می‌شود.

ماده ۲۸- چنانچه تمام مصوبه یا قسمت یا قسمتهایی از آن مورد ایراد هیئت تطبیق قرار گیرد، شورا ملزم به اصلاح آن ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ اعلام رسمی مغایرت است. در غیر این صورت مصوبه‌ی مورد ایراد حسب مورد، کلاً یا بعضاً بلااثر خواهد شد. هیئت تطبیق ملزم است ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ دریافت مصوبه نظر خود را در صورتی که آن را مغایر با قوانین بداند به شورا اعلام کند، در غیر این صورت مصوبه عدم مغایر قلمداد خواهد شد.

ماده ۲۹- مصوبات شورای اسلامی شهر در صورتی که پس از دو هفته از تاریخ ابلاغ مورد اعتراض قرار نگیرد لازم‌الاجرا است و در صورتی که مسئولان ذی‌ربط یا ذی‌نفعان آن را مغایر با قوانین کشور و یا خارج از حدود و وظایف و اختیارات شوراها تشخیص دهند می‌توانند با ذکر مورد و به‌طور مستند، حداکثر ظرف دو هفته از تاریخ ارسال مصوبه اعتراض خود را به اطلاع شورا رسانده و درخواست تجدیدنظر کنند. شورا موظف است ظرف ده روز از تاریخ وصول اعتراض، تشکیل جلسه داده و به موضوع رسیدگی و اعلام نظر نماید. در صورتیکه شورا در بررسی مجدد از مصوبه‌ی مورد اختلاف عدول نکند، موضوع برای تصمیم‌گیری توسط شورا به هیئت تطبیق تجدیدنظر ارسال می‌شود.

ماده ۳۰- به‌منظور بررسی اعتراضات شورای اسلامی شهر، شهرداری و سایر دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی به مصوبات هیئت تطبیق شهرستان، هیئت تجدیدنظر استان با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود. هیئت تجدیدنظر موظف است ظرف مدت یک ماه به موضوع رسیدگی کند، رأی هیئت تجدیدنظر استان قطعی و لازم‌الاتباع است.

- ۱- استاندار یا معاون ذی‌ربط
- ۲- یک نفر قاضی با معرفی دادگستری استان
- ۳- یک نفر وکیل دادگستری با انتخاب رئیس کانون وکلا استان
- ۴- یک نفر کارشناس با حداقل ۱۰ سال سابقه در حوزه‌ی مدیریت شهری با انتخاب و معرفی شورای اسلامی استان
- ۵- نماینده‌ی شورای اسلامی شهری که مصوبات شورای اسلامی آن شهر در هیئت مطرح است، بدون حق رأی تصمیمات هیئت با سه رأی از چهار رأی معتبر است.

ماده ۳۱- دبیرخانه‌ی هیئت‌های تطبیق در محل فرمانداری و دبیرخانه‌ی هیئت تجدیدنظر در استانداری مستقر می‌شوند. بودجه‌ی مورد نیاز هیئت‌های مذکور به‌ترتیب در بودجه‌ی سالانه‌ی فرمانداری و استانداری پیش‌بینی خواهد شد. هیئت‌های تطبیق شهرستان موظف‌اند یک نسخه از مصوبات خود را برای شورای اسلامی شهر ذی‌ربط و هیئت تجدیدنظر استان ارسال کنند. تصمیمات هیئت‌ها با ۳ رأی از ۴ رأی اعضای صاحب رأی معتبر خواهد بود.

ماده ۳۲- آیین‌نامه‌ی اجرائی مورد نیاز هیئت‌های تطبیق و تجدیدنظر، از جمله وظایف هیئت‌ها و دبیرخانه‌ی آن، ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، توسط شورای عالی استان‌ها تهیه و پس از تأیید هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین، توسط شورای عالی استان‌ها به مرجع ذی‌ربط ابلاغ می‌شود؛ همچنین مرجع رفع ابهامات هیئت‌های مذکور، هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین خواهد بود.

ماده ۳۳ - مواد ۷۱ (به‌استثنای بند ۱ و تبصره‌های آن و اصلاحات بعدی)، ۷۲، ۷۷، بندهای ۶ و ۸ ماده‌ی ۷۸ مکرر ۲، ۸۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن بدون جایگزین لغو و اصلاحاتی به شرح ذیل در قانون مذکور به‌عمل می‌آید:

الف. به انتهای بند هـ ماده‌ی ۲۶ عبارت زیر اضافه می‌شود «داشتن مدرک تحصیلی کارشناسی با حداقل ده سال سابقه‌ی مدیریت در سطوح اداره‌ی کل و بالاتر و عضویت حداقل در یک دوره شورای اسلامی شهر برای عضویت در شورای عالی استان‌ها الزامی است.»

ب- به انتهای بند یک ماده‌ی ۷۱ عبارت «به‌استثنای تهران و کلان‌شهرها که شهردار با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شود» اضافه می‌شود.

ج. بندهای زیر به ماده‌ی ۷۸ مکرر ۲ اضافه می‌شود:

۱- پیشنهاد بودجه‌ی سالانه‌ی دبیرخانه و شورای عالی استان‌ها به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،

به‌منظور پیش‌بینی و درج در قالب ردیف خاص در بودجه‌ی عمومی کل کشور

۲- تصویب مقررات مذکور در قانون جامع مدیریت شهری از قبیل آیین نامه‌ها و نظام‌نامه‌ها در چهارچوب قوانین

۳- حضور در مجامع ملی و بین‌المللی به‌عنوان نهاد منتخب شوراها

د- در بند ۷ ماده‌ی ۷۸ مکرر ۲ عبارت «در قالب امکانات موجود کشور با همکاری وزارت کشور و سایر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های اجرایی ذی‌ربط» حذف می‌شود.

ه- متن زیر جایگزین بند ۹ ماده‌ی ۷۸ مکرر ۲ می‌شود:

«تهیه‌ی ضوابط و مقررات ساختار و تشکیلات و نظام مدیریت منابع انسانی از قبیل جذب و استخدام، آموزش، ارتقا و انتصاب، پایان خدمت، بیمه و تأمین اجتماعی، امور رفاهی، سلامت، حقوق و مزایا، جبران خدمات دبیرخانه‌ی شوراهای موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن و ضوابط تعیین و پرداخت حق‌الجلسه اعضای شوراها و ارائه‌ی آن برای تصویب به هیئت وزیران.»

و- در تبصره‌ی یک ماده‌ی ۸۵، قبل از عبارت وزیر کشور عبارت «و کلان‌شهرها و شهرهای مرکز استان» اضافه می‌شود.

ز- در ماده‌ی ۹۸ به‌جای عبارت «توسط وزارت کشور» عبارت «با همکاری شورای عالی استان‌ها و وزارت کشور» جایگزین می‌شود.

فصل چهارم - شهرداری

مبحث اول: شهرداری و تأسیس آن

ماده ۳۴- شهرداری، سازمان عمومی غیردولتی و رکن اجرایی مدیریت شهری است که دارای شخصیت حقوقی و مالی مستقل بوده و مسئولیت اجرای قوانین و مقررات شهری و تأمین نیازهای عمومی و محلی شهروندان را در حوزه‌های مأموریت شهرداری زیر نظر شورای اسلامی شهر بر عهده دارد.

ماده ۳۵- وزارت کشور صرفاً می‌تواند در نقاطی که دارای حداقل ده هزار نفر جمعیت و سایر شرایط مذکور در ماده‌ی ۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵ باشد شهرداری تأسیس و شورای اسلامی شهر تشکیل دهد، در نقاطی که فقط در بعضی از فصول سال برقراری شهرداری لازم باشد برای فصل مزبور همچنین برای چند محل که به یکدیگر نزدیک و جمعاً اقتضای تشکیل شهرداری داشته باشد بدون رعایت شرایط فوق‌الذکر می‌توان یک شهرداری تأسیس کرد و نقاط جمعیتی که به مرکز بخش تبدیل می‌شوند در صورتی قابل تبدیل به شهر هستند که دارای ده هزار نفر جمعیت باشند.

ماده ۳۶- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است، ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، چهارچوب ساختار کلان و ضوابط تفصیلی ساختار و تشکیلات شهرداری‌ها را، بر مبنای اصول، اهداف و راهبردهای این قانون و متناسب با درجه شهرداری‌ها و وظایف و اختیارات آن‌ها، طراحی و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها، به شوراها و شهرداری‌ها ابلاغ نماید. تصویب یا تغییر ساختار شهرداری توسط شورای اسلامی شهر خارج از ضوابط مذکور فاقد اعتبار است.

ماده ۳۷- مرجع تصویب ساختار کلان شهرداری مبتنی بر چهارچوب ابلاغی سازمان نظام شهرداری‌ها، شورای اسلامی شهر است. طراحی ساختار تفصیلی شهرداری متناسب با ساختار کلان و آیین‌نامه‌ی تشکیلات شهرداری، توسط شهرداری صورت خواهد گرفت.

مبحث دوم: نظام مدیریت منابع انسانی

ماده ۳۸- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، نظام مدیریت منابع انسانی شهرداری‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی آن را متناسب با وظایف و اختیارات شهرداری در حوزه‌های جذب و استخدام، آموزش و توسعه، مدیریت عملکرد، ارتقا و انتصاب و پایان خدمت، بیمه و تأمین اجتماعی، امور رفاهی، سلامت، تهیه و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به تصویب هیئت‌وزیران برساند.

ماده ۳۹- شهرداری مجاز است رأساً اقدام به تأمین منابع انسانی مورد نیاز خود، متناسب با تعداد پست‌های بلاتصدی، شایستگی‌های مورد نیاز، حاصل از نیازسنجی سازمانی و صلاحیت‌های عمومی نماید. استخدام کارکنان صرفاً می‌باید از طریق فراخوان و آزمون استخدامی صورت پذیرد. امکان انتقال یا مأموریت نیروهای

شهرداری به نهادهای دولتی و عمومی غیردولتی و بالعکس، تابع آیین‌نامه‌ای است که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۴۰- کارکنان شهرداری که پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون به استخدام شهرداری در می‌آیند مشمول صندوق تأمین اجتماعی هستند، کارکنان فعلی شهرداری نیز می‌توانند یک‌بار اقدام به تغییر صندوق بازنشستگی نمایند، هزینه‌ی جابه‌جایی این تغییر با حفظ سوابق مربوط به المناصفه توسط شهرداری و متقاضی تأمین می‌شود.

ماده ۴۱- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است ظرف یک سال از لازم‌الاجرا شدن قانون، نظام جامع آموزش شهرداری را در جهت نهادینه‌سازی آموزش‌های شهروندی در بستر نظام تعلیم و تربیت کشور و توسعه و بهینه‌سازی ظرفیت‌های تعامل با سازمان‌های آموزشی مردم‌نهاد و گروه‌ها و انجمن‌های تخصصی به تصویب شورای عالی استان‌ها برساند. این نظام مشتمل بر آموزش شهروندی در زمینه حقوق و تکالیف متقابل با مدیریت شهری و آموزش بدو و حین خدمت در سطوح مختلف نیروی انسانی شهرداری است. طراحی و استقرار سامانه‌ای برای سنجش مستمر و ایجاد بانک اطلاعات آموزش و شبکه‌های آموزشی در بستر فناوری اطلاعات از دیگر وظایف سازمان نظام شهرداری‌ها است.

ماده ۴۲- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است، ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، نظام طبقه‌بندی مشاغل شهرداری‌ها را مبتنی بر ساختار سازمانی مصوب و متناسب با وظایف و اختیارات شهرداری‌ها، تهیه و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به تصویب هیئت‌وزیران برساند. چهارچوب حاکم بر نظام شغلی شهرداری‌ها باید مطابق مفاد قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب سال ۱۳۸۶ و اصلاحات بعدی آن در این زمینه طراحی شود تا امکان مقایسه‌ی وضعیت شهرداری‌ها و سازمان‌های دولتی به صورت مستمر فراهم باشد.

ماده ۴۳- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است، آیین‌نامه نظام جبران خدمات کارکنان شهرداری‌ها را با تعریف اجزای آن مبتنی بر ضوابط نظام شغلی مصوب و در قالب نظام امتیازی با حداکثر افزایش ده درصد نسبت به جبران خدمات کارکنان دولت، تهیه و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به تصویب هیئت‌وزیران برساند.

ماده ۴۴- شهرداری موظف است با رعایت، قوانین اسناد مرتبط، سیاست‌های بالادستی و بر مبنای اصول و اهداف این قانون، برنامه‌های جامع خود را در سه سطح بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت تهیه و پس از تصویب شورای اسلامی شهر اجرا نماید. ضوابط، شاخص‌ها و دستورالعمل تهیه‌ی برنامه‌های مذکور، ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۴۵- شهرداری موظف است نسبت به تعیین تکلیف و نظام‌دهی و واگذاری کامل فعالیت‌های تصدی‌گری به بخش خصوصی، تعاونی یا نهادهای عمومی غیردولتی، تشکل‌های مردم‌نهاد و مدیریت محله اقدام نموده و با بهره‌گیری از مشارکت شهروندان، جامعه‌ی مدنی و سازمان‌های مردم‌نهاد در راستای سامان بخشیدن به امور خیریه، رفاهی، بهزیستی، اجتماعی و اقتصادی شهر و تأمین منابع مدیریت شهری زمینه‌ی ارتقا سطح رفاه

شهروندان را فراهم نماید و با مقررات‌زدایی و تسهیل شرایط صدور مجوزها و پروانه‌ی بهره‌برداری یا نظایر آن امکان بیشتر واگذاری فعالیت‌های مورد نظر را میسر کند.

ماده ۴۶- سازمان نظام شهرداری‌ها مجاز است، ضوابط پیاده‌سازی نظام شناسایی و رتبه‌بندی مؤسسات تعاونی، نهادهای عمومی غیردولتی و خصوصی دارای صلاحیت برای مشارکت در پیاده‌سازی و انجام مأموریت‌ها و وظایف شهرداری‌ها را تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها برساند و پس از تصویب جهت اجرا ابلاغ نماید و از آن پس، شهرداری‌ها موظف‌اند صرفاً با مؤسسات رتبه‌بندی شده‌ی فوق‌الذکر قرارداد منعقد نمایند.

ماده ۴۷- شهرداری مکلف است زیرساخت‌های مورد نیاز در حوزه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات را در تمام سطوح، به گونه‌ای توسعه بخشد که امکان تحقق شهر مجازی و بهره‌گیری همه‌ی شهروندان از امکانات آن فراهم شود. در این راستا آن دسته از خدماتی که قابلیت ارائه در فضای مجازی را دارند ظرف یک سال توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تعیین و ابلاغ می‌شود.

مبحث سوم: شهردار و هیئت اجرایی

ماده ۴۸- هیئت اجرایی در شهرداری متشکل از شهردار، قائم‌مقام و معاونان وی است که علاوه بر معاضدت شهردار در اجرای این قانون، وظیفه‌ی بررسی و تدوین مقدماتی مقررات مورد لزوم و ارائه جهت تصویب مراجع ذیصلاح، تصویب دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌های اجرایی مورد نیاز شهرداری و هماهنگی امور مناطق شهری را عهده‌دار می‌باشد. به هنگام تساوی آراء در تصمیمات، نظری که حاوی رأی شهردار است معتبر است. جلسات هیئت در دفتر شهردار تشکیل می‌شود و ترتیب و نحوه‌ی اداره‌ی آن طبق آیین‌نامه‌ای است که به پیشنهاد هیئت اجرایی به تصویب شهردار می‌رسد.

ماده ۴۹- شهردار تهران و کلان‌شهرها که ریاست هیئت اجرایی شهرداری را به مدت ۴ سال بر عهده می‌گیرند، علاوه بر داشتن شرایط مذکور در آیین‌نامه‌ی شرایط تصدی سمت شهردار، باید حداقل دارای مدرک کارشناسی ارشد در یکی از رشته‌های مرتبط و نیز حداقل ده سال سابقه‌ی مدیریت در شهرداری و یا پانزده سال در دستگاه‌های دولتی باشند.

شهرداران مذکور با واجد بودن تمام شرایط همزمان با انتخابات شوراهای اسلامی شهر با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شوند. انتخاب شهرداران سایر شهرها کماکان به‌عهده‌ی شورای اسلامی شهر است.

آیین‌نامه‌ی شرایط تصدی سمت شهردار با توجه به درجه‌ی شهرداری‌ها، ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون توسط شورای عالی استان‌ها تصویب و ابلاغ می‌شود.

ماده ۵۰- حکم انتصاب شهردار در تهران و کلان‌شهرها پس از انتخاب مردم به‌ترتیب توسط رئیس‌جمهور و وزیر کشور و در مراکز استان (غیرکلان‌شهرها) و سایر شهرها پس از انتخاب شورای اسلامی شهر به‌ترتیب توسط وزیر کشور و استاندار صادر می‌شود و در موارد خاتمه‌ی خدمت شهردار مطابق مفاد ماده‌ی ۵۱، حکم عزل وی نیز

توسط مقامات مذکور ابلاغ می‌شود. در صورتی که شهردار منتخب مستخدم یکی از دستگاه‌ها اعم از دولتی و یا غیردولتی باشد، دستگاه مربوطه ملزم به موافقت با انتقال، مأموریت یا استعفا با توجه به خواست وی است.

ماده ۵۱- دوره‌ی خدمت شهردار در موارد زیر خاتمه می‌یابد:

- الف- استیضاح با رأی عدم اعتماد سه چهارم کل اعضای شورا
- ب- استعفای کتبی پس از موافقت اکثریت مطلق اعضای شورای اسلامی شهر
- ج- عزل شهردار مطابق حکم قطعی مرجع قضایی ذی صلاح
- د- از کارافتادگی و ناتوانی در انجام وظیفه به گواهی پزشک متخصص و تصویب شورای اسلامی شهر

در صورت خاتمه‌ی خدمت شهردار یکی از کارکنان شهرداری با انتخاب شورای اسلامی شهر عهده‌دار و مسئول اداره‌ی امور شهرداری خواهد بود.

ماده ۵۲- شهردار در حدود وظایف، در برابر شهروندان و شورای اسلامی شهر پاسخگو است. شهردار می‌تواند قسمتی از وظایف و اختیارات خود را به موجب حکم کتبی به قائم‌مقام شهردار، معاونان یا سایر مسئولان تفویض کند. توهین به شهردار و کارکنان شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته در حین انجام وظیفه یا به سبب آن، مشمول مجازات‌های مقرر در ماده‌ی ۱۱۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۹۲/۲/۱۱ می‌باشد و همچنین کارکنان شهرداری مشمول مفاد ماده‌ی ۶۰۷ قانون مجازات اسلامی- کتاب پنجم- تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ مجلس شورای اسلامی هستند.

ماده ۵۳- به منظور انعکاس موضوعات و مباحث مدیریت شهری در پایتخت و تعامل شهرداری با دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادها و هماهنگی بیشتر امور اجرایی، شهردار تهران مکلف به حضور در جلسات هیئت دولت بدون حق رأی می‌باشد و شهردار شهر مرکز شهرستان، عضو شورای برنامه‌ریزی آن شهرستان و موظف به حضور در جلسات آن است.

ماده ۵۴- معاونان شهرداری و قائم‌مقام وی، مدیران مناطق شهر و روسای سازمان‌ها و مدیران عامل شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری توسط شهردار تعیین و منصوب می‌شوند، شهردار می‌تواند از خدمات تعداد معینی مشاور که شرایط احراز و تعداد آن‌ها به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها و تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد استفاده کند.

مبحث چهارم: وظایف شهرداری

ماده ۵۵- وظایف شهرداری در حوزه‌های مأموریتی شهرسازی و معماری، عمرانی، فرهنگی-اجتماعی، خدمات شهری، محیط‌زیست، مدیریت امور بحران، حمل‌ونقل و ترافیک و مالی-اقتصادی در محدوده و حریم شهر به شرح زیر است:

گفتار اول: وظایف در حوزه‌ی شهرسازی و معماری

- ۱- تهیه‌ی طرح‌های توسعه شهری از قبیل: طرح‌های جامع، هادی و تفصیلی و طرح‌های موضوعی و موضوعی شهر و تهیه و ارائه‌ی پیشنهاد مربوط به تغییرات و اصلاحات در آن‌ها با تکیه بر اصول معماری اسلامی- ایرانی و پیشنهاد ضوابط و مقررات لازم به مراجع قانونی ذی‌ربط
- ۲- برنامه‌ریزی، هدایت، هماهنگی، نظارت و کنترل در امور شهرسازی و معماری به‌منظور تحقق اهداف و برنامه‌های توسعه شهری مصوب در طرح‌های جامع و تفصیلی
- ۳- صدور پروانه‌ی ساختمانی، صدور گواهی عدم خلاف و گواهی پایان کار ساختمان و برخورد با تخلفات مربوط به ساخت‌وساز
- ۴- کنترل کیفیت و نظارت بر ساخت ابنیه به‌طور مستقیم و یا از طریق واگذاری به سازمان نظام مهندسی
- ۵- جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز در اراضی و املاک محصور و غیر محصور و اجرای آرای صادره از سوی مراجع ذی‌صلاح
- ۶- ارتقای سیما و منظر شهری از طریق اتخاذ تدابیر لازم
- ۷- پشتیبانی و تسهیل‌گری در حفظ و احیای آثار ارزشمند تاریخی - فرهنگی و طبیعی شهر
- ۸- احیا، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری
- ۹- ساخت و عرضه‌ی مسکن برای گروه‌های کم درآمد به صورت استیجاری برای مدت محدود (حداکثر ۵ سال)
- ۱۰- حفظ و مرمت ابنیه و آثار ارزشمند فرهنگی، هنری و باستانی شهر با رعایت ضوابط مربوطه به آثار ثبت‌شده‌ی ملی و بین‌المللی
- ۱۱- برنامه‌ریزی و صدور مجوز ایجاد و نظارت بر جایگاه‌های سوخت‌رسانی به وسایل نقلیه

گفتار دوم: وظایف در حوزه‌ی عمرانی

- ۱- مدیریت احداث، توسعه، نگهداری و بهسازی شبکه‌ی معابر عمومی از جمله کوچه‌ها، خیابان‌ها، میدان‌ها، زیرگذرها، بزرگ‌راه‌ها، پل‌ها و تونل‌ها
- ۲- مدیریت احداث، توسعه و نگهداری اماکن عمومی مقرر در این قانون از قبیل فضاهای ورزش همگانی، فرهنگ‌سراها، نگارخانه‌ها و خانه‌های سلامت
- ۳- مدیریت اجرای طرح‌های عمرانی با استفاده از فضاهای زیرسطحی
- ۴- مدیریت احداث و نگهداری شبکه و تأسیسات مربوط به مجاری فاضلاب و زیرساخت‌های درون‌شهری (تونل مشترک شهری) از قبیل کانال‌های عبور لوله‌های انتقال آب، کابل‌های برق و لوله‌های گاز
- ۵- مدیریت احداث، توسعه، نگهداری و بهسازی زیرساخت‌های مورد نیاز و مرتبط با حمل‌ونقل عمومی

گفتار سوم: وظایف در حوزه‌ی اجتماعی و فرهنگی

الف - اجتماعی:

- ۱- توانمندسازی و افزایش مشارکت شهروندان، انجمن‌ها و دیگر تشکل‌های مردمی دارای مجوز و حمایت از تأسیس و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد و مدیریت محله
- ۲- مشارکت با دیگر دستگاه‌ها در ارتقای امنیت اجتماعی شهروندان از طریق حذف یا کاهش خطر عوامل تهدیدکننده‌ی اجتماعی نظیر اعتیاد، مخاطرات زیست‌محیطی، فقر، بیکاری، فساد، فحشا، اقدامات گروه‌های متخلف و جنایت‌کار و سایر عوامل تهدیدکننده‌ی سلامت جسمانی و روانی شهروندان و جلوگیری از نکدی‌گری و هدایت متکدیان به انجام کارهای مفید
- ۳- برنامه‌ریزی به‌منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی با مشارکت دیگر دستگاه‌ها، نهادهای مربوطه و تشکل‌های غیردولتی از طریق برقراری گشت‌های شناسایی و جذب، تأسیس و اداره‌ی مراکز شبانه‌روزی نگهداری موقت، ایجاد و اداره‌ی آسایشگاه‌ها و مؤسسات درمانی و حمایتی، گرم‌خانه‌ها جهت حمایت آسیب‌دیدگان اجتماعی مانند: افراد ولگرد، کودکان و زنان خیابانی، معتادان، حاشیه‌نشین‌ها، بی‌خانمان‌ها (کارتن خواب‌ها) و افراد در راه‌ماندگان و زنان، مادران، نوزادان و کودکان بی‌سرپرست یا بد سرپرست
- ۴- مدیریت ایجاد خانه‌ی سالمندان و از کار افتادگان و ارائه‌ی حمایت‌های مادی و معنوی به آن‌ها با استفاده از کمک‌های دستگاه‌های دولتی و غیردولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد با استفاده از منابع دستگاه‌های دولتی
- ۵- سامان‌دهی امور حاشیه‌نشینی و سکونت‌گاه‌های غیررسمی با استفاده از کمک دستگاه‌های دولتی و غیردولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد و ایجاد مسکن موقت اجتماعی برای مساکین و نیازمندان
- ۶- برنامه‌ریزی و مشارکت در ایجاد و اداره‌ی مجتمع‌های گردش‌گری، واحدهای تفریحی - اقامتی و پذیرایی
- ۷- تأسیس و مدیریت موزه‌ها و کتابخانه‌ها
- ۸- مدیریت صدور مجوز تأسیس آموزشگاه، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، کتابخانه، مهدکودک، کلینیک‌های ترک اعتیاد و خانه‌ی سالمندان
- ۹- مدیریت ساخت، تجهیز و اداره‌ی مدارس از پیش‌دبستانی تا دبیرستان
- ۱۰- ارائه‌ی کمک‌های موقت برای در راه‌ماندگان و دورافتادگان از موطن و کمک به معاودت آنان
- ۱۱- مشارکت در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان

ب- فرهنگی:

- ۱- ترویج و توسعه‌ی فرهنگ و ارزش‌های اسلامی ایرانی، بومی و محلی و باورهای دینی شهروندان و اشاعه‌ی ارزش‌های انقلاب اسلامی و فرهنگ ایثار و شهادت

- ۲- آموزش شهروندی در راستای بهبود شاخص‌های کیفی و کمی زندگی و بهبود سبک زندگی شهروندان و تحکیم بنیان خانواده
- ۳- ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی و برنامه‌ریزی و برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت شهروندان
- ۴- بزرگداشت جایگاه مفاخر و مشاهیر سیاسی، اجتماعی، علمی، مذهبی، فرهنگی و هنری
- ۵- مدیریت، نظارت، پشتیبانی و تسهیل‌گری در حفظ و احیای آثار تاریخی و آرامگاه بزرگان و اماکن گردش‌گری در محدوده و حریم شهر
- ۶- برنامه‌ریزی و مشارکت در ارائه خدمات مشاوره‌ی خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی به شهروندان
- ۷- شناسایی و نگهداری مراکز و آثار فرهنگی با مشارکت سایر نهادهای فرهنگی کشور در محدوده و حریم شهر

گفتار چهارم: وظایف در حوزه‌ی خدمات شهری

- ۱- مدیریت توزیع گاز، برق، آب شرب شهری، جمع‌آوری، انتقال و تصفیه‌ی فاضلاب و نظارت بر ارائه خدمات ارتباطاتی در محدوده‌ی شهر
- ۲- نظافت، رفت‌و‌روب و مرمت میدین و معابر شهری مانند خیابان‌ها، کوچه‌ها، بزرگ‌راه‌ها، کمربندی‌ها، پل‌ها و زیرگذرها
- ۳- مدیریت امور جمع‌آوری، تخلیه، دفع، فرآوری و بازیافت پسماند عادی و عمرانی و نظارت بر عملیات اجرایی سایر پسماندها
- ۴- مدیریت، مرمت، لای‌روبی، بهسازی مستمر نهرها، مسیل‌ها، قنوات، آب‌راه‌ها، رودخانه‌ها در محدوده‌ی شهر و محیط اطراف رودخانه‌ها و نهرهای شهری و رود دره‌ها و حفاظت از حریم رودخانه‌ها در محدوده و حریم شهر
- ۵- مدیریت تهیه و نصب تابلو و پلاک شناسایی اماکن، معابر، راه‌ها، نشانی‌های شهری و اماکن تاریخی و گردش‌گری به صورت ویژه
- ۶- اجرای ضوابط و استانداردهای آدرس‌دهی معابر شهری
- ۷- جلوگیری از سد معابر و استفاده غیرمجاز از معابر عمومی و رفع آن
- ۸- مدیریت ایجاد انواع باغ‌ها، بوستان‌های عمومی
- ۹- مدیریت ایجاد، گسترش، حفظ و نگهداری فضای سبز شهری
- ۱۰- جنگل‌کاری در محدوده و حریم شهر
- ۱۱- فراهم کردن امکانات و تسهیلات لازم برای مدیریت ایجاد و نگهداری مراکز عمومی خرید و فروش خودرو و انواع ماشین‌آلات سبک و سنگین
- ۱۲- فراهم کردن امکانات و تسهیلات لازم برای مدیریت ایجاد و نگهداری سرویس بهداشتی عمومی در سطح شهر

- ۱۳- فراهم کردن امکانات، تسهیلات و زیرساخت‌های لازم برای عرضه کالا و خدمات توسط تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان و دسترسی مردم به کالاها و خدمات ارزان‌قیمت در شهر از قبیل میادین میوه و تره‌بار، فروشگاه‌ها و بازارهای محلی
- ۱۴- مدیریت و سامان‌دهی محل‌های تجمع کارگران فصلی و غیرفصلی
- ۱۵- مدیریت ایجاد و اداره‌ی موزه‌های تاریخ طبیعی و باغ‌های وحش و نظارت بر فعالیت آن‌ها و صدور مجوز ایجاد در محدوده و حریم شهر، بر اساس ضوابط و مقررات سازمان حفاظت محیط‌زیست
- ۱۶- مدیریت ایجاد و نگهداری نمایشگاه‌ها، سینماها و تئاترها، زمین‌های بازی و ورزش همگانی
- ۱۷- مدیریت ایجاد و نگهداری مراکز عمومی عرضه‌ی پرندگان و دام با رعایت مقررات زیست‌محیطی
- ۱۸- مبارزه، کنترل و کاهش جمعیت حیوانات بلاصاحب یا مضر، نظیر سگ‌های ولگرد و موش‌ها
- ۱۹- سامان‌دهی کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و واحدهای تولیدی و خدماتی آلوده‌کننده و مزاحم و نظارت بر کنترل آلودگی آن‌ها و انتقال به نقاط مناسب به ترتیب مقرر در این قانون
- ۲۰- تأمین امنیت شهروندان از طریق رفع خطرات ناشی از ابنیه، دیوارهای شکسته و خطرناک، گودال‌ها و چاه‌های واقع در معابر، اشیای موجود در بالکن‌ها و نماهای عمومی ساختمان‌ها و پاسخ‌گویی و جبران در صورت وقوع اتفاقات ناگوار
- ۲۱- مراقبت و کمک به تأمین بهداشت عمومی از قبیل:

- الف) مشارکت در جلوگیری از عرضه‌ی میوه و مواد غذایی غیراستاندارد و غیربهداشتی
- ب) مشارکت در جلوگیری از شیوع بیماری‌های مسری، در محدوده و حریم شهر، از طریق همکاری با ادارات و سازمان‌های ذی‌ربط در چهارچوب سیاست‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۲۲- نظارت بر امور کشتارگاه‌ها، انبارهای عمومی و سیلوهای گندم
- ۲۳- تهیه‌ی برنامه جامع مبلمان شهری و مدیریت اجرای آن
- ۲۴- سامان‌دهی و نظارت بر تبلیغات و منظر شهری
- ۲۵- اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از آلودگی بصری یا نابسامانی منظر
- ۲۶- برنامه‌ریزی و تهیه‌ی ضوابط زیباسازی محیط‌زیست شهری، هویت بخشی به سیما و کالبد شهری جهت تصویب در مراجع ذی‌ربط
- ۲۷- ارائه‌ی خدمات ایمنی و آتش‌نشانی
- ۲۸- مدیریت ایجاد آرامستان‌ها، غسلخانه‌ها و تهیه و تدارک وسایل حمل و تدفین اموات و درگذشتگان فاقد هویت و مدیریت بر آن‌ها از طریق ایجاد سازمان خاص

گفتار پنجم: وظایف در حوزه‌ی مدیریت بحران

انجام اقدامات مؤثر و لازم برای حفاظت شهر از خطر حوادث پیش‌بینی نشده از قبیل بلایای طبیعی، سیل، زلزله، حریق و مدیریت بحران ناشی از وقوع بلایای مذکور و انسان ساخت با رعایت چهارچوب قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۲۵ از طریق:

- ۱- اقدامات پیشگیرانه
- ۲- آمادگی
- ۳- مقابله
- ۴- بازتوانی شهر پس از وقوع حادثه

آیین‌نامه‌ی اجرایی مربوط ظرف شش ماه از لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها و تأیید شورای عالی استان‌ها و سازمان مدیریت بحران کشور به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

گفتار ششم: وظایف در حوزه‌ی حمل‌ونقل و ترافیک

- ۱- مدیریت یکپارچه‌ی حمل‌ونقل شهری
- ۲- برنامه‌ریزی، تهیه و بهنگام‌سازی اجرای طرح جامع حمل‌ونقل شهری با رویکرد مجموعه‌ی شهری و بسط و توسعه‌ی زیرساخت‌ها، ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از سیستم‌های هوشمند حمل‌ونقل و ترافیک
- ۳- اطلاع‌رسانی، افزایش آگاهی و ارتقا فرهنگ از طریق گسترش آموزش‌های شهروندی در زمینه‌ی عبور و مرور شهری
- ۴- اجرا و اصلاح طرح‌های ترافیکی در معابر و برنامه‌ریزی و اعمال روش‌های مؤثر در ارتقای ایمنی معابر و تردد عابران
- ۵- مدیریت ساخت، توسعه و بهره‌برداری از پارکینگ‌های عمومی
- ۶- فراهم کردن زیرساخت حمل‌ونقل عمومی و مناسب‌سازی معابر، فضاها و اماکن شهری جهت ایجاد امکان تردد ایمن و آسان افراد کم توان حسی - حرکتی و معلولان
- ۷- فراهم کردن زیرساخت‌های لازم و افزایش ظرفیت و بهره‌وری شبکه‌ی معابر برای استفاده‌ی شهروندان از انواع سیستم‌های حمل‌ونقل پاک و سبز به‌ویژه شبکه‌های ریلی
- ۸- مدیریت ایجاد و توسعه‌ی پیاده‌راه‌ها در هسته‌ی مرکزی شهر و مراکز خرید و جاذب سفر (بدون خودرو)
- ۹- مدیریت تهیه، نصب و نگهداری از علائم و تجهیزات ترافیکی در معابر
- ۱۰- مدیریت ساخت و بهره‌برداری و صدور مجوز احداث و بهره‌برداری از مراکز معاینه‌ی فنی خودرو و کنترل و نظارت بر آن‌ها
- ۱۱- صدور مجوز تأسیس مؤسسات و شرکت‌های حمل‌ونقل بار و مسافر درون‌شهری

گفتار هفتم: وظایف در حوزه‌ی محیط‌زیست

- ۱- کنترل و کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی، از قبیل آلودگی‌های هوا، آب، خاک، صوتی، نوری، بویایی و سایر آلودگی‌های زیست‌محیطی
- ۲- حفاظت از محیط‌زیست طبیعی شهر و جلوگیری از تخریب آن
- ۳- کشف و پیگیری تخلفات ناشی از آلودگی و تخریب محیط‌زیست، در محدوده و حریم شهر و انجام اقدامات قانونی جهت اخذ ضرر و زیان خسارات وارده بر محیط‌زیست شهری
- ۴- انتشار سالانه گزارش وضعیت شاخص‌های زیست‌محیطی شهر
- ۵- اندازه‌گیری مستمر میزان آلاینده‌های هوا و صدا و اطلاع‌رسانی مستمر به شهروندان و مراجع ذی-صلاح به‌ویژه در مواقع اضطراری آلودگی هوا

گفتار هشتم: وظایف در حوزه‌ی مالی-اقتصادی

- ۱- تدوین برنامه‌ی توسعه‌ی اقتصاد شهری و ارائه‌ی آن به شورای اسلامی شهر و برنامه‌ریزی و سامان-دهی امکانات جهت اجرایی کردن آن پس از تصویب شورا
- ۲- سنجش شاخص محیط کسب‌وکار و بررسی روندهای مربوط به آن در سطح شهر و همکاری با نهادهای ذی‌ربط جهت بهبود شاخص مذکور
- ۳- رفع موانع توسعه و حمایت از فعالیتهای اقتصادی و تشویق کارآفرینان
- ۴- حمایت از توسعه‌ی صنعت گردش‌گری و خدمات وابسته و صدور مجوزهای لازم و نظارت بر فعالیتهای آنها
- ۵- برنامه‌ریزی برای جذب و حمایت سرمایه‌ی خارجی و حمایت از سرمایه‌گذاری داخلی و مشارکت با آنها
- ۶- تلاش در جهت تأمین منابع مالی پایدار
- ۷- اجرای مدیریت درآمد و هزینه و همچنین اجرای مهندسی ارزش در پروژه‌ها جهت کاهش هزینه

گفتار نهم: وظایف انتزاعی از سایر دستگاه‌ها

ماده ۵۶- مدیریت فعالیتهای مشروح ذیل از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، در مرکز استان‌ها و شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت از دستگاه‌های اجرایی مربوطه منتزع و توأم با منابع انسانی، مالی و تجهیزاتی، به-عهده‌ی شهرداری‌ها واگذار می‌شود.

- ۱- اختیارات و مسئولیتهای وزارت کشور در قانون نحوه‌ی جلوگیری از آلودگی هوا، مصوب ۱۳۷۴/۲/۳ از طریق سازمان نظام شهرداری‌ها
- ۲- طراحی، ساخت، تجهیز و نگهداری استفاده از اماکن ورزشی شهر، موضوع بندهای «ب» و «ک» ماده‌ی ۶ اساس‌نامه‌ی شرکت تجهیز و نگهداری تأسیسات ساختمان‌های ورزشی مصوب ۱۳۷۳/۷/۲۷

- و اصلاحیه‌ی آن مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ هیئت‌وزیران، به‌جز اماکن ورزشی که برای اجرای برنامه‌های ورزشی ملی و بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد
- ۳- وظایف اجرایی سازمان بهزیستی کشور، موضوع لایحه‌ی قانونی راجع به تشکیل سازمان بهزیستی کشور مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۴ شورای انقلاب اسلامی و اصلاحات بعدی آن و بندهای «ز»، «ی»، «ک» و «ل» ماده‌ی (۴) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱
- ۴- حفاظت، تعمیر، احیاء، مدیریت و بهره‌برداری از آثار، ابنیه و مجموعه‌های ارزشمند فرهنگی و تاریخی شهر موضوع بند «۱۰» ماده‌ی (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی مصوب ۱۳۶۷/۲/۱ به‌جز آن دسته آثار و ابنیه که جزء آثار ملی محسوب می‌شوند و همچنین تدوین و ارائه‌ی ضوابط و حریم آثار تاریخی و سایر الزامات لازم به شورای اسلامی شهر جهت تصویب
- ۵- تأسیس، نگهداری، بهره‌برداری و مدیریت تأسیسات ایران‌گردی و جهانگردی شهر از قبیل مهمان‌سراها، مهمان‌خانه‌ها و اردوگاه‌ها، موضوع ماده‌ی (۱۰) قانون توسعه‌ی صنعت ایران‌گردی و جهانگردی مصوب ۱۳۷۰/۷/۷
- ۶- مدیریت، احداث، نوسازی، توسعه، تجهیز و نگهداری مدارس شهر تا مقطع تحصیلی پایان دوره‌ی متوسطه، موضوع بند «د» ماده‌ی (۲) قانون تأسیس سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور مصوب ۱۳۵۴/۲/۲۸ و همچنین مدیریت مدارس مزبور موضوع بند «۲۲» ماده‌ی (۱۰) قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۶/۱۱/۲۵
- ۷- صدور مجوز تأسیس آموزشگاه‌های غیردولتی (اعم از علمی، آموزشی و فنی و حرفه‌ای) موضوع بند «۱۴» ماده‌ی (۱۰) قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۶/۱۱/۲۵ و اجزاء «۶» و «۱۱» بند «ب» ماده‌ی (۲) قانون اهداف و وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸
- ۸- حفاظت و مدیریت مناطق چهارگانه‌ی مذکور در بند «الف» ماده‌ی (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست، مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و پارک‌های طبیعت در محدوده و حریم شهر
- ۹- صدور مجوز تأسیس و حمایت از تشکل‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی مرتبط با وظایف شهرداری و نظارت بر آن‌ها که حوزه‌ی فعالیت آن‌ها محدود به محدوده و حریم شهر است از وزارت کشور، موضوع قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته‌شده مصوب ۱۳۶۰/۰۶/۰۷
- ۱۰- ایجاد، توسعه، تجهیز و مدیریت کتابخانه‌های عمومی شهر، موضوع ماده (۱) و بند «الف» ماده (۳) قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی
- ۱۱- تأمین بهداشت عمومی و ارتقای سطح آن، از طریق اجرای برنامه‌های زیر و انتزاع آن‌ها از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، موضوع بند ۲ ماده‌ی ۱ قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوب ۱۳۶۷/۰۳/۰۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی:
- ۱-۱- بهداشت محیط و کنترل و نظارت بهداشتی بر سموم و مواد شیمیایی

۲-۱۱- بهداشت مدارس

۳-۱۱- نظارت بهداشتی بر مواد خوراکی، آشامیدنی و آرایشی

۴-۱۱- دایر کردن و اداره‌ی مراکز ترک اعتیاد، تنظیم خانواده و درمانگاه‌های سرپایی

ماده ۵۷- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون انجام بخشی از امور اجرایی غیرحاکمیتی ثبت اسناد و املاک و ثبت احوال چهارگانه‌ی مردم، به شهرداری واگذار می‌شود مصادیق هر یک توسط کمیسیون موضوع ماده‌ی ۷۱ تعیین و ابلاغ خواهد شد

ماده ۵۸- اختیارات قانونی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در زمینه‌ی کنترل کیفیت آب شرب شهروندان و جلوگیری از آلودگی آن در محدوده و حریم شهر با حفظ و اعمال نظارت عالی‌هی وزارت مذکور به شهرداری محول می‌شود. نحوه‌ی اقدام به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط وزارت مزبور و سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد

ماده ۵۹- مدیریت توزیع آب، برق، گاز و جمع‌آوری فاضلاب در شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت در محدوده‌ی شهر به شهرداری واگذار می‌شود تا در چهارچوب سیاست‌ها و استانداردها و دیگر ضوابط مقرر وزارت نیرو و شرکت ملی گاز ایران اقدام نمایند. تشکیل مجامع و اداره‌ی شرکت‌های مربوط با مشارکت و عضویت شهرداری خواهد بود.

تأمین و انتقال آب، برق و گاز تا محدوده‌ی شهر همچنان طبق قوانین مربوطه بر عهده‌ی دستگاه‌های ذی‌ربط است و شهرداری موظف به خرید آن‌ها در محدوده‌ی شهر از دستگاه‌های ذی‌ربط بر اساس قیمت تعیین شده توسط دولت می‌باشد.

ماده ۶۰- ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از تأسیسات مربوط به تأمین و توزیع آب شهری و جمع‌آوری و انتقال و تصفیه‌ی فاضلاب و حفاظت از تأسیسات مذکور و مدیریت منابع آب در محدوده و حریم شهر، بر عهده‌ی شهرداری است. برای انجام وظایف و تکالیف مقرر در این ماده، شرکتی تحت عنوان «شرکت آب و فاضلاب شهری» در شهرهای مراکز استان با مشارکت و عضویت شهرداری‌های همان استان تشکیل می‌شود.

ماده ۶۱- شرکت آب و فاضلاب شهری دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است. اساس‌نامه‌ی شرکت مذکور مطابق الگوی پیشنهادی سازمان نظام شهرداری‌ها که به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد و مشتمل بر اهداف، ارکان، اختیارات و وظایف شرکت است، به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد.

ماده ۶۲- با تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب شهری در شهرهای کشور، شرکت‌های سابق منحل، سهام دولت در شرکت‌های آب و فاضلاب استان (موضوع قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۱) به شرکت‌های تازه تأسیس واگذار می‌شود.

علاوه بر پرسنل، کلیه تأسیسات، ماشین‌آلات، اراضی، ابنیه، تعهدات، حقوق و هر نوع مایملک شرکت‌های آب و فاضلاب استان در شهرهای مورد بحث به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری مربوطه، منتقل و جزء دارایی‌های شرکت‌های تازه تأسیس منظور می‌شود.

ماده ۶۳- شرکت‌های آب و فاضلاب شهری مراکز استان می‌توانند در صورت لزوم با تصویب مجمع عمومی نسبت به تشکیل یا ایجاد شعب و یا نمایندگی در شهرهای پر جمعیت آن استان و یا دیگر شهرها که دارای شرایط و امکانات لازم برای ایجاد و فعالیت باشند، اقدام نمایند.

ماده ۶۴- شرکت آب و فاضلاب شهری تهران، با تصویب مجمع عمومی می‌تواند بنا بر مقتضیات در چند منطقه از تهران، نسبت به تشکیل شرکت و ایجاد شعبه یا نمایندگی اقدام نماید.

ماده ۶۵- تا زمانی که شرکت آب و فاضلاب شهری در مراکز استان و سایر شهرها ایجاد نشده باشد، شرکت‌های آب و فاضلاب استان‌ها، کماکان، به انجام وظایف خود و ارائه‌ی خدمات ادامه خواهند داد.

ماده ۶۶- شهرداری موظف است در اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی، به تدریج زمینه‌ی واگذاری بخشی از سهام خود در شرکت‌های آب و فاضلاب شهری ایجادشده را به اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی فراهم نماید، به نحوی که میزان سهام شهرداری در این شرکت‌ها به ۴۹ درصد تقلیل یابد.

ماده ۶۷- هزینه‌های اشتراک انشعاب، نرخ آب مشروب و هزینه‌های جمع‌آوری و دفع فاضلاب شهر، با در نظر گرفتن هزینه‌های بهره‌برداری و استهلاک، بر اساس روال و ترتیبی که قبلاً توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهرها عمل می‌شد، توسط مجمع عمومی شرکت تازه تأسیس تهیه و پس از تصویب شورای اسلامی شهر، از مصرف‌کنندگان وصول خواهد شد. این نرخ‌ها باید با سیاست‌های عمومی دولت و مصوبات قانونی در زمینه‌ی تعیین بهای خدمات و تعرفه‌ها هماهنگ باشد.

ماده ۶۸- شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و مؤسسات و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به آن‌ها از پرداخت هر نوع مالیات و حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی، حق الثبت و تمبر و هزینه‌های دادرسی و هر نوع معافیتی که تاکنون شرکت‌های آب و فاضلاب استان از آن بهره‌مند بوده‌اند، برای مدت ۱۵ سال از تاریخ تشکیل معاف هستند.

ماده ۶۹- داشتن انشعاب آب، مستلزم داشتن انشعاب فاضلاب است، کلیه‌ی مالکان املاک فاقد انشعاب، واقع در محدوده و حریم شهر و شهرک‌های صنعتی و روستاهای واقع در حریم، موظف‌اند تقاضای انشعاب فاضلاب ملک خود را طی مهلتی که شرکت آب و فاضلاب شهر تعیین و اعلام می‌نماید، به این شرکت تسلیم و هزینه‌ی آن را پرداخت نمایند؛ در غیر این صورت، شرکت مذکور از ارائه‌ی خدمات مربوط خودداری و نسبت به قطع آب اینگونه املاک اقدام خواهد نمود. برقراری مجدد آب موکول به درخواست نصب انشعاب فاضلاب و پرداخت هزینه‌ی آن است. قوانین خاص مرتبط با موضوع این ماده ملغی می‌شوند.

ماده ۷۰- آیین‌نامه‌ی اجرایی مدیریت آب و فاضلاب در محدوده و حریم شهر، توسط سازمان نظام شهرداری‌ها با همکاری وزارت نیرو تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۷۱- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون، دولت موظف است کمیسیون ویژه‌ی به‌منظور پیگیری و رفع موانع تحقق احکام مربوط به انتزاع وظایف مذکور در این قانون از دستگاه‌های اجرایی مربوطه و واگذاری آن‌ها به شهرداری تشکیل دهد. همچنین وظیفه‌ی تسری احکام مذکور به شهرداری‌های شهرهای زیر دویست هزار نفر جمعیت به پیشنهاد استانداران، به‌عهده دولت است.

ماده ۷۲- شهرداری موظف است سیاست‌ها، ضوابط و استانداردهای ابلاغی درخصوص وظایف انتزاعی را رعایت نماید و از این جهت نیز در مقابل شورای اسلامی شهر پاسخ‌گو می‌باشد و باید گزارش پیشرفت کار را هر شش ماه یک‌بار به شورا ارائه نماید؛ استتکاف، تأخیر و تعلل، تخلف محسوب شده و متخلف یا متخلفان به مجازات‌های بندهای (ج) تا (ط) ماده‌ی ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ و اصلاحات بعدی آن محکوم می‌شوند.

ماده ۷۳- در اجرای مفاد این قانون و واگذاری وظایف انتزاعی، دولت و مسئولان ذی‌ربط، موظف‌اند نسبت به اختصاص بودجه‌های مربوطه و واگذاری اموال، منابع مالی و دارایی‌ها و منابع انسانی، از واحدهای مورد نظر در هر یک از شهرها، به شهرداری مربوطه اقدام نمایند. عدم اجرای این حکم، در هر یک از شهرها، تصرف غیرقانونی در اموال عمومی تلقی شده و متخلفان مشمول مجازات‌های تعیین‌شده در قوانین مرتبط می‌باشند.

ماده ۷۴- شهردار در قبال اجرای مسئولیت‌ها و وظایف واگذاری از سوی دستگاه‌های اجرایی، مؤسسات عمومی دولتی و خصوصی و سیاست‌ها، ضوابط و استانداردهای ابلاغی از سوی آن‌ها به شورای اسلامی شهر و مقامات ذی‌ربط پاسخ‌گو می‌باشد.

مبحث پنجم: پلیس شهرداری

ماده ۷۵- پلیس شهرداری، مأموران نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران می‌باشند که توسط آن نیرو تعیین و برای انجام وظایف ذیل در اختیار شهرداری قرار می‌گیرند:

- ۱- کشف و تعقیب جرائم و تخلفات مصرح در این قانون، از جمله تخلفات ساختمانی، ابلاغ اوراق، اجرای احکام و تصمیمات مراجع قضایی در امور شهرداری و سایر مراجع و کمیسیون‌های ذی‌صلاح مرتبط با مسئولیت‌های قانونی شهرداری
- ۲- پلمپ، توقیف اموال و همچنین بازرسی و نظارت عملیاتی بر آن دسته از فعالیت‌ها و اماکن و تأسیسات واقع در محدوده و حریم شهر که انجام آن‌ها مستلزم رعایت مقررات و ضوابط مقرر در این قانون می‌باشد از قبیل احداث بنا، سد معبر و بخش‌های مرتبط امور صنفی
- ۳- رفع سد معبر و جمع‌آوری وسایل و ادوات منصوبه در معابر شهری

۴- توقیف و انتقال خودروهایی که باعث سد معبر شده

۵- سایر وظایفی که به موجب این قانون شهرداری مکلف به انجام آن است و توسط شورای عالی استان‌ها تعیین خواهد شد.

ماده ۷۶- مأموران فوق‌الذکر از ضابطین قوه‌ی قضائیه محسوب شده و در مدت مأموریت از نظر انجام وظایف قانونی تحت نظر شهرداری قرار دارند. حقوق و مزایای پلیس شهرداری مادام که در خدمت شهرداری هستند طبق ضوابط مورد عمل شهرداری پرداخت خواهد شد. شهرداری مکلف است دوره‌های آموزشی و توجیهی لازم و مورد نیاز را برای مأموران مذکور برگزار نماید.

مبحث ششم: رفع اختلافات مالی

ماده ۷۷- در مورد رفع اختلاف مالی فی‌مابین شهرداری و مؤدیان مرجع رسیدگی کمیسیون موضوع طرح اصلاح ماده‌ی ۷۷ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، مصوبه تاریخ ۱۳۹۲/۳/۱۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام، ملاک عمل خواهد بود.

ماده ۷۸- در مورد آرای صادره از کمیسیون ماده‌ی ۷۷ این قانون، هرگاه شهرداری یا ذی‌نفع یا نماینده‌ی قانونی وی از تاریخ ابلاغ رأی، ظرف بیست روز نسبت به آن رأی اعتراض نماید مرجع رسیدگی به این اعتراض کمیسیون تجدیدنظر ماده‌ی ۷۷ خواهد بود که قاضی آن از قضات مجرب‌تر از قضات کمیسیون قبلی و ترجیحاً از محاکم تجدیدنظر و دیگر اعضای آن افرادی باشند که در صدور رأی قبلی شرکت نداشته‌اند، رأی این کمیسیون قطعی است.

ماده ۷۹- چگونگی تشکیل، فرآیند کار کمیسیون‌ها و دیگر موارد از جمله صدور رأی و حق‌الزحمه اعضای این کمیسیون‌ها برابر آیین‌نامه‌ای است که ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

مبحث هفتم: سازمان نظام شهرداری‌ها

ماده ۸۰- به‌منظور پیشبرد و تحقق اهداف این قانون، پشتیبانی، وحدت رویه و انتظام‌بخشی به فعالیت شهرداری‌ها و همچنین هماهنگی با دولت، دستگاه‌های اجرایی، قضایی، مؤسسات و نهادهای عمومی دولتی و غیردولتی، سازمان نظام شهرداری‌ها که در این مبحث از قانون «سازمان» نامیده می‌شود، به‌عنوان سازمانی با شخصیت حقوقی مستقل و غیرانتفاعی، به‌شرح زیر تشکیل می‌شود.

ماده ۸۱- وظایف و اختیارات سازمان به شرح زیر است:

۱- تهیه و تدوین پیش‌نویس قوانین و مقررات مشترک مورد نیاز عموم شهرداری‌ها و ارائه‌ی آن به مراجع قانونی ذی‌ربط جهت قرار گرفتن در جریان تصویب

- ۲- رفع مغایرت مقررات مورد عمل شهرداری‌ها از طریق ارجاع به مراجع قانونی و ایجاد وحدت رویه در عملکرد آن‌ها
- ۳- دریافت و توزیع اعتبارات متمرکز، وجوه و امکاناتی که به موجب قانون، دولت مکلف به تخصیص، پرداخت و یا واگذاری آن به شهرداری‌ها است، بر اساس شاخص‌هایی که به تصویب شورای عالی استان‌ها رسانده است
- ۴- حمایت هدفمند و نظام‌مند از مؤسسات پژوهشی بخش غیردولتی مرتبط با مدیریت شهری
- ۵- ایجاد و توسعه‌ی پایگاه‌های اطلاعاتی هوشمند به‌منظور تأمین اطلاعات و خدمات علمی موردنیاز محققان و مراکز مطالعاتی و پژوهشی و نیز معرفی محققان برجسته در مدیریت شهری و تشکیل بانک اطلاعات پژوهش‌های مدیریت شهری و اطلاع‌رسانی به کلیه‌ی شهرداری‌ها
- ۶- انجام مطالعات و پژوهش‌های کاربردی مورد نیاز شهرداری‌ها در امور و موضوعات مشترک
- ۷- تدوین نظام جامع آموزش شهرداری‌ها و ارائه‌ی خدمات در زمینه‌ی آموزش‌های فنی و تخصصی، بهبود روش‌های انجام کار و ایجاد شیوه‌های نوین در اداره‌ی شهرداری‌ها و نظایر آن به‌منظور افزایش کیفیت فعالیت‌ها، خدمات و بهره‌وری شهرداری‌ها
- ۸- ارائه‌ی چهارچوب ساختار کلان و تفصیلی و آیین‌نامه‌ی مدیریت و تشکیلات شهرداری‌ها، بر مبنای اصول، اهداف و راهبردهای این قانون
- ۹- انتخاب و استانداردسازی حسابداری و حسابرسی پیشرفته و روزآمد کردن آن برای شهرداری و سازمان‌ها و شرکت‌های تابعه و وابسته
- ۱۰- تدوین راهبردهای پایدارسازی منابع مالی شهرداری‌ها
- ۱۱- تدوین نظام مدیریت منابع انسانی شهرداری‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی آن، متناسب با وظایف و اختیارات شهرداری در حوزه‌های جذب و استخدام، آموزش و توسعه، مدیریت عملکرد، ارتقا و انتصاب و پایان خدمت، بیمه‌ی تأمین اجتماعی، امور رفاهی، سلامت و جبران خدمت
- ۱۲- تشکیل شبکه‌ی الکترونیکی ارتباطی برای اتصال کلیه‌ی شهرداری‌های کشور به‌منظور انجام امور اداری و مدیریتی
- ۱۳- تدوین ضوابط و استانداردهای آدرس‌دهی معابر شهری
- ۱۴- تهیه‌ی نظام روزآمد کردن این قانون
- ۱۵- انجام سایر تکالیف مقرر در این قانون و سایر قوانین از جمله تهیه‌ی برنامه‌ها و نظام‌ها با رویکرد دانش‌محوری، پژوهش‌مداری، دولت الکترونیک و مبتنی بر دستاوردهای علمی و پژوهشی و کاربست فناوری‌های نوین

ماده ۸۲- سازمان، دارای دفتر مرکزی در تهران خواهد بود. ساختار، مقررات اداری-استخدامی و مالی-معاملاتی سازمان، به پیشنهاد هیئت عامل و تأیید مجمع عمومی به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید. بازرسی

سازمان، سالانه توسط سازمان حسابرسی کل کشور انجام خواهد شد.

ماده ۸۳- ارکان سازمان عبارت‌اند از: مجمع عمومی، هیئت عامل، رئیس کل

الف - مجمع عمومی سازمان

مجمع عمومی سازمان، مرکب از اعضای ذیل است که برای مدت چهار سال تعیین می‌شوند:

- ۱- شهرداران منتخب مجمع شهرداران استان، به ازای هر استان یک نفر و استان‌های بالای یک میلیون نفر جمعیت دو نفر (با احتساب شهردار منتخب مستقیم مردم). مجمع شهرداران استان متشکل از شهرداران شهرهای آن استان است که صرفاً وظیفه‌ی انتخاب نماینده یا نمایندگان شهرداران استان را جهت عضویت در مجمع عمومی سازمان به عهده دارد. دستورالعمل اجرایی نحوه‌ی تشکیل مجمع، انتخاب، رسیدگی به تخلفات نماینده‌ی منتخب، تغییر و انتخاب نماینده‌ی جدید و سایر موارد مرتبط با این بند توسط شورای عالی استان‌ها ظرف شش ماه تهیه و به شهرداری‌ها ابلاغ می‌شود.
- ۲- شهرداریانی که مستقیماً توسط مردم انتخاب می‌شوند.
- ۳- دو نفر از مدیران وزارت کشور، با حداقل ۱۰ سال سابقه‌ی کار در مدیریت شهری، به انتخاب و معرفی وزیر
- ۴- دو نفر از مدیران وزارت راه و شهرسازی، با حداقل ۱۰ سال سابقه در شهرسازی و معماری، به انتخاب و معرفی وزیر
- ۵- یکی از مدیران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به انتخاب و معرفی رئیس سازمان
- ۶- یکی از مدیران وزارت امور اقتصادی و دارایی به انتخاب و معرفی وزیر
- ۷- یکی از مدیران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به انتخاب و معرفی وزیر
- ۸- یکی از مدیران وزارت آموزش و پرورش به انتخاب و معرفی وزیر
- ۹- یکی از مدیران وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به انتخاب و معرفی وزیر

الف - ۱- وظایف مجمع عمومی به شرح زیر است:

- ۱- تصویب خط مشی‌های اصلی سازمان و بررسی و تصویب پیشنهادهای مرتبط
- ۲- انتخاب اعضای هیئت عامل
- ۳- بررسی و تصویب برنامه‌ها و بودجه‌ی سالانه‌ی سازمان
- ۴- استماع گزارش‌های سالانه‌ی هیئت عامل و بررسی پیشنهادهای اصلاحی
- ۵- انتخاب و پیشنهاد رئیس کل سازمان
- ۶- تعیین مرجع و فرایند تهیه و تأیید و تصویب پیش‌نویس قوانین و مقرراتی که سازمان ملزم به تهیه و ارائه‌ی آن برای تصویب به مراجع ذی‌ربط می‌باشد.
- ۷- تصویب آیین‌نامه‌ی داخلی مجمع که توسط هیئت‌رئیس‌هی مجمع تهیه شده است.

۸- تعیین امضا یا امضاهای مجاز به منظور صدور اجازه‌ی افتتاح حساب به نام سازمان نزد بانک‌ها، برداشت از حساب‌های بانکی، امضای قراردادهای اسناد و اوراق تعهدآور

الف - ۲- مجمع عادی و فوق‌العاده:

مجمع عمومی عادی سالی دو بار به دعوت رئیس کل و یا هیئت‌رئیس‌هی مجمع تشکیل می‌شود و مجمع عمومی فوق‌العاده بر حسب ضرورت در هر زمان قابل تشکیل است. مجمع فوق‌العاده در صورت درخواست یک سوم اعضای مجمع یا به دعوت رئیس کل، درخواست بازرس در مواقع اضطراری و تصویب اعضای هیئت عامل تشکیل می‌شود.

ب - هیئت عامل

در جهت انجام وظایف سازمان و تحقق منویات و مصوبات مجمع عمومی، هیئت عامل سازمان متشکل از رئیس کل و ۴ تا ۶ عضو است، معاونان رئیس کل از بین اعضای هیئت عامل انتخاب می‌شوند. اعضای هیئت عامل به پیشنهاد هیئت‌رئیس‌هی مجمع عمومی و تصویب مجمع برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شوند.

ب-۱- وظایف هیئت عامل:

- ۱- بررسی و تأیید بودجه و گزارش مالی سازمان، متضمن دارایی‌های منقول و غیرمنقول و صورت مطالبه‌ها و بدهی‌ها و نیز تنظیم ترازنامه و حساب درآمد و هزینه‌ی پیشنهادی رئیس کل و ارائه جهت تصویب مجمع عمومی سازمان
- ۲- اقامه‌ی دعوی و صلح و سازش به هنگام نیاز
- ۳- بررسی و تأیید برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه مدت سازمان و ارائه جهت تصویب در مجمع عمومی
- ۴- تهیه و تصویب آیین‌نامه‌ی داخلی هیئت عامل مشتمل بر نحوه‌ی اداره و تعداد کمیسیون‌های تخصصی سازمان
- ۵- تأیید پیش‌نویس کلیه‌ی مقرراتی که به‌موجب این قانون سازمان عهده‌دار تهیه و ارائه‌ی آن برای تصویب در مراجع ذی‌ربط است.
- ۶- بررسی و تعیین آن دسته امور صنفی شهرداری‌ها که توسط سازمان قابل رسیدگی و پیگیری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشد.
- ۷- سایر وظایفی که به‌موجب قانون به سازمان نظام شهرداری‌ها محول شده است.

ج - رئیس کل:

رئیس کل سازمان، بالاترین مقام اجرایی و نماینده‌ی قانونی سازمان در کلیه‌ی مراجع با حق توکیل به غیر می‌باشد که برای مدت ۴ سال از بین افراد دارای حداقل ۱۰ سال سابقه در مدیریت شهری یا مرتبط با آن، توسط مجمع عمومی انتخاب و پس از تأیید وزیر کشور، توسط رئیس‌جمهور منصوب می‌شود. رئیس کل، مسئولیت تحقق اهداف سازمان و اجرای مصوبات مجمع عمومی را به‌عهده دارد.

ماده ۸۴- هزینه‌های سازمان از محل پرداخت یک در هزار بودجه‌ی نقدی سالانه‌ی شهرداری‌ها، کمک‌های اهدایی اشخاص حقیقی و حقوقی، بها خدمات پژوهشی و آموزشی ارائه‌شده به شهرداری‌ها و فروش نشریات و جزوات و مطالب کمک آموزشی تأمین می‌شود، دستورالعمل مورد نیاز از جمله چگونگی وصول، مواعد و مقاطع واریز وجوه توسط شهرداری‌ها، به پیشنهاد رئیس کل و تأیید هیئت عامل به تصویب مجمع عمومی سازمان می‌رسد.

ماده ۸۵- انتخاب مجدد مقامات انتخابی سازمان، بلامانع است؛ لیکن در صورت عدم رضایت مجمع عمومی یا وزیر کشور از عملکرد رئیس کل، مجمع عمومی می‌تواند با رأی دو سوم اعضاء نسبت به برکناری وی اقدام کند.

ماده ۸۶- سازمان همیاری شهرداری‌ها بعد از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون منحل می‌شود.

مبحث هشتم: دیوان محاسبات شهر

ماده ۸۷- به‌منظور کنترل و نظارت مستمر مالی و معاملاتی شهرداری‌ها و مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته با مصوبات شورای اسلامی شهر و دیگر قوانین و مقررات لازم‌الاجرا «دیوان محاسبات شهر» که در این قانون «دیوان» نامیده می‌شود، با داشتن استقلال اداری و مالی زیر نظر شورای عالی استان‌ها در تهران و شعب استانی، مراکز استان با وظایف و اختیارات زیر تشکیل می‌شود. اعتبار سالانه‌ی دیوان، سالانه توسط شورای عالی استان‌ها از محل بودجه‌ی نقدی شهرداری‌ها تعیین می‌شود و در چهار نوبت هر سه ماه یک‌بار به شماره حساب اعلامی توسط دیوان محاسبات شهر در تهران واریز می‌شود.

۱- حسابرسی یا رسیدگی کلیه‌ی حساب‌های درآمد و هزینه و سایر دریافت‌ها و پرداخت‌ها و نیز صورت‌های مالی شهرداری از نظر مطابقت عملیات با سیاست‌ها و راهبردهای تعیین‌شده در بودجه‌ی سالانه

۲- بررسی و تحلیل تفریح بودجه‌ی سال قبل و تقدیم گزارش آن، به‌همراه نظرات دیوان به شورای اسلامی شهر

۳- بررسی و کنترل محل و میزان مصرف اعتبارات از نظر تطبیق یا عدم تطبیق با بودجه‌ی مصوب

۴- تحقیق و اظهارنظر در مورد دریافت و پرداخت به‌موقع درآمدها و هزینه‌ها

۵- بررسی و کنترل عملیات مالی و معاملاتی از نظر رعایت قوانین و مقررات مرتبط

۶- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی‌های شهرداری

۷- بررسی تخلفات و شفاف‌سازی کسری وجوه و اموال و ارائه‌ی گزارش به شورای اسلامی شهر و اقدام

قانونی لازم در جهت احقاق حقوق تضییع‌شده‌ی مدیریت شهری

۸- بررسی و اعلام نظر در موضوعات موردی که از طرف شورای اسلامی شهر ارجاع می‌شود.

۹- تحقیق و تفحص در کلیه‌ی امور مالی مدیریت شهری

ماده ۸۸- شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته مکلفاند، حساب‌ها و صورت‌های مالی و هرگونه اسناد مالی را به‌نحوی که دیوان محاسبات شهر خواستار شده، به آن دیوان ارسال دارند. نتایج بررسی و حسابرسی دیوان باید طی گزارشی جامع و روشن به شورای اسلامی شهر مربوط ارسال و در اولین جلسه‌ی علنی بعد از وصول گزارش که نباید بیش از ۱۵ روز فاصله داشته باشد، قرائت شود.

گفتار اول: سازمان و تشکیلات

ماده ۸۹- ساختار و تشکیلات تخصصی و اداری دیوان مشتمل بر رئیس کل و هیئت‌های مستشاری و دادرسی دیوان در مرکز و چهار منطقه از کشور به انتخاب شورای عالی استان‌ها، دبیرخانه و نیز اساس‌نامه دیوان شامل ارکان و وظایف و اختیارات هر کدام از آن‌ها و سایر احکام لازم از جمله فرآیند فعالیت‌ها و نحوه‌ی تعامل دیوان با شورای اسلامی شهر و شهرداری، ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون به پیشنهاد هیئت‌رئیس‌هی شورای عالی استان‌ها، به تصویب آن شورای عالی می‌رسد. همچنین آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی و استخدامی و نیز ساختار و تشکیلات اداری و تخصصی دیوان (تشکیلات شعب مستشاری) در مرکز و استان‌ها ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، توسط اولین رئیس دیوان محاسبات مرکز، تهیه و توسط شورای عالی استان‌ها تصویب می‌شود. اصلاحات و تغییرات بعدی آن‌ها نیز با پیشنهاد دیوان محاسبات مرکز و تصویب شورای عالی مذکور می‌باشد.

گفتار دوم: رئیس کل و دادستان

ماده ۹۰- رئیس کل و دادستان دیوان محاسبات شهر با پیشنهاد هیئت‌رئیس‌هی شورای عالی استان‌ها و رأی آن شورا انتخاب و توسط رئیس شورای عالی استان‌ها و رؤسای دیوان محاسبات مراکز استان، به انتخاب و پیشنهاد شورای اسلامی استان توسط رئیس کل دیوان، برای مدت ۴ سال منصوب می‌شود. عزل رئیس کل و دادستان دیوان به پیشنهاد هیئت‌رئیس‌هی شورای عالی استان‌ها و تصویب آن شورا صورت می‌گیرد و عزل رئیس دیوان محاسبات مراکز استان توسط رئیس کل انجام می‌شود.

گفتار سوم: تخلفات قابل ارجاع به شعب دیوان

ماده ۹۱- با اعمال اصلاحات ذیل، ماده‌ی ۲۳ قانون دیوان محاسبات کشور در مقام اجرا برای شهرداری لازم‌الاجرا است.

- ۱- در بند «ج» عبارت «بودجه عمومی» به عبارت «بودجه شهرداری»
- ۲- در بند «د» کلمه‌ی «دولت» به «شهرداری» و عبارت «بیت‌المال» به عبارت «وجوه و اموال شهرداری»
- ۳- در بند «ه» کلمه‌ی «دولتی» به کلمه‌ی «شهرداری» و عبارت «بیت‌المال» به عبارت «وجوه و اموال شهرداری»
- ۴- در بندهای «ز» و «ی» و نیز تبصره‌های ۲ و ۳ عبارت «دیوان محاسبات کشور» به عبارت «دیوان محاسبات شهر» تغییر یابد.

ماده ۹۲- شعب مستشاری دیوان مکلف‌اند اسناد و مدارک مورد تقاضای دادستان دیوان محاسبات شهر را در اختیار مشارالیه قرار دهند. پرونده‌های تخلف از طرف دادستان دیوان به شعب، منعکس و به شرح ذیل بررسی می‌شود.

الف- در مواردی که تخلف ناشی از عمد و قصور نباشد و فقط ضرری متوجه شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته شود، رأی به جبران کافی می‌باشد.

ب- در صورتی که در بررسی‌ها وقوع جرمی کشف شود، مسئله توسط دادستان دیوان به قوه قضائیه منعکس می‌گردد، لیکن این امر مانع رسیدگی دیوان به تخلف نیست.

گفتار چهارم: سایر مقررات

ماده ۹۳ - آرای دیوان محاسبات شهر را دادستان دیوان و یا نماینده‌ی او برای اجرای ابلاغ و نسخه‌ای از آن را برای شهردار ارسال می‌کند. در صورتی که حکم دیوان در بندهای یک و سه ماده ۹۱ این قانون باشد حکم به شورای اسلامی شهر ارسال می‌شود، شورا موظف است مراتب را برای رسیدگی قضایی به دادگاه ارجاع نماید.

ماده ۹۴ - هرگاه بعد از صدور رأی، ثابت شود که در عملیات حسابداری اشتباهی رخ داده یا اقلامی به حساب نیامده و یا مکرر به حساب آمده است و یا در موقع رسیدگی، به اسناد موثری، دسترسی نبوده و در حال حاضر میسر است و یا حکم، بر اساس اسناد مجعولی صادر شده که مجعول بودن آن‌ها در دادگاه صالح به اثبات رسیده است، محکوم می‌تواند از شعبه‌ی رسیدگی‌کننده تقاضای اعاده‌ی دادرسی نماید و شعبه در صورت قبول تقاضا که باید ظرف مدت یک ماه معلوم شود، ملزم به رسیدگی و صدور رأی مقتضی می‌باشد و در غیر این صورت نظر خود را مبنی بر رد تقاضا، ظرف مدت مذکور به متقاضی اعاده‌ی دادرسی اعلام کند. قبول اعاده‌ی دادرسی، موجب توقف اجرای حکم اولیه می‌شود.

ماده ۹۵- در صورتی که محکوم‌به به رأی صادره معترض باشد، ظرف بیست روز از ابلاغ رأی می‌تواند اعتراض خود را به دادستان اعلام نماید، دادستان موظف است آن را به شعبه‌ی تجدیدنظر ارجاع نماید، رأی این شعبه قطعی و لازم‌الاجرا است.

ماده ۹۶- نحوه‌ی وصول مطالبات شهرداری از اشخاص حقیقی و حقوقی، ناشی از آراء و احکام قطعی صادره، بر طبق مقررات اجرایی احکام مراجع قضایی خواهد بود.

ماده ۹۷- دادرسی دیوان محاسبات شهر، می‌تواند درخواست تأمین خواسته و یا محکوم‌به را از هیئت تجدیدنظر موضوع قسمت اخیر ماده‌ی ۹۵ بنماید. هیئت مذکور در صورتی که دلایل درخواست تأمین را کافی بداند، قرار مقتضی را صادر می‌کند. قرار مذکور، طبق مقررات اجرایی مربوط به احکام تأمین خواسته دادگاه‌ها، قابل اجراست.

ماده ۹۸- جهت رسیدگی و صدور رأی، در مورد ایجاد هماهنگی و وحدت رویه در انجام وظایف مستشاران و سایر مواردی که رئیس دیوان محاسبات شهر، تشکیل هیئت عمومی را لازم بداند، هیئت مذکور، متشکل از حداقل سه چهارم مستشاران دیوان مرکز، تشکیل و تصمیمات هیئت عمومی با رأی دوسوم اعضاء لازم الاجرا می‌باشد.

ماده ۹۹- تخلفات اداری رئیس کل یا دادستان دیوان محاسبات شهر، بنا به دستور رئیس شورای عالی استان‌ها، در هیئت عمومی که با حضور متهم تشکیل می‌شود مورد رسیدگی و صدور رأی قرار می‌گیرد. مرجع تجدیدنظر در این مورد به پیشنهاد شورای عالی استان‌ها و تأیید رئیس قوه قضائیه تعیین می‌شود و تعیین مرجع رسیدگی به تخلفات مستشاران، با شورای عالی استان‌هاست.

شهرسازی و معماری

فصل اول - عملیات ساختمانی و رسیدگی به تخلفات آن

مبحث اول: ماده ۱۰۰ و تخلفات ساختمانی

ماده ۱۰۰- مالکین اراضی و املاک، واقع در محدوده و حریم شهر، اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی باید قبل از هر اقدام برای عملیات ساختمانی از شهرداری، پروانه اخذ نمایند و شهرداری بدون داشتن طرح شهرسازی مصوب، مجاز به صدور پروانه نیست و در هنگام صدور پروانه باید نقشه و ضوابط طرح شهرسازی مصوب را دقیقاً رعایت کنند. تخلف در این امر، طبق ماده‌ی ۱۰۳ این قانون، مستوجب مجازات است.

ماده ۱۰۱- به منظور رسیدگی به تخلفات عملیات ساختمانی در محدوده و حریم شهر کمیسیون‌های بدوی و تجدیدنظر موضوع این قانون (هر کمیسیون سه نفر) به شرح زیر تعیین می‌شوند:

۱- کمیسیون‌های بدوی رسیدگی به تخلف و ارتکاب جرم در عملیات ساختمانی از نمایندگان تخصصی ذی‌ربط وزارت کشور شاغل در استانداری، فرمانداری و بخشداری و نمایندگان استانی وزارت راه و شهرسازی و قضات شاغل یا بازنشسته‌ی دادگستری تشکیل می‌شود. نمایندگان سازمان نظام مهندسی و شهرداری بدون حق رأی در جلسات حضور خواهند داشت.

۲- کمیسیون‌های تجدیدنظر رسیدگی به آرای کمیسیون‌های بدوی مرکب از نمایندگان وزارت کشور و وزارت راه و شهرسازی با اعضای غیر از اعضای کمیسیون‌های بدوی و در تهران قضات شاغل یا بازنشسته‌ی دیوان عالی کشور با معرفی رئیس دیوان و در سایر استان‌ها، قضات مجرب‌تر از اعضای کمیسیون‌های بدوی با انتخاب بالاترین مقام قضایی استان تشکیل می‌شود.

در هر شهر می‌تواند بر حسب ضرورت طبق ضوابط مقرر در ماده ۱۲۵ این قانون یک یا چند کمیسیون بدوی و تجدیدنظر وجود داشته باشد.

ماده ۱۰۲- شهرداری مکلف است از هرگونه عملیات ساختمانی و تغییر نوع فعالیت یا بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه یا اصول شهرسازی یا فنی و بهداشتی در محدوده و حریم شهر که به‌عنوان عملیات ساختمانی غیرمجاز محسوب می‌شود، به‌وسیله‌ی مأموران اجرایی خود، اعم از آنکه ساختمان در زمین محصور یا غیرمحصور واقع شده باشد، رأساً جلوگیری نماید. دادستان موظف است به‌محض درخواست شهرداری نسبت به صدور حکم ورود به ملک محصور اقدام نماید.

ماده ۱۰۳- عدم رعایت ضوابط شهرسازی در ساخت‌وساز ساختمان‌ها با کاربری‌های مختلف و صدور پروانه‌ی مغایر با طرح‌های توسعه‌ی شهری (جامع، هادی و تفصیلی) جرم است و دادگاه رسیدگی‌کننده مکلف است بنا به شکایت شهرداری یا مقام صالح قضایی و یا هر شخص ذی‌نفع در اسرع وقت دستور توقف عملیات ساخت‌وساز را صادر و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متهم را به شش ماه تا سه سال حبس و قلع بنا یا رفع آثار تخلف و اعاده وضع به حالت اولیه محکوم نماید. در مورد این جرم که از جمله حقوق عمومی محسوب می‌شود، دادگاه

مجاز نیست حبس را به جزای نقدی تبدیل کند، در صورتی که قبل از ارجاع موضوع به قوه قضائیه، متخلف از تخلف رفع اثر کرده و وضع را به حالت اول اعاده کند، به تشخیص کمیسیون به پرداخت جزای نقدی، معادل حداکثر نصف جرائم تعیین شده در ماده ۱۰۸ این قانون محکوم می‌شود.

مصادیق تخلف در زمینه‌ی عدم رعایت ضوابط شهرسازی، توسط سازمان نظام شهرداری‌ها، احصاء و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری می‌رسد.

ماده ۱۰۴- نحوه‌ی جلوگیری از عملیات ساختمانی غیرمجاز، تابع دستورالعملی است که ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها و تأیید شورای عالی استان‌ها، به تصویب رئیس قوه قضائیه خواهد رسید.

ماده ۱۰۵- در صورتی که ساختمان بناشده یا در حال بنا، فاقد پروانه بوده یا خلاف مندرجات پروانه یا اصول شهرسازی یا فنی و یا بهداشتی ساخته شده یا در حال ساخت باشد، شهرداری از ادامه‌ی کار جلوگیری و ظرف یک هفته جریان امر را به کمیسیون بدوی منعکس می‌نماید.

کمیسیون با اعطای مهلت ده روزه، توضیحات مالک یا ذی‌نفع را مطالبه و پس از اخذ توضیحات مکلف است ظرف مدت یک ماه نسبت به تشکیل جلسه با حضور نماینده‌ی شهرداری که بدون حق رأی، برای ادای توضیح شرکت می‌کند، اقدام و در صورت نیاز با اخذ نظریه‌ی کارشناس رسمی دادگستری، مبادرت به صدور رأی نماید. در صورتی که شهرداری اقدامی در جهت ارجاع موضوع به کمیسیون انجام ندهد، کمیسیون بنا به تقاضای مالک یا ذی‌نفع به موضوع رسیدگی کند، رأی کمیسیون به شهرداری و مالک ابلاغ خواهد شد، شهرداری و مالک می‌توانند ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ رأی به آن اعتراض کنند؛ این اعتراض در کمیسیون تجدیدنظر رسیدگی می‌شود و رأی این کمیسیون قطعی و لازم‌الاجراست.

ماده ۱۰۶- در صورتی که تصمیم کمیسیون بر قلع تمام یا قسمتی از بنا باشد، مهلت مناسبی که نباید حداقل از یک هفته و حداکثر از دو ماه تجاوز کند، برای اجرا تعیین می‌گردد.

شهرداری باید تصمیم مزبور را حداکثر ظرف مدت یک هفته به مالک یا ذی‌نفع ابلاغ کند. هرگاه آن‌ها در مهلت مقرر اقدام به قلع بنا و جمع‌آوری آثار آن ننمایند، شهرداری رأساً اقدام و هزینه‌ی آن را به‌اضافه‌ی ۱۰ درصد کل مبلغ هزینه‌ی عملیات، به‌عنوان جریمه، از مالک یا ذی‌نفع دریافت خواهد نمود.

ماده ۱۰۷- در مورد احداث بنای بدون پروانه با کاربری مجاز، در صورتی که کلیه‌ی ضوابط و مقررات مربوط رعایت شده باشد، کمیسیون بدوی می‌تواند با صدور رأی، بر اخذ جریمه از مالک ساختمان به ازای هر مترمربع برای کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی، خدماتی، ورزشی، مشاغل خاص، مسکونی و سایر کاربری‌ها به‌ترتیب حداقل معادل ۱۴، ۱۲، ۱۰، ۸، ۸، ۸ و ۸ برابر و حداکثر معادل ۲۰، ۱۸، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۲، ۱۲ و ۱۲ برابر ارزش معاملاتی ساختمان، در زمان رسیدگی بلامانع بودن صدور برگ پایان ساختمان را به شهرداری اعلام نماید.

در صورتی که در ساخت بنا اصول فنی، بهداشتی و شهرسازی و معماری رعایت نشده باشد و امکان اصلاح ساختمان احدائی، به نحوی که این اصول در آن اعمال بشود، وجود نداشته باشد، کمیسیون بدوی مکلف به صدور رأی قلع بنا است و در این حالت برابر مفاد ماده ۱۰۶ اقدام خواهد شد.

ماده ۱۰۸- در مورد اضافه بنای زائد بر مساحت زیربنای مندرج در پروانه‌ی ساختمان‌های واقع در اراضی با انواع کاربری‌ها، در صورت رعایت کلیه ضوابط و مقررات لازم، با توجه به موقعیت وقوع ملک که در خیابان‌های اصلی یا فرعی یا کوچه بن باز یا بن بست و میادین باشد، کمیسیون بدوی می‌تواند نسبت به اخذ جریمه‌ای که متناسب با نوع کاربری و نوع ساختمان از نظر مصالح مصرفی باشد، به شرح زیر رأی دهد.

میزان جریمه برای کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی، خدماتی، ورزشی، مشاغل خاص، مسکونی و سایر کاربری‌ها به ترتیب حداقل معادل ۸، ۷، ۶، ۵، ۵، ۵ و ۵ برابر و حداکثر معادل ۱۲، ۱۲، ۹، ۸، ۸، ۸ و ۸ برابر ارزش معاملاتی ساختمان، در زمان رسیدگی، برای هر مترمربع بنای اضافی است و در مواردی که بنای مازاد بر مساحت مندرج در پروانه برخلاف اصول شهرسازی یا فنی یا بهداشتی صورت گرفته باشد، کمیسیون رأی به قلع و جمع‌آوری آثار به‌جامانده مازاد بر مساحت مندرج در پروانه و یا اصلاح و انطباق آن با اصول شهرسازی، فنی و بهداشتی خواهد داد. پس از قطعیت رأی و ابلاغ به مالک، وی ظرف مدت دو ماه موظف به اجرای رأی می‌باشد، در صورت استنکاف مالک، درخصوص قلع بنا و جمع‌آوری آن مطابق ماده ۱۰۶ عمل خواهد شد و درخصوص رأی بر اصلاح و انطباق عملیات ساخت‌وساز موضوع توسط شهرداری جهت اتخاذ تصمیم مقتضی به کمیسیون اعاده می‌شود.

ماده ۱۰۹- در مواردی که ساخت‌وساز بدون اضافه بنا و خلاف مفاد پروانه بوده و مغایر اصول شهرسازی، بهداشتی و فنی نباشد (مانند تبدیل یک واحد به دو واحد) میزان جریمه‌ای که کمیسیون تعیین می‌کند مطابق جرائم تعیین شده در ماده ۱۰۸ خواهد بود. متراژ مورد محاسبه برابر متراژ واحد کوچک‌تر است.

ماده ۱۱۰- درخصوص تخلفات پارکینگ، در صورتی که پارکینگ تغییر یافته قابلیت تبدیل مجدد به پارکینگ را داشته باشد کمیسیون مکلف است رأی برگشت به حالت اولیه صادر نماید. لیکن در مورد عدم احداث پارکینگ و یا غیرقابل استفاده بودن آن و عدم امکان اصلاح آن کمیسیون می‌تواند با توجه به موقعیت محلی و نوع استفاده از فضای پارکینگ رأی به اخذ جریمه‌ای که نباید از ۲۰ برابر ارزش معاملاتی کمتر و از ۴۰ برابر ارزش معاملاتی ساختمان برای هر مترمربع فضای از بین رفته‌ی پارکینگ بیشتر باشد صادر نماید (مساحت هر پارکینگ با احتساب گردش ۲۵ مترمربع است).

ماده ۱۱۱- مالکان موظف‌اند بر اساس پروانه‌ی ساختمان و طرح‌های مصوب و اخطار شهرداری، رعایت بره‌های اصلاحی را بنمایند. در صورتی که برخلاف پروانه و یا بدون پروانه در معبر واقع در طرح‌های مصوب، عملیات ساختمانی انجام شود، شهرداری مکلف است از ادامه‌ی عملیات جلوگیری و پرونده‌ی امر را برای صدور رأی قلع بنای مذکور و اعاده‌ی وضع سابق، به کمیسیون ارسال نماید. مالک موظف است ظرف مهلت مقرر، رأی ابلاغی

توسط شهرداری را اجرا و آلا شهرداری، رأساً نسبت به اجرای رأی، اقدام و کلیه هزینه‌های مترتبه را به‌اضافه‌ی ۲۰ درصد به‌عنوان جریمه‌ی استتکاف از اجرای رأی کمیسیون بدوی، به‌ازای هر سال تأخیر، از طریق صدور اجرائیه از مالک ساختمان دریافت نماید.

ماده ۱۱۲- رأی صادره از کمیسیون‌های بدوی، هرگاه ظرف مدت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ، توسط شهرداری یا مالک یا ذینفع مورد اعتراض قرار نگیرد، لازم‌الاجراست و در صورت اعتراض، مرجع رسیدگی، شعب کمیسیون‌های تجدیدنظر خواهند بود. مالک و ذی‌نفع درخصوص اجرای آراء کمیسیون‌های بدوی و تجدیدنظر در مقابل شهرداری به صورت تضامنی مسئول هستند و شهرداری می‌تواند منفرداً یا مجتمعا به آن‌ها رجوع نماید.

ماده ۱۱۳- مصادیق تخلفات ساختمانی اعم از تخلفات بدون پروانه یا مغایر با مفاد پروانه و همچنین مصادیق اصول فنی، شهرسازی و بهداشتی و مواردی که منجر به قلع بنا خواهد شد، ظرف مدت ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن قانون، طی آیین‌نامه‌ای که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها، به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری خواهد رسید تعیین خواهد شد.

ماده ۱۱۴- تبدیل حکم به تخریب یا اعاده به وضع سابق، به جزای نقدی یا مجازات‌های مشابه آن مطلقاً ممنوع است.

ماده ۱۱۵ - در صورتی که مالک یا ذی‌نفع بعد از صدور دستور جلوگیری از تخلف و اخطار جهت عدم ساخت‌وساز، مجدداً به تخلف ادامه دهد و یا فک پلمپ کرده و یا بعد از رأی کمیسیون مبنی بر پرداخت جریمه (در صورت عدم پرداخت) یا تخریب بنا یا اعاده به حالت اولیه، مجدداً شروع به فعالیت نماید عمل وی علاوه بر تخلف، جرم محسوب و مشمول مجازات مقرر در قانون مجازات اسلامی می‌باشد و علاوه بر آن به تشخیص کمیسیون به جریمه‌ای معادل حداقل بیست و حداکثر پنجاه درصد و در صورت تکرار تخلف مشمول تشدید جریمه به تشخیص همان کمیسیون خواهد بود. در این صورت شهرداری بدون نیاز به اخذ رأی جدید کمیسیون نسبت به اجرای مجدد آن اقدام و گزارش کار را جهت اجرای ماده فوق به مراجع ذی‌ربط خواهد داد.

مبحث دوم: تکالیف نظارتی

ماده ۱۱۶ - تکالیف سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان و مهندسان ناظر، شهرداری و مأموران شهرداری در نظارت بر عملیات ساختمانی، همچنین وظایف کمیسیون‌ها و چگونگی برخورد با تخلفات به شرح زیر است:

۱- مهندسان ناظر ساختمانی مکلف‌اند نسبت به عملیات ساختمانی که به مسئولیت آن‌ها احداث می‌شود، از لحاظ انطباق ساختمان با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه‌ها و محاسبات فنی ضمیمه آن، به‌طور مستمر نظارت کرده، در صورت وقوع تخلف، مراتب را فوراً و به‌صورت رسمی به شهرداری اعلام نمایند. علاوه بر آن، مهندسان ناظر موظف‌اند هر ۳ ماه یک بار گزارش کار خود را به شهرداری اعلام

دارند. در پایان کار نیز، باید مطابقت یا عدم مطابقت ساختمان با پروانه و نقشه و محاسبات فنی را گواهی و به مرجع مربوط ارسال نمایند.

۲- هرگاه مهندس ناظر برخلاف واقع گواهی نماید و یا تخلف را به موقع به شهرداری اعلام نکند و موضوع منتهی به طرح در کمیسیون‌ها و صدور رأی مبنی بر وصول جریمه، اعاده به وضعیت مجاز، تعطیل و سایر موارد شود، شهرداری مکلف است مراتب را به سازمان منعکس نماید. مرجع انتظامی سازمان، باید با توجه به اهمیت موضوع، مهندس ناظر را به دو تا شش سال محرومیت از کار و در صورتی که دوباره مرتکب تخلف شود، به حداکثر مجازات محکوم و مراتب محکومیت از طرف مرجع انتظامی سازمان، در پروانه‌ی اشتغال مهندس متخلف درج و به هزینه‌ی وی در یکی از جرایم کثیرالانتشار اعلام شود. شهرداری مکلف است به محض اطلاع از تخلف مهندس ناظر و یا ارسال پرونده‌ی وی به کمیسیون تخلفات تا صدور رأی کمیسیون از ارجاع کار و اخذ گواهی امضای وی، در مورد صدور پروانه‌ی ساختمان خودداری نماید.

۳- علاوه بر مهندسان ناظر، مأموران شهرداری نیز مکلف‌اند از لحاظ انطباق ساختمان با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه‌ها و محاسبات فنی ضمیمه‌ی آن، مستمراً کنترل نموده و در صورت وقوع تخلف، اقدام لازم را برای جلوگیری از ادامه‌ی تخلف انجام داده و مراتب را جهت اقدامات قانونی، کتباً به مقام مافوق گزارش نماید. چنانچه مأموران مذکور، از انجام تکلیف مقرر خودداری کنند و یا در صدور گواهی پایان ساختمان، بر خلاف واقع، اقدام نمایند، طبق مقررات قانونی به تخلف آنان رسیدگی می‌شود و در صورتی که عمل ارتكابی مهندس ناظر و مأموران شهرداری، منجر به قلع بنا شود، شهرداری موظف است بلافاصله ضمن اعمال مفاد بند ۲، گزارش تخلف را به مقام قضایی محل، برای پیگیری کیفری تسلیم نماید. در هر صورت موارد فوق‌الذکر، نافی مسئولیت جزایی و مدنی آنان در برابر اشخاص ثالث نیست.

مبحث سوم: مقررات عمومی

ماده ۱۱۷- آیین‌نامه‌ی ارزش معاملاتی ساختمان، پس از تهیه توسط شهرداری و تصویب شورای اسلامی شهر، در مورد اخذ جریمه‌ها، ملاک عمل است. آیین‌نامه‌ی مذکور می‌باید هر ساله تا ۱۵ بهمن هر سال مورد تجدیدنظر قرار گرفته و بعد از تأیید شورای اسلامی شهر جهت اجرا در سال بعد از طریق درج در روزنامه‌ی رسمی کشور جمهوری اسلامی ایران و یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار به اطلاع عموم برسد.

ماده ۱۱۸- درخصوص سکوت این قانون، در مواردی مانند ابلاغ، ورود شخص ثالث، اصلاح رأی و اعاده‌ی دادرسی، قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱ حاکم خواهد بود.

ماده ۱۱۹- تفکیک غیرمجاز و همچنین فروش قطعاتی که از تفکیک حاصل می‌شود جرم محسوب شده و مرتکب، به شش ماه تا دو سال حبس محکوم می‌گردد.

ماده ۱۲۰- اسناد مطالبات شهرداری، ناشی از عوارض، پذیره و جریمه‌های صادره توسط کمیسیون‌های موضوع این قانون و سایر مطالبات قطعی شده در حکم اسناد رسمی لازم‌الاجرا بوده و با احتساب مبالغ ناشی از دیرکرد، مطابق نرخ رسمی تورم سالانه‌ی کشور به‌وسیله‌ی اداره‌ی ثبت قابل وصول می‌باشد. اجرای ثبت مکلف است بر طبق تصمیم کمیسیون مزبور به صدور اجرائیه و وصول طلب شهرداری مبادرت نماید در نقاطی که سازمان قضایی نباشد، رئیس دادگستری شهرستان یک نفر را به نمایندگی دادگستری تعیین می‌کند. ادارات ثبت موظف‌اند یک شعبه‌ی اختصاصی اجرای ثبت را جهت وصول مطالبات شهرداری در محلی که شهرداری مشخص می‌کند ایجاد نماید.

ماده ۱۲۱- تعیین تکلیف تخلفات ساختمانی و تعیین جرائم، نافی پرداخت عوارض قانونی در هر مرحله از رسیدگی کمیسیون‌ها نیست و صدور پایان کار، منوط به پرداخت عوارض متعلقه است.

ماده ۱۲۲- در مواردی که رأی کمیسیون مبتنی بر اطلاعات یا مدارکی باشد که بعداً خلاف آن معلوم شود و یا در مواردی که کمیسیون رأی به پرداخت جریمه داده، ولی مالک مبادرت به رفع خلاف نموده است، کمیسیون صادرکننده‌ی رأی قطعی، به تقاضای شهرداری یا مالک، نسبت به رسیدگی مجدد و اتخاذ تصمیم مناسب اقدام می‌نماید. در صورت لزوم، کمیسیون می‌تواند تا اتخاذ تصمیم، دستور تأخیر اجرای رأی معترض‌عنه را صادر نماید و در صورتی که شهرداری بر اساس این‌گونه آراء، پروانه و یا پایان کار صادر و یا منجر به توافقی شده باشد با صدور رأی اصلاحی، پروانه، پایان کار و توافق‌نامه ابطال و بر اساس رأی جدید اقدام خواهد شد.

ماده ۱۲۳- هرگاه شخص ثالثی، در موضوع مطروحه در کمیسیون‌های بدوی و تجدیدنظر برای خود مستقلاً حقی قائل باشد یا خود را در حاکم شدن مالک ذی‌نفع بداند یا رأی قطعی کمیسیون مذکور به حقوق وی خللی وارد کند، می‌تواند درخواست خود را حسب مورد تا پیش از صدور رأی قطعی به کمیسیون رسیدگی‌کننده و پس از آن، مادامی که رأی اجرانشده، به کمیسیون صادرکننده‌ی رأی قطعی، تقدیم نماید. کمیسیون با ملاحظه‌ی دلایل و مستندات ابرازی، حسب مقررات مندرج در این فصل مبادرت به صدور رأی می‌نماید. در صورت لزوم، کمیسیون می‌تواند تا اتخاذ تصمیم، دستور تأخیر اجرای رأی معترض‌عنه را صادر نماید.

ماده ۱۲۴- در صورتی که برخلاف مندرجات پروانه‌ی ساختمانی، در منطقه‌ی غیرتجاری، محل کسب یا پیشه و یا تجارت دایر شود، شهرداری مورد را در کمیسیون مربوطه مطرح می‌نماید و کمیسیون در صورت احراز تخلف مالک یا مستأجر با تعیین مهلت مناسب که نباید از دو ماه تجاوز نماید، در مورد تعطیل محل کسب یا پیشه و یا تجارت، ظرف مدت یک ماه اتخاذ تصمیم می‌کند. این تصمیم به‌وسیله‌ی مأموران شهرداری اجرا و مالک یا مالکان یا مستأجران یا ذی‌نفعان، در صورتی که بعد از ابلاغ رأی کمیسیون مبنی بر تعطیل محل کسب، به هر عنوان از آن مکان استفاده تجاری و یا هر نوع استفاده‌ی دیگری را بنمایند، به حبس از ۲ ماه تا ۲ سال و جزای نقدی معادل حداقل ۵۰ و حداکثر ۱۰۰ برابر ارزش معاملاتی ساختمان، به ازای هر مترمربع، با تشخیص مقام قضایی، محکوم و محل استفاده مجدداً پلمپ می‌شود. بدیهی است مالک یا مالکان می‌توانند برای استفاده از

محل به‌عنوان مسکونی، به شهرداری مراجعه و پس از پرداخت حقوق شهرداری، (جریمه و عوارض) با اخذ مجوز، نسبت به استفاده‌ی مسکونی اقدام نمایند.

ماده ۱۲۵- به‌منظور فراهم کردن تسهیلات لازم برای اجرای این فصل از قانون، سازمان نظام شهرداری‌ها مکلف است ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مورد نیاز، از جمله تعیین فرایند جلوگیری و رسیدگی به تخلفات، نحوه‌ی ورود به املاک محصور و ضوابط مربوط به کمیسیون‌ها، اعم از نحوه‌ی اداره، تعداد و ارتباط متقابل با شهرداری و مالکان، نحوه‌ی حضور مالک یا ذی‌نفع در کمیسیون، استفاده از کارشناس رسمی دادگستری و مشاور در کمیسیون‌ها، وحدت رویه، شفافیت در محتوا، حق‌الزحمه‌ی اعضا، صدور و اجرای آراء از قبیل فرایند جلوگیری و رسیدگی به تخلفات را تهیه و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها به شهرداری‌ها ابلاغ نماید.

ماده ۱۲۶- به‌منظور حفظ اراضی لازم و مناسب برای توسعه‌ی موزون شهرها، با رعایت اولویت حفظ اراضی کشاورزی، باغات و جنگل‌ها، مراتع و سایر محیط‌های طبیعی، هرگونه استفاده برای احداث ساختمان و تأسیسات در داخل حریم شهر، تنها در چهارچوب ضوابط و مقررات طرح‌های جامع و هادی امکان‌پذیر است. نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات و حفاظت از حریم، به‌استثنای شهرک‌های صنعتی، به‌عهده‌ی شهرداری مربوطه می‌باشد و هرگونه ساخت‌وساز غیرمجاز، در حریم، تخلف محسوب می‌شود. کمیسیون با احراز تخلف، رأی به قلع و تخریب بنا، با تعیین مهلت حداکثر بیست روز صادر می‌نماید. علاوه بر آن مالک به پرداخت جزای نقدی، از بیست درصد تا پنجاه درصد ارزش مساحت تصرف‌شده، به تشخیص کارشناس رسمی دادگستری محکوم می‌شود. مفاد تبصره‌ی ذیل ماده‌ی ۲ قانون نظارت بر گسترش شهر تهران مصوب ۱۳۵۲/۵/۱۷ برای سایر شهرداری‌ها نیز لازم‌الاجراست.

ماده ۱۲۷- مرجع رسیدگی به جنبه‌ی عمومی تعرض به حریم شهر و اراضی و منابع طبیعی، دستگاه قضایی است. شهرداری محل مکلف است به ترتیبی که کمیسیون حریم مشخص می‌کند، متعرض یا متعرضان به حریم شهر را با نام، نام خانوادگی و سمت، به اطلاع مردم محل برساند.

ماده ۱۲۸- تخلفات احتمالی در ساختمان‌هایی که پروانه‌ی آن‌ها قبل از تصویب نقشه‌ی جامع شهر صادر شده باشد، قابل طرح در کمیسیون‌های موضوع این قانون نیست. در صورت تأیید استحکام بنا توسط سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان و عدم مغایرت با ضوابط طرح‌های توسعه‌ی شهری و عدم تجاوز به معابر شهری برای این‌گونه ساختمان‌ها از طرف شهرداری، گواهی پایان کار صادر می‌شود.

ماده ۱۲۹- شهرداری مکلف است قبل از صدور پروانه‌ی ساختمانی، درخواست‌های مربوط به احداث بنا و یا تغییر کاربری و یا نوع استفاده در حریم شهر را در کمیسیون حریم مطرح نموده و پس از موافقت کمیسیون اقدام نماید.

ماده ۱۳۰- صدور هرگونه گواهی عدم خلافی، پایان کار بدون گواهی استحکام بنا و اجرای نمای ساختمان توسط شهرداری و مراجع صادرکننده پروانه‌ی ساختمانی در کشور، گزارش خلاف واقع تلقی شده و با متخلفان برابر قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ رفتار خواهد شد.

ماده ۱۳۱- اگر در موقع اجرای طرح و برنامه‌های مربوط به توسعه‌ی معابر یا تأمین سایر احتیاجات شهری به آثار باستانی برخورد شود، شهرداری مکلف است موافقت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری را جلب و نظرات سازمان مذکور را در مورد نحوه‌ی حفظ آثار باستانی و میزان حریم و حدود مناظر ساختمان‌ها و میدان‌های مجاور آن‌ها رعایت نمایند. میراث فرهنگی و گردشگری نیز مکلف است ظرف سه ماه از تاریخ مراجعه‌ی شهرداری نظر قطعی خود را به شهرداری اعلام دارد.

ماده ۱۳۲- در معابری که ارتفاع ساختمان‌ها بالاتر از آثار باستانی و تاریخی است و برای مالکان حقی ایجاد شده است، شهرداری بر اساس بالاترین ارتفاع برای متقاضیان جدید مجوز صادر خواهد نمود.

ماده ۱۳۳- واگذاری انشعاب برق، آب، فاضلاب، گاز و هر نوع ارتباط مخابراتی به یک ملک از طرف دستگاه‌های ذی‌ربط، منوط به آن است که ملک مزبور، پروانه‌ی ساخت یا گواهی پایان کار اخذ کرده باشد.

مبحث چهارم: شهرسازی

گفتار اول: طرح‌های شهرسازی

ماده ۱۳۴- محدوده و حریم هر شهر که نشان‌دهنده‌ی منطقه‌ی نفوذ اجرایی و نظارتی شهرداری است در طرح‌های جامع و تفصیلی مشخص می‌شوند. شهرداری‌های شهرهای مرکز استان و دارای جمعیت بیش از پانصد هزار نفر مکلف‌اند در اجرای طرح‌های شهرسازی بدو نسبت به تهیه‌ی نقشه و طرح‌های شهرسازی اعم از جامع، تفصیلی و طرح حریم با رعایت احکام موضوع فصل دوم حریم این قانون اقدام و پیشنهادات مربوط به تغییرات در نقشه و اصلاحات لازم را با تکیه بر اصول معماری اسلامی- ایرانی و با انتخاب مشاور از طریق فراخوان عمومی، اعمال و پس از تصویب مراجع ذی‌صلاح اجرا نمایند. هرگاه تغییرات جزئی در طرح‌های جامع و تفصیلی و سایر طرح‌های شهری در شهر مورد نیاز باشد، موارد در کمیسیون موضوع ماده پنج قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ که دبیرخانه‌ی آن در شهرداری تشکیل می‌گردد مطرح و تصمیم‌گیری می‌شود. تغییرات کلی نیز پس از تأیید کمیسیون مذکور باید به تأیید شورای عالی شهرسازی و معماری برسد.

ماده ۱۳۵- شهرهای مرکز استان و شهرداری‌های شهرهای دارای بیش از پانصد هزار نفر جمعیت مکلف‌اند نسبت به سامان‌دهی، احیاء، بازسازی و مرمت بافت‌های فرهنگی، تاریخی، پهنه‌های طبیعی و بافت‌های فرسوده-ی شهری، اقدام نمایند و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، مأموریت‌ها، وظایف، اختیارات و اعتبارات وزارت راه و شهرسازی و شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، مذکور در قوانین

برنامه پنجم توسعه کشور مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۳۰ و قانون حمایت از احیای بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۲ مجلس شورای اسلامی، به شهرداری‌های شهرهای مذکور واگذار می‌شود.

ماده ۱۳۶- طرح‌های شهرسازی بدون داشتن یک برنامه‌ی بلندمدت و میان‌مدت زیرساختی، شامل فهرست پروژه‌های مشخص و محاسبات مربوط به تأمین منابع مالی، تملک زمین و اجرای زیرساخت‌های آن‌ها قابل تصویب نبوده، شهرداری‌ها و سایر مراجع صدور پروانه، مجاز به صدور پروانه‌ی ساخت‌وساز در اراضی فاقد آماده-سازی (زیرساخت‌های اصلی) نیستند.

ماده ۱۳۷- تا زمانی که نقشه‌ی جامع شهر تهیه و به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری نرسیده باشد، نقشه‌های عمرانی و شهرسازی باید به تصویب کمیسیون ماده ۵ موضوع قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ برسند.

ماده ۱۳۸- ملاک صدور هر حکم و مجوزی درباره‌ی اراضی و املاک اشخاص طرح تفصیلی است که بر اساس طرح جامع مصوب، تهیه می‌شود. هرگونه تغییر در طرح تفصیلی مصوب، ضمن لزوم حفظ اساس طرح جامع باید مستند به گزارش توجیهی تهیه‌کننده‌ی طرح مبنی بر بروز اشتباه در طرح موجود و نیاز به رفع اشتباه یا ضرورت تأمین یک زیرساخت یا کاربری عمومی که قبلاً قابل پیش‌بینی نبوده است، باشد و علاوه بر آن، امکان تملک و تأمین هزینه‌ی آن فراهم باشد. هرگونه تخطی از ضوابط طرح تفصیلی یا تعطیل و توقف آن تخلف تلقی و متخلف علاوه بر مجازات اداری ملزم به تأدیه‌ی خسارت ناشی از عمل خود به حکم محاکم قضایی به اشخاص خواهد بود.

ماده ۱۳۹- در مواقعی که نقشه‌ی جامع شهرسازی مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرد یا در جهت طرح جامع می‌باید طرح تفصیلی تهیه شود، پاسخ به استعلامات اشخاص یا صدور پروانه‌ی ساخت و توسعه یا تأیید نقشه‌های تفکیکی را نمی‌توان متوقف کرد و شهرداری‌ها موظفاند تا زمان تصویب طرح جدید طبق ضوابط قبلی عمل کنند.

گفتار دوم: کاربری مشاغل خاص

ماده ۱۴۰- به‌منظور پیشگیری از عوارض سوء بهداشتی، ایمنی و امنیتی ناشی از حضور مشاغل خاص در ساختمان‌های مسکونی، از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و کمیسیون‌های ماده ۵ شهرها، مکلفاند در طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی شهرها، نسبت به جانمایی کاربری جدید، به نام «کاربری مشاغل خاص»، اقدام و به شهرداری‌های کشور ابلاغ نمایند. در تهران این کاربری به تشخیص شهرداری، در پهنه‌های چهارگانه، تعیین، پیش‌بینی و پس از تصویب شورای اسلامی شهر لازم‌الاجراست. فهرست مصادیق این‌گونه مشاغل به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها، به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

ماده ۱۴۱- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، استقرار و شروع فعالیت مشاغل خاص، در ساختمان‌های با کاربری مسکونی، تخلف از ضوابط شهرسازی است و پرونده‌ی متخلفان توسط شهرداری به کمیسیون بدوی رسیدگی به تخلفات ساختمانی، به‌عنوان استفاده‌ی کاربری غیر مرتبط، ارجاع و کمیسیون‌های مذکور مکلف به رسیدگی و صدور حکم می‌باشند. اتحادیه‌های صنفی نیز مکلف‌اند قبل از صدور پروانه‌ی کسب نسبت به استعلام از مجاز بودن کاربری محل کسب مورد نظر از شهرداری اقدام نمایند.

ماده ۱۴۲- بعد از گذشت ۲ سال از لازم‌الاجرا شدن این قانون، هیچ یک از مشاغل خاص نباید در داخل ساختمان‌های مسکونی مستقر باشند. در صورتی که بنا به هر دلیلی، در هر شهری، کاربری مشاغل خاص ایجاد نشده و یا صاحبان مشاغل مذکور امکان حضور در این نوع کاربری‌ها و پهنه‌بندی‌ها را نداشته باشند، مکلف‌اند در کاربری‌های اداری یا تجاری مستقر شوند.

ماده ۱۴۳- عوارض صدور پروانه‌ی ساختمانی و هزینه‌های صدور پروانه‌ی ساختمانی برای کاربری مشاغل خاص، حداقل دو برابر کاربری مسکونی و حداکثر نصف کاربری اداری، با تشخیص شورای اسلامی شهر خواهد بود.

ماده ۱۴۴- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، به صاحبان مشاغل خاص دو سال مهلت داده می‌شود تا به کاربری مشاغل خاص انتقال یابند و در مدت فوق در سال اول، عوارضی به‌میزان نصف عوارض تجاری (از نظر مساحت) و در سال دوم، به‌میزان عوارض تجاری از آنان دریافت خواهد شد.

مبحث پنجم: استعلام ثبت، تفکیک و افراز

گفتار اول: فرایند استعلام ثبت

ماده ۱۴۵- ادارات ثبت، دفاتر اسناد رسمی و مشاوران املاک مکلف‌اند قبل از تنظیم هر گونه سند از قبیل انتقال، تفکیک اعیانی، رهن، اجاره و مبیعه‌نامه نامه مفصاحساب هرگونه بدهی و آخرین وضعیت ساختمان را در زمان درخواست مشتمل بر صدور گواهی پایان کار در مورد ساختمان‌ها و صدور گواهی عدم خلاف در مورد ساختمان‌های ناتمام را از شهرداری استعلام نمایند. شهرداری مکلف است حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ دریافت استعلام، پاسخ را به واحد استعلام کننده اعلام کند. چنانچه پاسخ شهرداری، مبنی بر صادر نشدن گواهی پایان کار و یا گواهی عدم‌خلاف یا عدم‌پرداخت بدهی باشد، تنظیم سند ممنوع است.

ماده ۱۴۶- در صورتی که شهرداری ظرف مهلت مقرر پاسخ ندهد، ادارات ثبت، دفتر اسناد رسمی مربوط و مشاوران املاک با درج وضعیت فعلی ساختمان در سند، مجاز به تنظیم سند هستند. درخصوص ساختمان‌هایی که قبل از تاریخ تصویب نقشه‌ی جامع شهر احداث شده و اضافه بنای جدیدی در آن ایجاد نشده، شهرداری مکلف است بلامانع بودن تنظیم سند را به واحد استعلام کننده اعلام نماید.

ماده ۱۴۷- در مورد ساختمان‌هایی که قبل از تصویب قانون الحاق ۶ تبصره به ماده صد قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۶/۶/۸، معامله انجام گرفته و از ید مالک اولیه خارج شده باشد، در صورتی که مورد معامله کل پلاک را شامل

نگردد، گواهی عدم خلاف یا برگ پایان ساختمان الزامی نبوده و با ثبت و تصریح آن در سند، انجام معامله بلامانع است.

ماده ۱۴۸- مسئولیت انتظامی اشخاص فوق‌الذکر و همچنین مسئولیت اداری مأموران شهرداری ناظر به تخلف و وظایف آن‌ها، نافی مسئولیت جزایی و مدنی آنان در برابر اشخاص ثالث به واسطه‌ی تخلف مذکور نیست.

ماده ۱۴۹- مالک ملزم است بدهی تعیین‌شده از طرف شهرداری را به حساب بانکی شهرداری واریز و اگر به تشخیص شهرداری معترض باشد، مبلغ مذکور را در صندوق ثبت تودیع و در چنین صورتی رسید ثبت به‌منزله‌ی مفاسحساب تلقی و معامله انجام می‌گردد.

ماده ۱۵۰- صندوق ثبت مکلف است صورتحسابی، با قید مشخصات کامل تودیع‌کننده‌ی بدهی ملک مورد معامله را بلافاصله بعد از تودیع، به شهرداری ارسال دارد و به‌محض اعلام شهرداری، مستند به رأی کمیسیون رفع اختلاف یا مراجع توافق و یا انصراف کتبی مالک از اعتراض، مبلغ تودیع‌شده را به نام مؤدی و به حساب بانکی شهرداری، پرداخت کند و هر گاه کمیسیون رفع اختلاف یا مراجع توافق، اعتراض مالک را کلاً یا بعضاً، وارد تشخیص بدهند، صندوق ثبت با اعلام شهرداری، تمام یا قسمتی از وجه تودیع‌شده را برحسب مورد، به مالک مسترد می‌دارد و مابقی را بلافاصله در حساب شهرداری واریز می‌نماید.

ماده ۱۵۱- درخصوص تخلف ساختمانی مالک و مالکان، شهرداری مکلف است نوع تخلف را در استعلام دفترخانه‌ی اسناد رسمی قید نماید و دفترخانه مکلف است مراتب تخلف را به خریدار، تفهیم و در اسناد رسمی به-عنوان قبولی نوع تخلف ساختمانی از خریدار تعهد بگیرد که در آینده رأی صادره از سوی کمیسیون‌های موضوع قانون را اجرا نماید.

ماده ۱۵۲- ادارات ثبت اسناد و املاک و حسب مورد دادگاه‌ها، موظف‌اند در موقع دریافت تقاضای تفکیک یا افراز اراضی واقع در محدوده و حریم شهرها، از سوی مالکان، عمل تفکیک یا افراز را بر اساس نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تأیید شهرداری مربوط رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه کرده و جهت تصویب در قبال رسید، تسلیم شهرداری می‌نماید، باید پس از کسر سطوح معابر و قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی از کل زمین، از طرف شهرداری حداکثر ظرف سه ماه تأیید و کتباً به مالک ابلاغ شود.

بعد از انقضای مهلت مقرر و عدم تعیین تکلیف از سوی شهرداری، مالک می‌تواند خود تقاضای تفکیک یا افراز را به دادگاه تسلیم نماید. دادگاه با رعایت حداکثر نصاب‌های مقرر در ماده‌ی ۱۵۴ درخصوص معابر، شوارع و سرانه‌های عمومی با اخذ نظر کمیسیون ماده (۵)، به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم می‌نماید.

کمیسیون حداکثر ظرف مدت دو ماه باید به دادگاه مذکور پاسخ دهد. در صورت عدم ارسال پاسخ در مدت فوق، دادگاه با ملاحظه‌ی طرح جامع و تفصیلی در چهارچوب سایر ضوابط و مقررات، به موضوع رسیدگی و رأی

مقتضی صادر می‌نماید. کلیه‌ی اراضی اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از خصوصی، دولتی و موقوفات مشمول مقررات این ماده می‌باشند.

ماده ۱۵۳- الزامات تحقق ماده‌ی فوق به شرح زیر است:

۱- رعایت حد نصاب‌های تفکیک و ضوابط و مقررات آخرین طرح جامع و تفصیلی مصوب در محدوده‌ی شهرها و همچنین رعایت حد نصاب‌ها، ضوابط، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین از جمله قوانین ذیل، در تهیه و تأیید کلیه‌ی نقشه‌های تفکیکی موضوع این قانون توسط شهرداری‌ها الزامی است:

- ۱-۱- مواد (۱۴) و (۱۵) قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶/۶/۲۲
 - ۱-۲- مواد ۵، ۶، ۷ و ۹ قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی، برای امر مسکن، به شرکت‌های تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی، مصوب ۱۳۸۱/۶/۵
 - ۱-۳- ماده یک قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها، مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ و اصلاحات بعدی آن
 - ۱-۴- قانون جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی - اقتصادی مصوب ۱۳۸۵/۲/۱۳ و اصلاحات بعدی آن
 - ۱-۵- ماده الحاقی ۱۵۶ مورخ ۵۱/۱۰/۱۸ و ماده ۱۵۴ اصلاحی مورخ ۶۵/۴/۳ قانون ثبت اسناد و املاک
 - ۱-۶- مواد ۵ و ۶ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۵۱/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی آن
- ۲- در مورد اراضی دولتی، مطابق تبصره (۱) ماده (۱۱) قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶/۶/۲۲ اقدام خواهد شد.

گفتار دوم: تفکیک (اراضی)

ماده ۱۵۴- در اراضی با مساحت بیشتر از پانصد مترمربع متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی و غیردولتی و اوقافی که دارای سند شش‌دانگ است، برای تأمین اراضی مورد نیاز احداث شوارع و معابر عمومی شهر که در اثر تفکیک این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی باید ایجاد شود و جهت تأمین سرانه‌ی فضای عمومی و خدماتی شهرداری جمعاً معادل سی درصد اراضی فوق‌الذکر با توجه به ارزش افزوده‌ی ایجادشده از عمل تفکیک برای مالک دریافت می‌نماید. دریافت هر گونه وجهی به هر عنوان بابت تفکیک و ارزش افزوده‌ی اراضی موضوع این ماده به‌جز مورد مذکور به هر صورتی توسط شهرداری ممنوع است.

ماده ۱۵۵- کلیه‌ی اراضی حاصل از ماده فوق‌الذکر و معابر و شوارع عمومی و اراضی خدماتی که در اثر تفکیک و افراز و صدور سند مالکیت ایجاد می‌شود، متعلق به شهرداری است و شهرداری در قبال آن هیچ‌وجهی به صاحب ملک پرداخت نخواهد کرد. در مواردی که امکان تأمین انواع سرانه، شوارع و معابر از زمین مورد تفکیک و افراز میسر نباشد، شهرداری می‌تواند، قدرالسهم مذکور را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری با تصویب شورای اسلامی شهر دریافت نماید.

ماده ۱۵۶- مجموع دریافت ریالی از مالک، بابت صدور پروانه‌ی ساختمانی، برای هر کاربری، توسط شهرداری، اعم از عوارض پرداختی قبلی به هر نوع و عوارض مقرر در هنگام صدور پروانه، از هفتاد درصد ارزش روز ملک نباید بیشتر باشد.

ماده ۱۵۷- هرگونه تخلف از موضوع این مبحث از قانون، در تفکیک یا افراز اراضی، جرم تلقی می‌شود و متخلفان، طبق قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ و قانون رسیدگی به تخلفات اداری، تحت پیگرد قانونی قرار گرفته و تفکیک انجام‌شده باطل می‌شود.

ماده ۱۵۸- آیین‌نامه‌ی اجرایی این گفتار ظرف شش ماه از لازم‌الاجرا شدن قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

مبحث ششم: اراضی و املاک

ماده ۱۵۹- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، مدیریت اراضی در محدوده و حریم شهر به شرح ذیل می‌باشد:

۱- کلیه‌ی اراضی ملی یا دولتی در اختیار وزارت راه و شهرسازی و اراضی موات واقع در محدوده و حریم مصوب شهرها به‌منظور تأمین اراضی مورد نیاز ساخت مسکن ارزان‌قیمت گروه‌های کم درآمد و واگذاری به‌صورت معوض در جهت تملک اراضی و املاک موردنیاز زیرساخت‌ها، در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد.

۲- آن قسمت از اراضی دولتی در اختیار وزارت راه و شهرسازی که طبق نقشه‌ی جامع شهری مصوب، به مسکن اختصاص یافته پس از تهیه و تصویب طرح‌های مسکن ارزان‌قیمت توسط شورای اسلامی شهر، در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد تا به این منظور مورد استفاده قرار دهد. شهرداری‌ها مجاز به فروش و کسب درآمد، از طریق فروش اراضی مذکور نیستند.

۳- آماده‌سازی اراضی دولتی در شهرها با دریافت هزینه‌ی آن صرفاً به‌عهده‌ی شهرداری است.

ماده ۱۶۰- سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری مکلف است کلیه‌ی اراضی مشرف به شهر واقع در داخل یا خارج حریم شهر که تأثیر مستقیم بر شهر دارند را طی صورت‌جلسه‌ای تحویل شهرداری نماید. این اراضی صرفاً باید به صورت فضای سبز، درخت‌کاری و امور بهینه‌ی مرتبط، اجرا و نگهداری شوند.

ماده ۱۶۱- هرگونه دخل و تصرف و تجاوز به اراضی شهری متعلق یا منتقل شده به دولت و شهرداری‌ها و یا احداث هرگونه بنا بدون پروانه‌ی مجاز و یا هرگونه نقل و انتقال به‌موجب اسناد عادی یا رسمی و تفکیک و افراز اراضی مزبور و یا هرگونه عملی بر خلاف این قانون جرم شناخته می‌شود و با متجاوزان مطابق ماده ۱۳ قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۲ رفتار خواهد شد.

ماده ۱۶۲- شهرداری برای اجرای طرح‌ها و تأمین احتیاجات شهری مانند باغ‌های عمومی، تأسیسات مختلف شهری و نظایر آن‌ها می‌تواند تمام یا قسمتی از اراضی، املاک و ابنیه‌ی متعلق به اشخاص حقیقی و یا حقوقی غیردولتی واقع در محدوده و حریم شهر را با رعایت قوانین و مقررات تملک نماید.

ماده ۱۶۳- سازمان‌ها و مؤسسات دولتی که دارای ابنیه، املاک و اراضی موضوع ماده ۱۶۱ باشند، مکلف‌اند در صورت تصویب شورای اسلامی شهر، اراضی و ابنیه‌ی مذکور را بلاعوض در اختیار شهرداری قرار دهند.

ماده ۱۶۴- هرگاه تأمین قسمتی از نیازمندی‌های شهری طبق قانون به‌عهده‌ی سازمان‌ها و مؤسسات دولتی گذاشته شده باشد، سازمان‌ها و مؤسسات مزبور می‌توانند انجام وظایف محوله را با تصویب شورای اسلامی شهر به شهرداری واگذار کنند تا با استفاده از مقررات ماده ۱۶۱ عمل نمایند.

ماده ۱۶۵- در صورتی که در مسیر احداث یا توسعه‌ی تأسیسات شهری نظیر خیابان، معبر و نیز اجرای سایر طرح‌های شهری ملکی باشد که مالک یا مالکان آن مشخص نبوده یا به ثبت نرسیده باشد، اقدامات و عملیات شهرداری متوقف نخواهد شد. لیکن شهرداری باید قبل از هر اقدام، مشخصات کامل ملک مزبور را با حضور نمایندگان دادستان، اداره‌ی ثبت محل و شورای اسلامی شهر، صورت مجلس نماید تا مبنای پرداخت غرامت طبق قوانین و مقررات باشد و در موردی که مالک یا مالکان ملک مشخص باشد، امتناع آنان از انتخاب و معرفی کارشناس خود یا کارشناس مرضی الطرفین مانع از اجرای نقشه‌ی مصوب شهرداری نخواهد بود.

ماده ۱۶۶- نسبت به املاکی که به ثبت نرسیده باشد و طبق مفاد این قانون به تصرف شهرداری درآید، با حضور اشخاص مذکور در صدر ماده ۱۶۵ این قانون، صورت مجلس تنظیم می‌شود و در آن آثار تصرف، مساحت، حدود و مشخصات کامل ملک قید می‌شود. اگر شخصی بعداً مدعی مالکیت شود می‌تواند با ارائه‌ی صورت مجلس نسبت به تقاضای ثبت ملک مورد ادعا اقدام و پس از احراز مالکیت، بهای ملک را که توسط کارشناس رسمی دادگستری تعیین و از طرف شهرداری ذی‌ربط به صندوق ثبت واریز گردیده است، دریافت نماید.

ماده ۱۶۷- اراضی کلیه‌ی معابر و اماکن شهر از قبیل خیابان‌ها، بوستان‌ها و میدان‌ها و تأسیسات و متعلقات آن‌ها و نیز بستر رودخانه‌ها و نهرها و مجاری فاضلاب و کانال‌ها، آرامستان‌های عمومی و نظایر آن‌ها واقع در محدوده و حریم شهر که مورد استفاده‌ی عموم شهروندان قرار می‌گیرد، ملک عمومی محسوب و در مالکیت شهرداری است.

فصل دوم- حریم و مدیریت یکپارچه بر حریم کلان شهرها

ماده ۱۶۸- مقررات عمومی مربوط به حریم شهرها به صورت عام، سیاست گذاری، برنامه ریزی و ایجاد هماهنگی و نظارت بر توسعه کلان شهرها و دستیابی به ساختار مناسب و مدیریت یکپارچه بر حریم آن‌ها و تسری تغییرات ناشی از احکام این قانون در سایر قوانین مربوط، مباحث این فصل را تشکیل می‌دهند.

مبحث اول: مقررات عمومی

ماده ۱۶۹- شهرداری‌ها در حریم شهر مکلف به اجرا و رعایت موارد ذیل می‌باشند:

- ۱- تعیین حدود حریم و تهیه نقشه جامع شهرسازی با توجه به توسعه احتمالی شهر
- ۲- تهیه مقرراتی برای کلیه اقدامات عمرانی، از قبیل قطعه‌بندی و تفکیک اراضی - خیابان‌کشی - ایجاد باغ و ساختمان - ایجاد کارگاه و کارخانه و همچنین تهیه مقررات مربوط به حفظ بهداشت عمومی مخصوص به حریم شهر، با توجه به نقشه عمرانی شهر

ماده ۱۷۰- در قوانین مرتبط با حریم، اصلاحاتی به شرح زیر صورت می‌گیرد:

۱- قانون الحاق یک بند و ۳ تبصره به عنوان بند ۳ به ماده ۹۹ قانون شهرداری‌ها مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف - تبصره یک جایگزین تبصره یک الحاقی می‌شود.

تبصره ۱ - به منظور حفاظت از حریم پایتخت، شهرداری‌های واقع در حریم مصوب در طرح جامع شهر، مکلف‌اند طبق مفاد تبصره ذیل ماده ۲ قانون نظارت بر گسترش شهر تهران مصوب ۱۳۵۲/۵/۱۷ عمل نمایند.

ب- متن ذیل به انتهای پاراگراف اول تبصره ۲ الحاقی اضافه می‌شود:

«رأی صادره مبنی بر قلع بنا از سوی این کمیسیون در کمیسیون دیگری که اعضای آن غیر از اعضای کمیسیون اول باشد، قابل تجدیدنظر خواهد بود.»

ج - متن زیر به انتهای تبصره ۳ الحاقی اضافه می‌شود:

«درخصوص حریم کلان شهرها، عوارض و درآمدها، با نظر کمیسیون حریم موضوع قانون جامع مدیریت شهری، تخصیص و هزینه می‌شود.»

۲- اصلاحات زیر در قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن‌ها مصوب ۱۳۸۴/۱۰/۱۴ به عمل می‌آید:

الف - پاراگراف اول ماده ۲ طبق مفاد ماده ۱۷۶ قانون جامع مدیریت شهری

ب - عبارت زیر به انتهای ماده ۳ اضافه می‌شود:

«دهیاری‌های روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها، موظف به اجرای مصوبات ابلاغی کمیسیون حریم موضوع فصل حریم این قانون می‌باشند.»

ج - در انتهای تبصره یک ماده ۳، عبارت زیر اضافه می‌شود:

«به جز روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها که فاقد حریم مستقل بوده و تابع مقررات طرح جامع حریم آن کلان‌شهر و تصمیمات کمیسیون حریم ذی‌ربط می‌باشند.»

د - عبارت زیر به انتهای ماده ۱۲ اضافه می‌شود:

«تخلف از احکام این قانون در حریم پایتخت با توجه به ویژگی‌های خاص آن موجب تشدید مجازات بوده و مرتکبین تخلف در این عرصه علاوه بر مجازات تعیین شده در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ و رفع اثر از تخلف، به پرداخت جریمه نقدی متناسب با میزان ضرر وارده به منابع طبیعی، حسب تشخیص کارشناس رسمی دادگستری محکوم می‌شوند.»

۳- اصلاحات ذیل در قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ و اصلاحیهی آن مصوب ۱۳۸۵/۸/۱ به عمل می‌آید:

الف - در تبصره‌ی یک ماده یک در سطر اول عبارت «به جز کلان‌شهرهای واقع در استان»، پس از کلمه‌ی «استان» اضافه می‌شود و در انتهای تبصره عبارت «درخصوص کلان‌شهرها مرجع تشخیص ضرورت موضوع، برعهده‌ی کمیسیون حریم می‌باشد» اضافه می‌شود.

ب- به انتهای تبصره ۲ ماده یک، این عبارت «مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغ‌ها و تغییر کاربری آن‌ها در حریم کلان‌شهرها و حریم پایتخت و شهرک‌ها، کمیسیون حریم می‌باشد» اضافه می‌شود.

ج - به انتهای تبصره ۵ ماده یک، عبارت «درخصوص روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها، با نظر کمیسیون حریم کلان‌شهرها عمل می‌شود» اضافه می‌شود.

د - به آخر ماده دو عبارت «درخصوص تغییر کاربری در حریم کلان‌شهرها و پایتخت، نحوه‌ی محاسبه‌ی قیمت و هزینه‌کرد عوارض وصولی، با دستورالعمل مصوب کمیسیون حریم صورت می‌پذیرد» اضافه می‌شود.

ه - در ماده ۳، در سطر دوم پس از عبارت «این قانون و» عبارت «یا کمیسیون حریم در کلان‌شهرها» اضافه می‌شود و در انتهای این ماده عبارت «ارتکاب جرم موضوع این ماده در حریم پایتخت موجبات تشدید مجازات مرتکب یا مرتکبین را به دو برابر مجازات مقرر فراهم می‌کند» اضافه می‌شود.

و- به انتهای تبصره ۲ ماده ۳، عبارت «در صورت وقوع جرم مذکور در حریم پایتخت یا سایر کلان شهرها مجازات مذکور به دو برابر افزایش می‌یابد و ارتکاب مجدد این جرم توسط سردفتران موجب ابطال پروانه‌ی آن‌ها می‌شود» اضافه می‌شود.

ز - در ماده ۱۰ در سطر سوم پس از عبارت «این قانون» عبارت «و یا کمیسیون حریم کلان شهرها» اضافه می‌شود.

ح - به انتهای تبصره ۲ ماده ۱۰، عبارت «درخصوص حریم کلان شهرها و یا حریم پایتخت نحوه برخورد با جرائم توسط کمیسیون حریم مشخص می‌شود» اضافه می‌شود.

ط - در ابتدای ماده ۱۳، عبارت «به جز محدوده‌ی کلان شهرها و حریم آن که مقررات کمیسیون حریم حاکم است» اضافه می‌شود.

۴- قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن به شرکت‌های تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی، مصوب ۱۳۸۶/۵/۶ مجلس شورای اسلامی، به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

الف- در انتهای پاراگراف دوم ماده ۴، قبل از کلمه «می‌باشد» عبارت «و در حریم کلان شهرها با کمیسیون حریم» اضافه می‌شود.

ب- در انتهای بند الف ماده ۵، عبارت «و همچنین در مورد حریم کلان شهرها از کمیسیون حریم» اضافه می‌شود.

ج- سطر اول ماده ۷، از اول تا قبل از «و به هر» به این صورت اصلاح می‌شود:

«مراجعی که خارج از حدود وظایف خود در حریم که در محدوده‌ی اختیارات کمیسیون حریم می‌باشد و یا خارج از حریم شهرها تصمیم‌گیری کنند».

۵- قانون نظارت بر گسترش شهر تهران مصوب ۱۳۵۲، به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف- در سطر دوم ماده یک عبارت «صیانت از اکوسیستم طبیعی حریم کلان شهر تهران» بعد از تنفس گاهی پیرامونی اضافه می‌شود.

ب- در سطر چهارم ماده ۲، بعد از عبارت «تفکیک اراضی و» عبارت «استفاده از اراضی و املاک و نوع بهره برداری از آن» اضافه می‌شود.

ج- تبصره ماده ۲ به تبصره ۱ تبدیل و به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

تبصره ۱- شهرداری تهران مکلف است از احداث ابنیه و تأسیسات بدون پروانه‌ی ساختمان رأساً جلوگیری و در صورت احداث تخریب نماید و با هرگونه تخطی از مفاد این ماده برخورد نموده و تا رفع اثر جرم بر اساس تصمیمات متخذة در کمیسیون ذی‌ربط و آرای محاکم قضایی درخصوص مورد، موضوع را پیگیری نماید.

د- تبصره‌ای به‌عنوان تبصره ۲ به شرح زیر به ماده ۲ اضافه شود:

تبصره ۲- به‌منظور جلوگیری از گسترش روزافزون شهر تهران و تبعات منفی آن، محاکمی که در محدوده و حریم مصوب کلان‌شهر تهران صلاحیت رسیدگی به تخلفات و جرائم را دارند، موظف به رسیدگی بدون نوبت به موضوعات مشمول این قانون بوده و نیروهای انتظامی نیز به درخواست شهرداری موظف به همکاری با نیروهای پلیس شهرداری می‌باشند.

ه- در انتهای ماده ۲، عبارت «توسط شورای مذکور در ماده یک تعیین خواهد شد» به عبارت «توسط کمیسیون تعریف شده در ماده یک تعیین خواهد شد» اصلاح می‌شود.

مبحث دوم: ساختار مدیریتی

ماده ۱۷۱- به‌منظور تحقق اهداف مدیریت یکپارچه‌ی حریم، از جمله حفظ و حراست حریم شهرها، تغییر هر نوع کاربری اراضی واقع در حریم که در قوانین فرادست و طرح جامع مصوب هر کلان‌شهر پیش‌بینی نشده و موضوعات مطرح در طرح‌های توسعه‌ی شهرها و روستاهای واقع در حریم، مانند رفع موانع، بررسی پیشنهادها، رفع اختلافات، کمیسیون حریم، متشکل از اعضای زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- استاندار و در غیاب وی معاون عمرانی استانداری (رئیس)
- ۲- شهردار شهر مربوطه (دبیر)
- ۳- نماینده‌ی دادستان استان
- ۴- معاون نیروی انتظامی استان
- ۵- مدیرکل راه و شهرسازی استان
- ۶- رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان
- ۷- مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان
- ۸- یکی از اعضای شورای اسلامی شهر مرکز استان به‌عنوان ناظر، به انتخاب و معرفی آن شورا

ماده ۱۷۲- محل استقرار دبیرخانه‌ی کمیسیون مذکور در ماده‌ی فوق در اداره‌ی کل راه و شهرسازی استان خواهد بود و جلسات کمیسیون، با حضور اکثریت اعضای رسمیت یافته و تصمیمات کمیسیون، حداقل با چهار رأی موافق، ملاک عمل و معتبر است.

ماده ۱۷۳- ترکیب اعضای کمیسیون حریم پایتخت به شرح زیر است:

- ۱- شهردار تهران به‌عنوان رئیس
- ۲- معاون مرتبط شهردار تهران به‌عنوان دبیر
- ۳- استاندار تهران
- ۴- معاون وزارت کشور
- ۵- معاون وزارت راه و شهرسازی
- ۶- معاون وزارت جهاد کشاورزی
- ۷- معاون سازمان محیط‌زیست
- ۸-
- ۹- معاون نیروی انتظامی
- ۱۰- یکی از اعضای شورای اسلامی استان تهران به‌عنوان ناظر با معرفی آن شورا

محل استقرار دبیرخانه‌ی این کمیسیون در شهرداری تهران خواهد بود و جلسات کمیسیون با حضور اکثریت اعضای رسمیت یافته و تصمیمات کمیسیون حداقل با چهار رأی موافق ملاک عمل و معتبر است.

ماده ۱۷۴- بررسی‌های فنی این کمیسیون‌ها برعهده‌ی کارگروه فنی کمیسیون می‌باشد که متشکل از نمایندگان کمیسیون و مشاور طرح جامع حریم شهر است.

مبحث سوم: وظایف کمیسیون

ماده ۱۷۵- وظایف کمیسیون حریم

- ۱- بررسی و تصویب برنامه‌ی جامع حریم شهر
- ۲- تعیین سیاست‌ها و راهکارهای اجرایی مدیریت حریم شهر
- ۳- رسیدگی و تصویب پیشنهادها درخصوص حریم شهرستان‌ها، شهرها، روستاها
- ۴- اتخاذ تصمیم، درخصوص ادغام یا انتزاع حریم شهرستان‌ها، شهرها و روستاهای واقع در حریم
- ۵- بررسی و تصویب طرح توسعه‌ی روستاها و شهر
- ۶- تصویب سازوکار لازم و تشکیلات مناسب برای پایش دائمی حریم و مقابله با آن
- ۷- تنظیم نظام توزیع عادلانه درآمدهای حریم
- ۸- سایر وظایف و تکالیفی که به‌موجب این قانون و سایر مقررات ذی‌ربط، به‌عهده‌ی کمیسیون قرار می‌گیرد

مبحث چهارم: احکام اجرایی حریم پایتخت و کلان‌شهرها

ماده ۱۷۶- حریم پایتخت و کلان‌شهرها از شمول عبارت «و از مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش مربوطه تجاوز ننماید» موضوع انتهای پاراگراف اول ماده ۲ قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، شهرک و نحوه‌ی تعیین

آن‌ها مصوب ۱۳۸۴ مستثنا می‌شوند و با لازم‌الاجرا شدن این قانون، مقررات مربوط به مقدمات ساخت‌وساز، تفکیک، عمران، صدور مجوزهای قانونی و نظارت بر ساخت‌وساز در حریم شهرهای مذکور در صدر ماده مشمول این قانون بوده و قوانین و مقررات مغایر خاص و عام با این قانون، لغو می‌گردد.

ماده ۱۷۷- به منظور تضمین دسترسی به فضا و منابع حیاتی مناسب، تأمین نیازهای کلان‌شهرها و کاهش تأثیرات منفی ناشی از توسعه‌ی سریع و بی‌رویه‌ی فعالیت‌های سکونت‌ی، اقتصادی و صنعتی و منابع تولید آلاینده‌های زیست‌محیطی در منطقه‌ی پیرامونی آن، حریم متناسب شهرهای موضوع ماده فوق‌الذکر بدون توجه به حریم سایر شهرها و روستاهای پیرامون آن، تعیین می‌شود. این حریم می‌تواند در برگرفته‌ی تمام یا بخشی از حریم سایر شهرها و روستاهای اطراف آن شهرها نیز باشد. دستورالعمل چگونگی تهیه‌ی پیش‌نویس طرح جامع حریم، با پیشنهاد دبیر کمیسیون و تصویب کمیسیون، ظرف ۳ ماه بعد از لازم‌الاجرا شدن این قانون، تهیه می‌شود.

ماده ۱۷۸- طرح تعیین محدوده‌ی حریم شهرهای موضوع ماده ۱۷۶ توسط دبیرخانه‌ی کمیسیون تهیه و پس از تأیید کمیسیون به تصویب مراجع تصویب‌کننده‌ی طرح‌های هادی و جامع شهر و حریم، حسب مورد خواهد رسید. در این طرح محدوده‌ی حریم کلیه‌ی شهرها و روستاهای اطراف شهرهایی که دارای حریم مشترک با آن هستند نیز تعیین می‌شود. پس از تهیه‌ی این طرح، هرگونه تهیه‌ی طرح حریم شهر یا روستا، منبعت از ضوابط طرح حریم این شهرها است.

ماده ۱۷۹- مأموران اجرای مصوبات کمیسیون حریم شهرهای موضوع ماده ۱۷۶، با رعایت ضوابط قوه‌ی قضائیه در این خصوص در حکم ضابطین قوه‌ی قضائیه می‌باشند.

ماده ۱۸۰- مصوبات کمیسیون، نباید مغایر با مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در خصوص حریم شهرها باشد. مسئولیت بررسی و تشخیص مغایرت‌ها، با مراجع تصویب‌کننده‌ی طرح‌های هادی و جامع شهر و حریم حسب مورد خواهد بود. شورای عالی موظف است حداکثر یک ماه پس از ارسال مصوبات کمیسیون، پاسخ رسمی خود را اعلام کند و در صورت عدم پاسخ طی مدت مذکور، مصوبات کمیسیون لازم‌الاجرا می‌باشد. در صورت بروز اختلاف، حکم نهایی با هیئت کارشناسی سه نفره‌ای خواهد بود که علاوه بر دو نفر نماینده‌ی شورای عالی و کمیسیون، یک نفر کارشناس مرضی‌الطرفین تعیین خواهد شد.

ماده ۱۸۱- دبیرخانه‌ی کمیسیون، موظف به تهیه‌ی برنامه‌ی جامع مدیریت حریم کلان‌شهر است در این برنامه که باید به تصویب کمیسیون برسد باید کاربری زمین، انواع بهره‌برداری‌های مجاز، محدودیت‌ها و ضوابط بهره‌برداری مشخص شوند.

ماده ۱۸۲- دبیر کمیسیون موظف به ایجاد تشکیلات مناسب برای پایش دائمی حریم و مقابله با تخلفات است. بخشی از این تشکیلات می‌تواند در شهرداری‌ها و دهیاری‌های دارای حریم مشترک با حریم کلان‌شهرها ایجاد شود. به هر صورت وظایف و مأموریت‌های تشکیلات مذکور، به تأیید کمیسیون خواهد رسید و پس از آن،

شهرداری‌ها و دهیاری‌های مستقر در حریم کلان‌شهرها، موظف به همکاری و اجرای تصمیمات متخذه از سوی تشکیلات مذکور می‌باشند.

ماده ۱۸۳- هرگونه بهره‌برداری از حریم کلان‌شهرها باید منطبق بر طرح جامع مدیریت حریم هر کلان‌شهر باشد.

ماده ۱۸۴- شهرداری‌ها و دهیاری‌های واقع در حریم مشترک کلان‌شهرها، مجاز به صدور پروانه‌ی ساختمان یا هرگونه بهره‌برداری دیگر، برای کاربری‌های مختلف که مغایر با طرح جامع حریم کلان‌شهرها باشد، نیستند.

ماده ۱۸۵- هرگونه ساخت‌وساز و تفکیک زمین غیرمجاز در محدوده‌ی حریم کلان‌شهرها که منطبق بر ضوابط طرح جامع حریم نباشند، حسب ترتیبات معین درخصوص تخلفات، بر اساس مفاد فصل حریم، رسیدگی و اتخاذ تصمیم خواهد شد.

ماده ۱۸۶- کاربری‌های نظامی که از کلان‌شهرها خارج می‌شوند، نمی‌توانند در حریم آن کلان‌شهر مستقر شوند.

مبحث پنجم: ضوابط ساخت‌وساز در حریم پایتخت و کلان‌شهرها

ماده ۱۸۷- در حریم کلان‌شهرها، ضوابط ساخت‌وساز و مرجع رسیدگی به تخلفات در روستاها به شرح زیر خواهد بود:

الف- صدور پروانه‌ی ساختمانی، با رعایت ضوابط طرح هادی و طرح توسعه و رعایت ضوابط طرح جامع مدیریت حریم کلان‌شهرها، توسط دهیاری‌ها صورت می‌گیرد. از تاریخ اجرایی شدن این قانون، آن قسمت از ضوابط طرح هادی که با ضوابط طرح جامع کلان‌شهر حریم مغایرت داشته باشد کان لم یکن خواهد شد.

ب- مرجع رسیدگی به تخلفات ساختمانی (ساخت‌وساز، عمران و تفکیک) در داخل حریم روستاهای خارج از حریم شهرها و واقع در حریم کلان‌شهرها با کمیسیونی که به همین منظور در هر فرمانداری تشکیل خواهد شد، می‌باشد. ارزش معاملاتی مبنای تعیین جریمه‌ی تخلفات ساختمانی، بر اساس آیین‌نامه‌ای است که ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون با پیشنهاد دبیر کمیسیون و به تصویب کمیسیون خواهد رسید.

ج- مرجع رسیدگی به تخلفات ساختمانی (ساخت‌وساز، عمران و تفکیک) در داخل و حریم روستاهای واقع در حریم شهرها و کلیه‌ی تخلفات ساختمانی واقع در حریم شهرها به‌عهده‌ی کمیسیون‌های موضوع ماده ۱۰۱ این قانون خواهد بود.

ماده ۱۸۸- در صورتی که هر دهیاری یا شهرداری واقع در حریم پرونده، تخلفات ساختمانی مالک یا مالکان را به موقع، حسب مورد، به کمیسیون‌های ذی‌ربط ارجاع ندهد و کارشناسان دبیرخانه‌ی کمیسیون با تخلفات مواجه گردند، ابتدا مراتب را کتباً به دهیاری و شهرداری گزارش خواهند نمود، در صورتی که ظرف مدت ۱۵ روز اقدامی توسط دهیاری یا شهرداری صورت نگیرد، دبیر کمیسیون رأساً موارد تخلف را حسب مورد، به کمیسیون‌های

ذی‌ربط اعلام و کمیسیون‌های مذکور مکلف هستند به موضوع رسیدگی و رأی لازم را صادر نمایند. عدم اقدام یا عدم همکاری دهیار یا شهردار، تخلف محسوب و متخلف به‌دلیل عدم اجرای وظایف، حسب مورد، قابل پیگرد در مراجع ذی‌ربط می‌باشد. در صورتی که آرای کمیسیون‌ها مبنی بر تخریب یا قلع بناهای احداث شده باشد، متخلفان به دادرسی محل، به‌منظور تعقیب کیفری معرفی خواهند شد.

ماده ۱۸۹ - تسری تمام یا موادی از این بخش قانون، در شهرهای مرکز استان و شهرهای دارای پانصد هزار نفر جمعیت کشور منوط به پیشنهاد استاندار و بررسی و تصویب کمیسیون است.

اجتماعی و فرهنگی

ماده ۱۹۰- شهرداری موظف است، نسبت به تهیه پیوست فرهنگی، بر اساس نظامنامه‌ی مصوب شورای انقلاب فرهنگی موضوع ماده ۲ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه‌ی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵، برای طرح‌های مهم و جدید اقدام کند، طرح‌های مهم طرح‌هایی است که توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تعریف و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

ماده ۱۹۱- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، مدیریت خدمات اجتماعی، فرهنگی، هنری، ورزشی و تفریحی در محدوده و حریم شهر برعهده‌ی شهرداری است. اختیارات و وظایف وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی در امور مذکور، به‌استثنای اختیارات سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت کلان در سطح ملی، به شهرداری محول می‌گردد.

ماده ۱۹۲- شهرداری مکلف است در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، هنری و ورزشی، تصدی فعالیت‌ها را به بخش غیردولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، مدیریت محله و عامه‌ی مردم واگذار نماید، به‌نحوی که صرفاً سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت آن‌ها به‌عهده‌ی شهرداری باشد. در مواردی که ارائه‌ی خدمات توسط بخش‌های مذکور عملی نباشد، شهرداری صرفاً با موافقت شورای اسلامی شهر می‌تواند رأساً تکالیف مربوط را انجام دهد و به‌محض رفع مانع و حصول شرایط لازم برای واگذاری، آن‌ها را واگذار نماید.

ماده ۱۹۳- شهرداری مکلف است برنامه‌ی پیش‌گیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی را تهیه و پس از تصویب شورای اسلامی شهر اجرا نماید. دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط موظف‌اند در این خصوص با شهرداری همکاری نمایند. بعلاوه مکلف‌اند نتایج حاصل از پژوهش‌های خود را در این زمینه در اختیار شهرداری قرار دهند.

ماده ۱۹۴- به‌منظور توانمند ساختن جامعه‌ی مدنی، شهرداری موظف است:

الف- زمینه‌ی مشارکت شهروندان و سازمان‌های مردم‌نهاد را در تصمیم‌گیری مرتبط با امور اجتماعی و فرهنگی فراهم نماید.

ب- نسبت به توسعه‌ی تعامل و ارتباط خود با جامعه‌ی مدنی از طرق مختلف از جمله برگزاری همایش‌ها، اقدام نماید.

ج- نسبت به آموزش شهروندان در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی، مطالعه، برنامه‌ریزی و اقدام نماید.

ماده ۱۹۵- برای بهره‌گیری هرچه بیشتر از ظرفیت‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی، مالی و استعداد‌های اقل‌ت مردم از جمله بانوان، خیرین (به‌خصوص با جهت‌گیری وقف)، بازنشسته‌ها و نوجوانان در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، شهرداری موظف است سازوکار لازم و هدفمندی فراهم نموده و پس از تصویب شورای اسلامی شهر اجرا نماید.

ماده ۱۹۶- شهرداری مکلف است نسبت به تأسیس و اداره‌ی انواع مراکز مشاوره، از طریق بخش خصوصی اقدام نماید.

ماده ۱۹۷- شهرداری موظف است نسبت به توسعه‌ی ورزش همگانی از طرق مختلف، از جمله ایجاد، توسعه و نگهداری مجموعه‌های ورزشی، تفریحی و فرهنگی، بسط مشارکت‌های مردمی در حوزه‌ی تربیت بدنی اقدام نماید. همچنین شهرداری‌ها می‌توانند با تصویب شورای اسلامی شهر نسبت به تأسیس باشگاه‌های فرهنگی ورزشی اقدام و در سطح ورزش باشگاهی و قهرمانی نیز فعالیت نمایند.

ماده ۱۹۸- شهرداری مکلف به جمع‌آوری و اسکان موقت متکذیان و بی‌خانمان‌ها است و پس از آن با بررسی و تعیین جایگاه اجتماعی و توانمندسازی اقتصادی آنان، نسبت به سامان‌دهی و اشتغال آن بخش از افراد متکذی و بی‌خانمان که توانایی کار کردن ندارند، تعیین تکلیف نماید.

ماده ۱۹۹- شهرداری می‌تواند در جهت تسهیل ازدواج جوانان از طرق مختلف، از جمله از امکانات مالی و تسهیلاتی خود استفاده نماید. ضوابط به‌کارگیری امکانات و نحوه‌ی اجرا به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها، به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۲۰۰- سازمان نظام شهرداری‌ها مکلف است برنامه‌ی ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی را تهیه و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها جهت اجرا به شهرداری‌ها ابلاغ نماید. دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط موظف‌اند در اجرای این برنامه با شهرداری‌ها همکاری نمایند.

خدمات شهری

فصل اول - مقررات عمومی

ماده ۲۰۱- مدیریت اجرایی پسماندهای عادی، اعم از برنامه‌ریزی، سامان‌دهی، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل‌ونقل، بازیافت، پردازش و دفع، تعیین و آماده‌سازی محل‌های مخصوص برای تخلیه‌ی پسماند و نخاله‌های ساختمانی و عمرانی و تعیین محل‌های تأسیس کارخانه‌های تبدیل زباله به کود، در محدوده و حریم شهر و نیز آموزش و اطلاع‌رسانی در این زمینه و همچنین نظارت بر مدیریت اجرایی سایر پسماندها، از جمله نظارت بر اجرای ضوابط و روش‌های مربوط مصوب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست، موضوع ماده ۱۱ قانون مدیریت پسماندها، مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰، بر عهده‌ی شهرداری می‌باشد.

ماده ۲۰۲- تخلیه و رهاسازی هر نوع پسماند و نخاله‌های ساختمانی و زائدات حاصل از عملیات عمرانی در محل‌های غیرمجاز، در محدوده و حریم شهر جرم محسوب می‌شود. پلیس شهرداری موظف است مرتکب یا مرتکبین جرائم مذکور را با توقیف وسایل ارتکاب جرم از قبیل وسایل نقلیه‌ی حمل و تخلیه پسماندها به دادگاه معرفی نماید. دادگاه ضمن صدور حکم مقتضی در مورد وسایل نقلیه حمل پسماند نیز تعیین تکلیف خواهد کرد.

ماده ۲۰۳- درآمد حاصل از اجرای قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰، موضوع ماده ۲۱ قانون مذکور، در صورتی که در محدوده و حریم شهر تحصیل شده باشد، در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد تا صرف آموزش، فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی، رفع آلودگی ناشی از پسماندها در شهر و حفاظت محیط‌زیست شهری و همچنین تأمین امکانات لازم برای اجرای قانون، در حدود اختیارات شهرداری گردد.

ماده ۲۰۴- شهرداری مکلف است به منظور دفع و رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته‌ی واقع در معابر عمومی و کوچه‌ها و اماکن عمومی و خصوصی و پر کردن و پوشاندن چاه‌ها و چاله‌های واقع در معابر و نیز خطرات ناشی از سقوط اشیای موجود در بالکن‌ها و روی دیوارهای مشرف و مجاور معابر عمومی و مزاحمت دودکش‌ها و ناودان ساختمان‌ها و دفع فاضلاب در معابر اقدام نماید، در کلیه‌ی موارد مذکور شهرداری به مالکان یا صاحبان اماکن یا صاحبان ادوات منصوب، اخطار صادر می‌نماید تا نسبت به رفع خطر در مهلت مناسب اقدام نمایند. در صورتی که اخطار شهرداری در مهلت معین به‌موقع اجرا گذاشته نشود، شهرداری رأساً به‌وسیله‌ی مأموران خود اقدام به رفع خطر یا مزاحمت خواهد نمود و هزینه‌ی صرف شده را به‌اضافه‌ی بیست درصد به‌عنوان خسارت از مستنکف دریافت خواهد کرد.

ماده ۲۰۵- شهرداری مکلف است برای حفظ شهر از خطر وقوع سیل، زلزله و آتش‌سوزی و سایر حوادث غیرمترقبه تدابیر پیشگیرانه از قبیل ایمن نگه‌داشتن مسیل‌ها، نظارت بر مقاوم‌سازی بناها و نصب الزامی دستگاه‌های اطفای حریق در ساختمان‌ها و همچنین اقدامات لازم در حین وقوع و بعد از وقوع حوادث را در قالب برنامه‌های مصوب شورای اسلامی شهر اتخاذ و به‌مورد اجرا بگذارد.

ماده ۲۰۶- سد معابر و فضاهای عمومی شهر، اشغال پیاده‌روها، میدان‌ها و پارک‌ها برای کسب یا سکنی و استفاده‌ی غیرمجاز از آن‌ها به هر نحو ممنوع و جرم محسوب می‌شود و شهرداری مکلف به جلوگیری از سد معبر

و جمع‌آوری و برچیدن موانع موجود و آزادسازی معابر و اماکن مذکور به وسیله پلیس شهر و بدون نیاز به حکم قضایی می‌باشد. در مورد دکه‌های منصوب قبل از تصویب این قانون، شهرداری مکلف است با دادن مهلتی سه ماهه، از صاحبان آن‌ها جمع‌آوری و رفع آثار را خواستار شود. در صورت عدم اقدام صاحب دکه، شهرداری رأساً نسبت به برداشتن آن‌ها اقدام نماید. چنانچه صاحبان این قبیل دکه‌ها مدعی خسارتی باشند، با نظر کمیسیون مقرر در ماده ۷۷ نسبت به جبران خسارت آن‌ها اقدام می‌گردد. در صورتی که صاحب دکه نسبت به میزان خسارت معترض باشد، می‌تواند به محاکم قضایی مراجعه و طرح دعوی نماید. کسانی که بعد از تصویب این قانون در اماکن مذکور با نصب دکه یا هر وسیله دیگری سد معبر کنند، شهرداری موظف است نسبت به برداشتن و رفع آثار آن اقدام نماید و اشخاص مزبور نمی‌توانند مدعی ضرر و زیان و خسارت شوند. علاوه بر آن مرتکب با شکایت شهرداری در دادگاه صالحه محاکمه و به جزای نقدی از یکصد میلیون ریال تا دویست میلیون ریال محکوم می‌شود. از اولین سال بعد از تصویب قانون، سالانه ۱۵ درصد به حداقل و حداکثر جزای نقدی فوق‌الذکر افزوده می‌شود.

ماده ۲۰۷- مالکیت عرصه و اعیان حریم و حاشیه‌ی رودخانه‌های دائمی و فصلی و همچنین حریم و محوطه‌ی مسیل‌ها، انهار، کانال‌ها و رود دره‌های واقع در محدوده و حریم شهر به شهرداری واگذار می‌شود. شهرداری موظف است آن‌ها را به نحوی برنامه‌ریزی، طراحی، سامان‌دهی و اجرا و یا احیاء نماید که با زیباسازی محیط، ایجاد بوستان‌های طبیعی و فضاهای مناسب زیست‌محیطی، شرایط لازم برای استفاده‌ی شهروندان از فضای مذکور در جهت گذران اوقات فراغت و تفریح و تفرج فراهم شود. تخصیص این‌گونه فضاها و محوطه‌ها به کاربری‌های غیر فضای سبز، از قبیل مسکونی، تجاری، صنعتی، خدماتی، بهداشتی و امثال آن‌ها ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۰۸- امور مربوط به هیدرولوژی رودخانه‌های دائمی و نظارت بر توزیع آب آن‌ها، در محدوده و حریم شهر، کماکان برعهده‌ی وزارت نیرو است.

ماده ۲۰۹- تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان محصولات دست‌ورزی شده یا تراریخته، مانند میوه و صیفی که تولید، توزیع و عرضه‌ی آن‌ها توسط مراجع ذی‌صلاح، بلامانع تشخیص داده می‌شود، مکلف‌اند نسبت به تفکیک محصولات تراریخته از محصولات طبیعی (ارگانیک)، هنگام عرضه در میادین میوه و تره‌بار و فروشگاه‌ها در محدوده و حریم شهر اقدام نموده و ضمن الصاق بر چسب بر روی این محصولات یا هر طریق دیگر، به نحوی اطلاع‌رسانی کنند که تفاوت این دو نوع محصول برای خریداران و استفاده‌کنندگان به طور آشکار قابل تشخیص باشد. نظارت بر اجرای این ماده برعهده‌ی شهرداری می‌باشد. دستورالعمل نحوه‌ی اجرای این ماده مشترکاً توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب کمیته‌ی ملی ایمنی زیستی خواهد رسید.

ماده ۲۱۰- شهرداری موظف است با همکاری سایر دستگاه‌های ذی‌ربط نسبت به برنامه‌ریزی، سامان‌دهی و انجام اقدامات لازم در زمینه‌ی شناسایی، جمع‌آوری و دفع سگ‌های ولگرد و بلاصاحب، موش‌ها و سایر حیوانات موذی و زیان‌آور در محدوده‌ی شهر مبادرت ورزد.

ماده ۲۱۱- کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و نیروهای نظامی و انتظامی موظف‌اند قبل از هرگونه اقدامی، نسبت به فعالیت‌های عمرانی واقع در محدوده و حریم شهر، از قبیل احداث تأسیسات شهری و همچنین اتصال راه‌های اصلی و فرعی، رعایت طرح‌های مصوب را بنمایند؛ این قبیل اقدامات، بایستی با موافقت کتبی شهرداری انجام گیرد و دستگاه اقدام کننده مکلف است هرگونه خرابی و زیانی را که در اثر اقدامات مزبور به آسفالت یا ساختمان معابر عمومی وارد آید، در مدت مناسبی که با نظر شهرداری تعیین خواهد شد، ترمیم نموده و به وضع اول برگرداند؛ در غیر این صورت شهرداری خرابی و زیان وارده را ترمیم و به حال اول درآورده، هزینه‌ی تمام شده را با بیست درصد اضافه و از طریق اجرای ثبت اسناد وصول نماید.

ماده ۲۱۲- مرجع تشخیص و اعلام جرم در مورد تهدید علیه بهداشت عمومی و آلودگی آب و خاک، موضوع تبصره ۱ ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی - کتاب پنجم - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵/۳/۲، در محدوده و حریم شهر، شهرداری میباشد.

فصل دوم- زیباسازی و مبلمان شهری

ماده ۲۱۳- برنامه‌ریزی و ساخت و نصب مجسمه، تندیس و یادمان مشاهیر و مفاخر اسلامی ایرانی، در محلات مناسب شهر، به‌عهددهی شهرداری می‌باشد.

ماده ۲۱۴- شهرداری موظف است برنامه‌ی جامع تبلیغات شهری، شامل اصول و ضوابط تبلیغات شهری، استانداردهای زیباسازی و نحوه‌ی نظارت بر اجرای آن را ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، در چهارچوب نظام جامع تبلیغات شهری که ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد، تهیه و جهت تصویب به شورای اسلامی شهر ارائه و پس از تصویب اجرا نماید.

ماده ۲۱۵- نوشتن هر مطلبی یا الصاق هر نوشته و برجسیبی بر روی نمای ساختمان، در و پنجره و دیوار املاک و منازل و هر محل و فضایی که در مرئی و منظر عموم باشد و نیز نصب هر نوع پلاکارد، تابلو و بیلبورد تبلیغاتی در مکان‌های مذکور ممنوع است، مگر در محل‌هایی که شهرداری مجوز صادر نموده و یا برای نصب و الصاق اعلانات معین می‌کند. متخلف به پرداخت جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال محکوم می‌گردد و ارقام مذکور پس از لازم‌الاجرا شدن قانون سالانه معادل نرخ رسمی تورم کشور افزایش می‌یابد. در صورت مشاهده‌ی این‌گونه تبلیغات، شهرداری می‌تواند رأساً نسبت به امحاء و پاک‌سازی آن اقدام و هزینه‌ی آن را به‌اضافه‌ی بیست درصد از مالک و یا ذی‌نفع دریافت نماید. در این مورد صورت‌حساب شهرداری، بدواً به ذی‌نفع یا مالک ابلاغ می‌گردد؛ در صورتی که ظرف مدت ۱۰ روز به صورت‌حساب اعتراض نشود، هزینه قطعی تلقی شده و در صورت استنکاف از پرداخت، موضوع با نظر شهرداری در کمیسیون ماده ۷۷ مطرح می‌شود و در صورت درخواست شهرداری اجرای ثبت مکلف است بر طبق مقررات اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجرا، نسبت به وصول طلب شهرداری، طبق رأی کمیسیون، اقدام نماید و در صورت تکرار تخلف، به درخواست شهرداری مخابرات ملزم به قطع تلفن‌های تبلیغاتی متخلف که برای تبلیغات مورد نظر به کار گرفته‌شده، به مدت ۳ ماه می‌باشد. در صورت تکرار، مدت مذکور به شش ماه افزایش می‌یابد.

ماده ۲۱۶- شهرداری مکلف است با انتخاب شیوه‌های مناسب جهت راهنمایی و راهبری مسافران و گردش‌گران داخلی و خارجی، نسبت به نصب تابلوهای راهنما و نشانی‌های شهری در مسیرهای گوناگون، علی‌الخصوص مسیرهای اصلی، با استفاده از علائم و اختصارات بین‌المللی اقدام نماید.

ماده ۲۱۷- شهرداری مکلف است در مورد اراضی و ابنیه‌ی مخروبه یا ناتمام یا مغایر با استانداردهای آلودگی بصری که مغایر و منافی پاکیزگی یا زیبایی و نما و منظر شهر است، به مالک یا مالکان یا اشخاص ذی‌نفع اخطار نماید که ظرف مدت دو ماه نسبت به پاک‌سازی و ایجاد نرده یا دیوار و مرمت محل و بنا یا هر اقدام مناسبی که برای زیباسازی محل لازم باشد، طبق نظر شهرداری اقدام نماید. در غیر این صورت، شهرداری رأساً اقدام لازم را معمول و هزینه را به‌اضافه‌ی ده درصد از مالک یا مالکان یا ذی‌نفع و یا متولی موقوفه مطالبه و دریافت می‌نماید.

ماده ۲۱۸- شهرداری موظف به ایجاد فضای سبز در اطراف و جداره‌ی بزرگراه‌های شهری می‌باشد. همچنین شهرداری می‌تواند با تبلیغ و الگوسازی، پرورش و نمایش گل و گیاه در منظر منازل مسکونی و املاک خصوصی به‌وسیله شهروندان، زیباسازی شهر و تلطیف هوا را عینیت بخشد.

ماده ۲۱۹- مسئولیت زیباسازی محیط‌زیست در محدوده و حریم شهر و ممانعت از ایجاد تأسیسات و بناها و جلوگیری از ساخت و سازهای نازیبا و نامتناسب با الگوها و استانداردهای زیباسازی که موجب آلودگی منظر یا آلودگی بصری شود، برعهده‌ی شهرداری می‌باشد. صدور پایان کار ساختمان و هرگونه مجوز و یا تأییدیه در این موارد، از طرف شهرداری موکول به رعایت استانداردهای مذکور می‌باشد.

ماده ۲۲۰- تعریف آلودگی بصری و استانداردهای آن و همچنین مقررات مربوط به جلوگیری از آلودگی بصری، توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست و با همکاری سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران می‌رسد.

فصل سوم- ایمنی و مدیریت بحران

ماده ۲۲۱- به هنگام بروز بحران در شهر، شهردار به‌عنوان مدیر بحران مسئولیت می‌یابد، در غیاب شهردار قائم‌مقام وی با تعیین و ابلاغ شهردار و در غیاب آنان یکی از معاونان با انتخاب قبلی شورای اسلامی شهر به‌عنوان مدیر بحران تعیین می‌شود و در غیاب شورای اسلامی شهر، احدی از پرسنل استانداری یا وزارت کشور توسط استانداری به‌عنوان مدیر بحران شهر، منصوب می‌گردد.

ماده ۲۲۲- در هنگام بروز بحران دستورات مدیر بحران شهر (شهردار یا جانشین وی) که از طریق رسانه‌هایی مانند صدا و سیما، روزنامه‌ی رسمی کشور و سایر جراید صادر می‌گردد، برای کلیه‌ی دستگاه‌های اجرایی در حکم دستور کتبی تلقی می‌گردد.

ماده ۲۲۳- کلیه‌ی دستگاه‌های اجرایی مکلف‌اند امکانات درخواستی مدیر بحران شهر را در کمترین زمان ممکن، به محل قیدشده در دستور مدیر بحران اعزام نمایند.

ماده ۲۲۴- اشخاص حقیقی و حقوقی که دارای تجهیزات و امکانات فنی می‌باشند، (و امکانات آنان در طرح جامع مدیریت بحران پیش‌بینی شده است) مکلف‌اند حسب دستور مدیر بحران، امکانات درخواستی را در اختیار شهرداری قرار دهند که در این صورت پس از رفع بحران، خسارات و هزینه‌های مربوط با تأیید شهرداری از طریق سازمان مدیریت بحران کشور موضوع قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۱۳۸۶/۱۰/۲۵، پرداخت خواهد گردید.

ماده ۲۲۵- شرکت‌های خدماتی آب، فاضلاب، برق، گاز و مخابرات مکلف‌اند اماکنی را که قبل از وقوع بحران توسط شهرداری برای اسکان موقت و اضطراری آسیب‌دیدگان تعیین و معرفی شده است، تجهیز نمایند.

ماده ۲۲۶- سازمان مدیریت بحران کشور مکلف است نقش و وظایف تمامی دستگاه‌ها و سازمان‌های همکار و مرتبط در زمان بحران، در حین، قبل و بعد از شرایط اضطراری را در برنامه‌ی مدیریت شرایط اضطراری شهرها مشخص و معین نماید.

حمل و نقل و ترافیک

ماده ۲۲۷- به منظور اعمال مدیریت واحد در زمینه‌ی امور حمل‌ونقل و ترافیک و نیز سامان‌دهی سفرهای درون‌شهری، ارتقای بهره‌وری سیستم‌های حمل‌ونقل و بهینه‌سازی عرضه‌ی خدمات در پایتخت و شهرهای مراکز استان و شهرهای بالای پانصد هزار نفر جمعیت، شورای حمل‌ونقل و ترافیک شهر به ریاست شهردار و عضویت فرماندار، رئیس راهنمایی و رانندگی، نماینده‌ی سازمان محیط‌زیست و یک نفر از اعضای شورای اسلامی شهر با معرفی شورا و معاون حمل‌ونقل و ترافیک شهردار به‌عنوان دبیر با وظایف و اختیارات زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی حمل‌ونقل و ترافیک استان در چهارچوب «طرح جامع حمل‌ونقل و ترافیک» مصوب هر شهر و کلیه‌ی طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط با توسعه و بهبود امور حمل‌ونقل و ترافیک و تصمیم‌گیری درخصوص نحوه‌ی اجرای آن‌ها
- ۲- اتخاذ تصمیم درخصوص نحوه‌ی اداره و انجام امور راهنمایی و رانندگی شهر و تمهیدات لازم برای اعمال قوانین حمل‌ونقل و ترافیک
- ۳- تصمیم‌گیری درخصوص اعمال محدودیت در تردد خودروها در محدوده‌هایی خاص از شهر بر مبنای متغیرهای مختلف ترافیکی از قبیل متغیرهای زمانی، مکانی، نوع و تعداد خودروها
- ۴- تعیین ساعات شروع و خاتمه کار دستگاه‌های دولتی و غیردولتی، کارخانجات، مراکز عمده‌ی جاذب سفر، مراکز تهیه و توزیع کالا و خدمات، مدارس و دانشگاه‌ها و نیز نیروهای نظامی و انتظامی با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
- ۵- تصمیم‌گیری درخصوص مقابله با آلودگی هوا و آلودگی صوتی در شهر و اتخاذ کلیه‌ی تدابیر لازم در مواقع اضطراری آلودگی هوا
- ۶- تصمیم‌گیری درخصوص نحوه‌ی مدیریت و نظارت بر حمل‌ونقل بار و مسافر در محدوده و حریم پایتخت و سایر شهرها و هر گونه اتخاذ تصمیم راجع به سامانه‌های حمل‌ونقل همگانی و شبه همگانی و نحوه‌ی عملکرد آن‌ها
- ۷- تعیین سرانه‌ی پارکینگ اختصاصی و عمومی در نواحی و مناطق مختلف شهر جهت کاربری‌های مختلف و نیز تصویب ضوابط مربوط به نحوه‌ی احداث پارکینگ‌ها و توقف‌گاه‌های عمومی و اختصاصی و بهره‌برداری از آن‌ها
- ۸- شناسایی و تشخیص مراکز نامناسب جاذب سفر و مراکز تهیه و توزیع کالا و خدمات و تصمیم‌گیری درخصوص نحوه‌ی فعالیت و انجام کار توسط این مراکز و انتقال آن‌ها به نقاط جدید بر اساس طرح‌های جامع شهری و طرح جامع حمل‌ونقل و ترافیک هر شهر
- ۹- بررسی اعتبارات پیشنهادی مورد نیاز شهرداری جهت مدیریت امور حمل‌ونقل و ترافیک از محل بودجه‌س عمومی و ارائه به دولت به‌منظور درج در بودجه‌ی سنواتی
- ۱۰- پیشنهاد برقراری انواع عوارض حمل‌ونقل به شورای اسلامی شهر جهت تصویب
- ۱۱- مدیریت تقاضا و عرضه‌ی خدمات سفرهای درون‌شهری و اصلاح الگوی سفرها
- ۱۲- ارجاع بررسی و پیشنهاد نرخ کرایه‌ی تاکسی و اتوبوس به شورای عالی هماهنگی ترافیک

ماده ۲۲۸- دبیرخانه‌ی شورای حمل و نقل و ترافیک شهر در شهرداری مستقر و معاون حمل و نقل و ترافیک شهرداری به‌عنوان دبیر شورا انجام وظیفه خواهد کرد، آیین‌نامه‌ی داخلی این شورا به پیشنهاد شهردار به تصویب اعضاء می‌رسد.

ماده ۲۲۹- شهرداری‌های دارای راه‌آهن شهری در زمینه‌ی احداث، نگهداری و بهره‌برداری از مبداء تا مقصد مشمول ماده‌ی ۱۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب سال ۱۳۶۲/۴/۱۵ و اصلاحات بعدی آن نمی‌باشند. چگونگی تعامل شهرداری‌های مذکور در حوزه‌ی فرمانداری‌ها و شهرداری‌های مسیر بر اساس دستورالعملی خواهد بود که به پیشنهاد شهرداری‌های دارای راه‌آهن شهری به تأیید استانداری می‌رسد.

ماده ۲۳۰- طرح جامع حمل و نقل و ترافیک مشتمل بر پنج برنامه به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- برنامه‌ی جامع توسعه و سامان‌دهی سیستم حمل و نقل شهری (حمل و نقل عمومی، تاکسی‌رانی، غیرموتوری و ...)
- ۲- برنامه‌ی جامع ایجاد و توسعه‌ی بزرگ‌راه‌ها و شبکه‌ی معابر شهری با تأکید سلسله مراتبی (از سطح محلی تا شریانی)
- ۳- برنامه‌ی جامع توسعه و ایجاد پارکینگ، پارک‌سوار و پایانه‌های حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری بار و مسافر، در نقاط مستعد تبادل مسافر شهری
- ۴- برنامه‌ی جامع زیرساخت‌های فیزیکی و غیرفیزیکی لازم برای مدیریت شبکه و سیستم‌های حمل و نقل شهری (به‌منظور مدیریت ترافیک، ارتقای شرایط زیست‌محیطی شهر، امکان برنامه‌ریزی صحیح و موثر در امور انتظامی، تأمین ایمنی و امنیت شهر، اطلاع‌رسانی وضعیت ترافیکی مسیرها، قبل، حین سفر و بعد از سفر، تأمین و ارائه‌ی اطلاعات مورد نیاز سازمان‌های تأثیرگذار در امر ترافیک، صرفه‌جویی در مصرف انرژی، امکان وصول عادلانه‌ی عوارض تردد خودروهای شخصی در شهر، سامانه‌ی هوشمند تردد خودرویی و ...)
- ۵- برنامه‌ی جامع نگهداشت (تعمیر، نگهداری و نوسازی) زیرساخت‌های شبکه و سیستم‌های حمل و نقل شهری

ماده ۲۳۱- شهرداری تهران و شهرداری‌های مراکز استان و شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت مکلف‌اند ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون نسبت به تهیه‌ی برنامه‌های پنج‌گانه‌ی طرح جامع اقدام و پس از تأیید شورای اسلامی شهر به تصویب شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور برسانند.

ماده ۲۳۲- شهرداری تهران و شهرداری‌های مرکز استان و شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت مکلف‌اند نسبت به تهیه‌ی برنامه‌ی جامع و عملیاتی احداث و توسعه‌ی پارکینگ در داخل و اطراف حوزه‌ی میانی شهر، نقاط مستعد تبادل مسافر، پایانه‌های اصلی با هدف کاهش سفر با خودرو شخصی، ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون اقدام نمایند.

ماده ۲۳۳- اجرای پروژه‌های موضوع ماده ۲۳۲ می‌تواند با سرمایه‌گذاری بخش تعاونی، خصوصی یا با مشارکت شهرداری انجام پذیرد و در موارد خاص با تصویب شورای اسلامی شهر شهرداری رأساً مجاز به سرمایه‌گذاری می‌باشد.

ماده ۲۳۴- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، در تغییر کاربری زمین در محدوده و حریم شهر و تعیین تراکم آن رعایت و لحاظ نیاز طرح‌ها و پروژه‌های مصوب در زمینه‌ی حمل‌ونقل شهری الزامی است.

محیط زیست شهری

فصل اول - مدیریت فضای سبز

ماده ۲۳۵- اجرای هر نوع طرح و پروژه‌ی اصلاحی یا بازسازی معابر و میداين و بزرگراه‌ها و توسعه‌ی تأسیسات و فضاهای خدمات عمومی شهری، بایستی با الویت حفظ فضای سبز صورت گیرد. در صورت ضرورت قطع درختان، شهرداری موظف به رعایت ماده یک قانون «اصلاح لایحه‌ی قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۸۸/۵/۱۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام» می‌باشد. علاوه بر آن شهرداری باید به میزان حداقل دو تا سه برابر درختان قطع شده و فضای سبز تخریب شده، در همان منطقه‌ی شهری، فضای سبز ایجاد کند.

ماده ۲۳۶- اتخاذ تدابیر لازم برای ایجاد، گسترش، احیاء، حفظ و نگهداری و به طور کلی مدیریت فضای سبز عمومی در شهرها و ممانعت از قطع غیرقانونی درختان و یا از بین بردن آن‌ها به هر طریق و وسیله، توسط اشخاص حقیقی و حقوقی در فضاهای سبز عمومی و نیمه عمومی و اراضی مشجر واقع در محدوده و حریم شهر، برعهده‌ی شهرداری می‌باشد که طبق مفاد این قانون و همچنین لایحه‌ی قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹/۳/۳ و اصلاحات بعدی آن و سایر مقررات مربوط به عمل می‌آید.

ماده ۲۳۷- مدیریت احداث، احیاء، نگهداری، توسعه و بهره‌برداری از جنگل‌های دست کاشت و پارک‌های جنگلی، مراتع قابل درخت کاری، نهالستان‌های متروکه و اراضی واقع در کاربری‌های فضای سبز و کمر بند سبز شهری به منظور توسعه‌ی فضای سبز و اعمال کاربری طبق ضوابط و طرح مصوب در محدوده و حریم شهر با حفظ مالکیت دولت و بدون دریافت حقوق مالکانه در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد. در این صورت مسئولیت حفظ، نگهداری و مدیریت آن‌ها با شهرداری می‌باشد. تغییر کاربری و احداث هرگونه بنا و تأسیسات در آن‌ها، جز آنچه برای حفاظت و مدیریت فضای سبز لازم است، ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۳۸- شهرداری موظف است در حفاظت و مدیریت مناطق چهارگانه‌ی مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست، مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و پارک‌های طبیعت، در محدوده و حریم شهر، بر اساس قوانین و مقررات زیست محیطی و نظارت سازمان حفاظت محیط زیست عمل نماید. انتقال مالکیت، تصرف، تغییر کاربری و اکوسیستم و ایجاد هرگونه بنا و ساخت‌وساز در این گونه مناطق مطلقاً ممنوع است.

ماده ۲۳۹- قطع درختان و تغییر کاربری اراضی مشجر و باغات، موضوع قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ و اصلاحیه‌ی آن، به سایر کاربری‌ها، در حریم شهر ممنوع است. در مورد قطع درختان در موارد و مواقع استثنا، صرفاً با رعایت ماده یک قانون «اصلاح لایحه‌ی قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۸۸/۵/۱۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام» مجاز می‌باشد و علاوه بر آن، در موارد ضروری، قبل از طرح ضرورت در کمیسیون موضوع تبصره یک ماده ۱ قانون مذکور، اخذ نظریه‌ی شهرداری مبنی بر عدم تأثیر تغییر کاربری بر مؤلفه‌های اکولوژیکی نظیر کیفیت هوا و عدم مغایرت با استانداردهای فضای سبز شهری الزامی

است. همچنین در مواقعی که موضوع به لحاظ وقوع در حریم شهر در کمیسیون مطرح می‌شود، حضور نماینده‌ی شهرداری با داشتن حق رأی لازم است. تصمیمات جلسه با ۳ رأی از ۴ رأی معتبر می‌باشد.

ماده ۲۴۰- تصمیمات کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲، درباره‌ی تغییر کاربری اراضی در محدوده و حریم شهر و همچنین صدور مجوز احداث و توسعه‌ی بنا و هرگونه ساخت‌وساز در این محدوده‌ها، می‌بایستی با اولویت حفظ و گسترش فضای سبز و منوط به رعایت قوانین مربوط و استانداردهای فضای سبز شهری در هر منطقه بر اساس ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری صورت گیرد.

فصل دوم- آلودگی آب و خاک

ماده ۲۴۱- تخلیه و پخش و نشت فاضلاب و هر نوع ماده‌ی آلوده‌کننده‌ی آب و خاک، از منابع مختلف در تمام کاربری‌ها اعم از اداری، تجاری، خدماتی، مسکونی، مشاغل خاص و سایر منابع آلاینده در محیط‌زیست شهری از جمله در معابر، جوی‌ها و انهار اعم از سطحی و زیرزمینی در محدوده و حریم شهر ممنوع می‌باشد. شهرداری موظف است هر یک از منابع آلاینده‌ی آب و خاک در محدوده و حریم شهر را مورد بررسی و شناسایی و بازرسی قرار دهد. در صورتی که آلودگی هر یک از منابع مذکور، بیش از حد استانداردهای زیست‌محیطی مقرر باشد، مراتب را کتباً با ذکر نوع و میزان آلودگی به صاحبان یا مسئولان منابع مذکور اعلام نماید تا در مهلت معینی که توسط شهرداری بنا بر مقتضیات تعیین می‌شود، نسبت به رفع آلودگی یا توقف فعالیت و تعطیل کار تا رفع آلودگی اقدام نماید.

در صورتی که مسئولان منابع آلاینده با دلایل قابل قبول اثبات نمایند که ظرف مهلت تعیین شده رفع آلودگی امکان پذیر نمی‌باشد، شهرداری برای یک بار مهلت اضافی در این گونه موارد قائل خواهد شد.

در صورتی که بازرسی از هر یک از منابع مذکور، به موجب قوانین دیگر، مستلزم کسب اجازه از دادستان باشد، نسبت به اخذ نمایندگی از دادستان اقدام خواهد شد.

استانداردهای زیست‌محیطی موضوع این ماده توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست با همکاری وزارت کشور و سازمان نظام شهرداری‌ها، تهیه و به تصویب شورای عالی محیط‌زیست می‌رسد.

ماده ۲۴۲- در صورتی که صاحبان و مسئولان منابع آلوده‌کننده‌ی واقع در محدوده و حریم شهر، ظرف مهلت تعیین شده مبادرت به رفع آلودگی یا ممانعت از کار و فعالیت منبع آلاینده ننمایند، در مورد کارخانجات و کارگاه‌ها بنا به درخواست شهرداری و طبق دستور دادستان، محل توسط مأموران انتظامی پلمپ می‌شود و در مورد واحدهای خدماتی و سایر منابع آلاینده، توسط مأموران شهرداری از کار و فعالیت این گونه منابع جلوگیری به عمل خواهد آمد.

در صورتی که صاحبان و مسئولان منابع مذکور به تصمیم شهرداری یا دستور دادستان اعتراض داشته باشند، می‌توانند به دادگاه عمومی محل شکایت کنند؛ دادگاه فوراً و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی کرده و در صورتی که اعتراض را وارد تشخیص دهد، رأی به ابطال دستور دادستان یا تصمیم و اقدام شهرداری، مبنی بر ممانعت از فعالیت خواهد داد. رأی دادگاه قطعی است.

ماده ۲۴۳- در مواقع و شرایط اضطراری که ایجاد آلودگی، محیط‌زیست شهری را شدیداً به مخاطره انداخته و یا سلامت شهروندان را تهدید نماید، شهرداری پدیده‌ی هوایی‌اند خارج از تشریفات مقرر اقدامات لازم برای ممانعت از کار و فعالیت منابع آلاینده را به عمل آورد. تشخیص شرایط اضطراری و مصادیق تهدید سلامت مردم برعهده‌ی

کارگروهی متشکل از نمایندگان ذی‌صلاح شهرداری، سازمان حفاظت محیط‌زیست و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

ماده ۲۴۴- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، شهرداری به سازمان‌های مذکور در قانون اصلاح تبصره (۱) ماده (۶۸۸) قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ مصوب ۱۳۷۶/۵/۸ مجلس شورای اسلامی اضافه می‌شود.

فصل سوم - آلودگی هوا

ماده ۲۴۵- پیشگیری و ممانعت از ایجاد آلودگی هوا و کنترل منابع آلاینده، اعم از کارخانجات و کارگاه‌ها، وسایل نقلیه‌ی موتوری، منابع تجاری، خانگی و متفرقه در محدوده و حریم شهر، برعهده‌ی شهرداری است تا بر اساس ضوابط و استانداردهای زیست‌محیطی و مقررات قانون نحوه‌ی جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳ عمل نماید، در این صورت مسئولیت جلوگیری از آلودگی هوای شهر و اجرای صحیح قوانین و مقررات مزبور برعهده‌ی شهرداری است؛ ولی نظارت عالیه بر حسن اجرای آن‌ها، کماکان، برعهده‌ی سازمان حفاظت محیط‌زیست می‌باشد.

ماده ۲۴۶- شهرداری مکلف است از تأسیس و فعالیت کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و سایر واحدهای تولیدی، صنعتی، تجاری، صنفی و امثال آن که فعالیت آن‌ها موجبات آلودگی هوا در محدوده و حریم شهر را فراهم می‌کند جلوگیری نماید و هرگاه تأسیسات مذکور قبل از تصویب این قانون ایجاد شده باشند آن‌ها را تعطیل و در صورت لزوم به نقاط مناسب دیگر از جمله به خارج از شهر منتقل نماید.

در مورد انتقال به نقاط مناسب و یا خارج از شهر، شهرداری مکلف است مراتب را طی اظهاریه‌ای به صاحبان و یا مسئولان تأسیسات و واحدهای مذکور ابلاغ نماید. در این اظهاریه باید مهلت مناسبی برای انتقال تعیین شود. در صورتی که صاحبان و مسئولان فوق‌الذکر به تصمیم و نظر شهرداری معترض باشند می‌توانند ظرف پانزده روز از تاریخ ابلاغ، اعتراض خود را با ذکر دلیل به کمیسیون مرکب از سه نفر از افراد بصیر و مطلع در امور محیط‌زیست و مدیریت شهر که از طرف شورای اسلامی شهر تعیین می‌شود تسلیم نمایند. کمیسیون موظف است ظرف مدت یک ماه از تاریخ وصول اعتراض به موضوع رسیدگی و رأی صادر نماید. در صورت نیاز به رسیدگی بیشتر این مدت حداکثر تا پانزده روز قابل تمدید است. در صورتی که رأی کمیسیون مبنی بر تأیید نظر شهرداری بوده و یا صاحبان و مسئولان تأسیسات و واحدهای مذکور در مدت مقرر اعتراض نکرده و در مهلت تعیین شده در اظهاریه نیز مبادرت به تعطیلی و یا انتقال اقدام ننمایند، شهرداری به‌وسیله‌ی مأموران خود راساً اقدام خواهد کرد. آیین-نامه‌ی اجرایی این ماده ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها با همکاری سازمان حفاظت محیط‌زیست تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۲۴۷- برای تشویق انتقال منابع آلاینده‌ی هوا مستقر در محدوده‌ی کلان‌شهرها و شهرهای مرکز استان و شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت، تمهیدات زیر اتخاذ می‌شود:

- ۱- تغییر کاربری عرصه و اعیان منابع و واحدهای آلاینده‌ی مذکور ترجیحاً با توافق مالکان قانونی واحدها، طبق ضوابط مورد عمل شهرداری و اخذ مجوز از مرجع قانونی مربوط صورت خواهد گرفت.
- ۲- دستگاه‌های ذی‌ربط موظف‌اند نسبت به خرید حق امتیاز و حق اشتراک و سایر امتیازات مربوط به انشعاب گاز، آب، برق و تلفن محل قبلی واحدهای مربوط با قیمت روز و یا انتقال امتیازات یادشده به متقاضیانی که صاحب امتیاز معرفی می‌نمایند، بدون مطالبه‌ی وجه اقدام نمایند.

ماده ۲۴۸- شهرداری‌های شهرهایی که میزان آلودگی هوا در آن‌ها بیش از حد مجاز می‌باشد موظف هستند با همکاری سازمان حفاظت محیط‌زیست و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، تمهیدات لازم برای کاهش آلودگی شهر از جمله کاهش میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای را تا حد استانداردهای مصوب سازمان محیط‌زیست فراهم نمایند. همچنین در شهرهایی که در معرض آلودگی ناشی از ریزگردها قرار دارند، تدابیر و اقدامات مناسب برای کنترل و مهار انتشار ریزگردها را به‌عمل آورند.

ماده ۲۴۹- شهرداری مکلف است خودروهای سبک و سنگین و وسایل نقلیه‌ی عمومی خود و سازمان‌ها و مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی تحت نظارت خود را که موجبات آلودگی هوای شهر را فراهم می‌نمایند، بر حسب مورد تعمیر و آلودگی آن‌ها را رفع و یا متصدیان و کاربران مستقیم آن‌ها را موظف به رفع آلودگی وسایل نقلیه‌ی مذکور بنماید.

ماده ۲۵۰- مسئولیت کشف و تعقیب جرائم آلودگی هوا، ناشی از قانون نحوه‌ی جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳ در محدوده و حریم شهر، برعهده‌ی شهرداری است؛ همچنین شهرداری در اجرای قانون مذکور در شهر برحسب مورد شاکی یا مدعی خصوصی است.

ماده ۲۵۱- در صورتی که مأموران شهرداری در جرائم موضوع قانون نحوه‌ی جلوگیری از آلودگی هوا، مشارکت، معاونت یا همکاری داشته و یا گزارش خلاف واقع ارائه نمایند، به هیئت رسیدگی به تخلفات اداری مربوطه معرفی و به حداکثر مجازات‌های مقرر در قانون مذکور محکوم خواهند شد.

ماده ۲۵۲- معادل بیست درصد از درآمدهای حاصل از اجرای ماده ۳۴ قانون نحوه‌ی جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳، در هر سال، در اختیار شهرداری شهرهای آلوده موضوع ماده ۲۴۸ قرار می‌گیرد تا صرف جلوگیری از آلودگی هوای شهر شود.

فصل چهارم - آلودگی صوتی

ماده ۲۵۳- شهرداری ضمن شناسایی منابع و کانون‌های تولید و انتشار آلودگی صوتی در محدوده و حریم شهر و تعیین میزان آلودگی این منابع بر اساس استانداردهای سازمان حفاظت محیط‌زیست با اخطار به مسئولین و عاملین آلودگی صوتی، مهلت مناسبی را برای رفع آلودگی تعیین خواهد نمود، پس از انقضای مهلت تعیین‌شده، در صورتی که آلودگی به قوت خود باقی باشد، شهرداری نسبت به جلوگیری از آن بر اساس قوانین و مقررات مربوط، از جمله قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳، اقدام خواهد نمود.

ماده ۲۵۴- کانون‌ها و منابع تولید و انتشار آلودگی صوتی در شهرها دارای مصادیقی از جمله موارد زیر می‌باشند: کارخانجات و کارگاه‌ها، وسایل نقلیه موتوری، پایانه‌های حمل‌ونقل، توقفگاه‌ها و تعمیرگاه‌های وسایل نقلیه موتوری، صداهای ناهنجار از موتورسیکلت‌ها، آن دسته از واحدهای صنفی که فعالیت آن‌ها توأم با آلودگی صوتی است، ژنراتورها و بلندگوهای نصب‌شده در اماکن عمومی و محوطه‌های روباز، فعالیت‌های عمرانی و ساختمانی، نظیر تخلیه تیرآهن‌های متعلق به ساختمان‌های در حال ساخت در خیابان‌ها و اماکن عمومی.

ماده ۲۵۵- شهرداری مجاز است در اجرای وظایف و تکالیف مقرر در این قانون، هر زمان که لازم بداند، از کانون‌ها و منابع آلودگی صوتی در محدوده و حریم شهر بازدید و بازرسی به عمل آورد. صاحبان کانون‌ها و منابع مذکور در صورت ممانعت از انجام بازرسی و یا خودداری از رفع آلودگی صوتی، متخلف محسوب و بر حسب مورد، به مجازات‌های مقرر در ماده ۳۰ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳، محکوم خواهند شد.

ماده ۲۵۶- تأسیس و استقرار پایانه‌ها و توقفگاه‌ها و تعمیرگاه‌های وسایل نقلیه موتوری، کارگاه‌ها و واحدهای صنفی آلاینده صوتی در محدوده و حریم شهرها، موقوف به رعایت حد مجاز و استانداردهای آلودگی صوتی مصوب می‌باشد. شهرداری موظف است از استقرار واحدهای مذکور که مغایر با استانداردهای آلودگی صوتی باشند، جلوگیری نموده و یا از صدور مجوزهای مربوط در این موارد خودداری نماید.

ماده ۲۵۷- شهرداری موظف است تدابیر لازم و روش‌های کنترل آلودگی صوتی را بر مبنای استانداردهای زیست‌محیطی مذکور، تهیه و پس از تصویب شورای اسلامی شهر، به مورد اجرا بگذارد.

فصل پنجم - سایر موارد زیست‌محیطی

ماده ۲۵۸- ایجاد آلودگی نوری، بیش از حد مجاز مقرر در استانداردهای زیست‌محیطی، ممنوع است، شهرداری موظف است ضمن اتخاذ تدابیر لازم، برای کنترل آلودگی نوری در معابر و اماکن عمومی، در محدوده و حریم شهرها، از نصب و استفاده از هرگونه منبع مولد آلودگی مذکور از جمله نورافکن و پروژکتورهای قوی و چراغ‌های پر نور غیراستاندارد، در معابر و اماکن عمومی و همچنین نقاطی که موجب کاهش دید رانندگان و یا ایجاد مزاحمت و مشکلات بینایی برای شهروندان می‌شود، جلوگیری به عمل آورد.

استانداردهای آلودگی نوری در شهرها توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست و با مشارکت سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی محیط‌زیست می‌رسد.

ماده ۲۵۹- ایجاد و انتشار امواج رادیویی مضر و پرتوهای غیر یونیزه (اشعه غیر رادیواکتیو)، از جمله پارازیت‌های با بیش از حد مجاز استانداردهای مقرر که موجبات آلودگی محیط‌زیست را فراهم نموده و سلامت شهروندان را به مخاطره می‌اندازد ممنوع است. کلیه اشخاصی که منابع تولید و انتشار این‌گونه امواج و پرتوهای مضر را در اختیار دارند، موظف‌اند ضمن توقف استفاده از آن‌ها، حداکثر ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون، نسبت به تطبیق فرکانس‌های تولید و انتشار امواج با استانداردهای مجاز اقدام نمایند.

ماده ۲۶۰- سازمان حفاظت محیط‌زیست مکلف است با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان نظام شهرداری‌ها، استانداردهای موضوع این ماده و مقررات مربوط به کنترل آلودگی ناشی از این‌گونه منابع زیان‌آور بر سلامت شهروندان را حداکثر ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.

ماده ۲۶۱- شهرداری موظف است از استقرار و فعالیت واحدهایی که موجبات تولید آلودگی بویایی برای ساکنان محل را فراهم می‌نمایند، مانند واحدهای دام‌داری، مرغداری، نگهداری احشام و طیور، روده پاک‌کنی و چرم‌سازی و سایر محل‌های کسب و خرید و فروش حیوانات مذکور که تولید بوی نامطبوع می‌نمایند، در محدوده و حریم شهر جلوگیری به عمل آورد و واحدها یا فعالیت‌هایی را که قبل از تصویب این قانون دایر گردیده و به کار اشتغال دارند، به خارج از شهر منتقل نماید.

ماده ۲۶۲- شهرداری موظف است نسبت به حفاظت محیط‌زیست کوهستان‌ها، چشمه‌ها و آبشارهای طبیعی واقع در محدوده و حریم شهر و جلوگیری از هرگونه ساخت‌وساز در آن‌ها و تجاوز و تخریب در اکوسیستم‌های کوهستانی می‌باشد و همچنین با احیای وضعیت طبیعی و سامان‌دهی و زیباسازی دامنه‌ها زمینه‌ی گردش‌گری و طبیعت‌گردی برای شهروندان راه، در محیط‌های مذکور فراهم نماید.

ماده ۲۶۳- شهرداری موظف است نسبت به شناسایی و نظارت بر اماکن و محل‌های نگهداری، عرضه و خرید و فروش حیوانات وحشی اقدام و از فعالیت کسانی که به صورت غیرمجاز و بر خلاف مقررات و ضوابط سازمان حفاظت محیط‌زیست، مبادرت به نگهداری و خرید و فروش حیوانات مذکور می‌کنند، جلوگیری نماید.

ماده ۲۶۴- شهرداری موظف است با تشکیل ستاد مشارکت مردمی زیست‌محیطی در سازمان مرکزی محیط‌زیست و در صورت اقتضا در مناطق تابعه، نسبت به جلب مشارکت عمومی برای حفاظت محیط‌زیست شهری اقدام و همچنین در جهت حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد زیست‌محیطی و استفاده از نظرات و خدمات آن‌ها در مدیریت محیط‌زیست شهری اقدام لازم مبذول دارد.

ستادهای مشارکت مردمی زیست‌محیطی، مسئولیت آموزش‌های زیست‌محیطی و آگاه‌سازی شهروندان در زمینه‌ی حفظ و حمایت از محیط‌زیست شهری را نیز برعهده خواهند داشت.

ماده ۲۶۵- شهرداری موظف است همه‌ساله وضعیت محیط‌زیست شهری، به‌همراه گزارش عملکرد زیست‌محیطی خود را که در اجرای تکالیف مقرر در این قانون برعهده دارد به شورای اسلامی شهر و سازمان حفاظت محیط‌زیست ارائه نموده و مراتب را به طرق مقتضی به اطلاع شهروندان برساند.

ماده ۲۶۶- آیین‌نامه اجرایی این بخش از جمله تعریف واژه‌هایی مانند منابع آلودگی، استانداردهای آلودگی، فضای سبز عمومی، نیمه‌عمومی و خصوصی ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها با همکاری سازمان حفاظت و محیط‌زیست کشور تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

مالی - اقتصادی

فصل اول - منابع درآمدی شهرداری و شیوه‌های وصول آن

ماده ۲۶۷- شهرداری موظف است برنامه‌های درآمدی خود را بر اساس اصول تداوم‌پذیری، عادلانه و انعطاف‌پذیر بودن و کمترین اختلال اقتصادی و اجتماعی و زیست‌محیطی از طریق برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری و پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات، به سمت درآمدهای پایدار و در چهارچوب نظام‌های مدون تشخیص منابع، وصول و توزیع درآمد که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها و تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید، تنظیم و اجرا نماید.

مبحث اول: عوارض شهری

ماده ۲۶۸- شهرداری مجاز است در چهارچوب ضوابط آیین‌نامه‌ی تنظیمی سازمان نظام شهرداری‌ها و تصویب شورای عالی استان‌ها در موارد زیر عوارض پیشنهاد و پس از تصویب شورای اسلامی شهر وصول نماید:

- ۱- عوارض کسب و پیشه صنوف، بانک‌ها، دارندگان مشاغل خاص، شرکت‌های باربری خارج و داخل شهر، مؤسسات مالی - اعتباری و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی مستقر در شهر
- ۲- از وجوهی که کلیه‌ی دارندگان پروانه‌ی ارائه‌ی خدمات مخابراتی از مشترکان خود وصول می‌کنند.
- ۳- از خودروهای سبک و سنگین و ماشین‌آلات ساختمانی که در شهر رفت‌وآمد می‌کنند.

ماده ۲۶۹- نرخ عوارض سالیانه‌ی خودروها با ملاحظه‌ی ارزش و مدل خودرو و متناسب با میزان آلاینده‌ی و تعداد سرنشین (ظرفیت خودرو)، هر ساله تا ۱۵ بهمن هر سال برای وصول در سال بعد توسط شورای عالی استان‌ها تعیین و به شهرداری‌ها ابلاغ می‌گردد. در این نرخ‌گذاری علاوه بر نرخ‌های سراسری، عوارض خاصی برای تردد خودروهای شخصی در محدوده‌ی کلان‌شهرها تعیین می‌شود.

ماده ۲۷۰- سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است ظرف مدت ۹ ماه پس از تصویب این قانون، لایحه اصلاح قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷/۹/۷ را به‌منظور افزایش درآمد شهرداری‌ها از محل عوارض نوسازی تهیه و جهت تصویب و تقدیم به مجلس شورای اسلامی، به شورای عالی استان‌ها ارائه دهد. در این لایحه باید نحوه‌ی ارزیابی اراضی و ساختمان‌ها و مستحقات مشمول قانون، معافیت‌ها، بخشودگی‌ها، ضمانت اجرا و نحوه‌ی برخورد با مستنکفین مشخص گردد.

ماده ۲۷۱- در صورت معافیت عوارض در قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی یا قوانین بودجه‌ی سالیانه می‌باید محل جبران آن در همان قانون مشخص گردد و هر شش ماه یک بار توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برآورد و بر اساس فهرستی که سازمان نظام شهرداری‌ها ارسال می‌نماید به حساب شهرداری‌ها واریز نماید.

ماده ۲۷۲- مواد معدنی طبقه یک، مذکور در ماده یک قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ و معادن شن و ماسه واقع در محدوده و حریم شهر، جزء اموال شهرداری محسوب می‌شود، مگر اینکه داخل ملک اشخاص حقیقی یا حقوقی باشد که در این صورت مشمول پرداخت عوارض، طبق مصوبات شورای اسلامی شهر می‌باشد.

ماده ۲۷۳ - عوارض وصولی از واحدهای تولیدی آلاینده در هر شهرستان به نسبت جمعیت بین شهرداری‌ها و دهیاری‌های همان شهرستان توزیع خواهد شد. در صورتی که آلودگی واحدهای بزرگ تولیدی (پنجاه نفر و بیشتر) به بیش از یک شهرستان در یک استان سرایت کند، عوارض آلودگی به نسبت تأثیرگذاری، در کمیته‌ای مرکب از معاون برنامه‌ریزی استان، فرمانداران شهرستان‌های ذی‌ربط، مدیرکل محیط‌زیست و مدیرکل امور مالیاتی استان بین شهرستان‌های متأثر توزیع می‌شود. در صورتی که شهرستان‌های متأثر از آلودگی در دو یا چند استان واقع شده باشند، اعضای کمیته‌ی توزیع‌کننده‌ی عوارض آلودگی واحدهای بزرگ (پنجاه نفر و بیشتر) متشکل از نماینده‌ی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، معاونان برنامه‌ریزی استان‌های ذی‌ربط، نماینده‌ی سازمان حفاظت محیط‌زیست و نماینده‌ی اداره کل مالیاتی بر اساس سیاست‌های اعلامی معاونت، اقدام به توزیع عوارض آلودگی خواهند کرد.

مبحث دوم: مالیات‌ها و عوارض مشترک با دولت

ماده ۲۷۴ - در قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ و اصلاحات بعدی آن، اصلاحات زیر اعمال شود:

- ۱- نرخ‌های سهم شهرداری‌ها موضوع ماده ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده، از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، برابر با نرخ‌های سهم دولت، مذکور در ماده ۱۶ قانون فوق‌الاشعار تعیین می‌شود.
- ۲- نرخ عوارض بر دخانیات موضوع بند «ب» ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده به ۶ درصد افزایش می‌یابد.
- ۳- در اجرای ماده ۳۸ قانون فوق‌الذکر، سهم شهرداری‌ها و دهیاری‌ها از محل وصول مالیات بر ارزش افزوده در هر شهرستان، به تناسب جمعیت نقاط شهری و روستایی آن شهرستان تعیین و به حساب آن‌ها واریز خواهد شد.

مبحث سوم: بهای کالا و خدمات

ماده ۲۷۵ - بهای کالاها و خدمات شهری که شهرداری به شهروندان ارائه می‌دهد، به پیشنهاد شهرداری به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد.

در تعیین نرخ خدمات رعایت نکات ذیل الزامی می‌باشد:

- ۱- قیمت تمام‌شده‌ی هر واحد خدمات و توان پرداخت شهروندان و معافیت‌ها، به‌صورت شفاف مشخص شود.
- ۲- افزایش بهای کالاها و خدمات مذکور در صورت اقتضاء فقط یک بار در سال به پیشنهاد شهرداری و تصویب شورا مجاز است. افزایش بیش از یک بار برای همان سال صرفاً با کسب آرای موافق دو سوم کل اعضای شورای اسلامی شهر مجاز است.

مبحث چهارم: سایر منابع درآمدی شهرداری

ماده ۲۷۶ - سایر منابع درآمدی شهرداری عبارت‌اند از:

۱- هشت درصد از مجموع درآمد حاصل از حق‌الثبت اسناد رسمی، موضوع ماده ۱۲۳ اصلاحی قانون ثبت اسناد و املاک موضوع ماده ۱۰ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ و جایگزین بعدی آن، به شهرداری‌ها اختصاص می‌یابد.

۲- درآمدهای حاصل از مالیات‌های مربوط به سرفلی، نقل و انتقال مالکیت‌ها، مستغلات، نقل و انتقال خودرو در حریم شهرها، بر اساس ضوابط کمیسیون حریم، موضوع بخش حریم این قانون، توزیع می‌شود.

۳- درآمد حاصل از جرائم رانندگی، صدور گواهینامه و مالیات شماره‌گذاری خودروها، در شهرهای مرکز استان و شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت در محدوده و حریم شهر، به حساب شهرداری‌ها واریز می‌گردد.

ماده ۲۷۷- دولت موظف است چهل درصد از مالیات بر مشاغل مأخوذه در محدوده و حریم هر شهر را طبق موازین ذیل، به شهرداری همان محل پرداخت کند:

۱- سازمان امور مالیاتی هر استان، موظف است همه ماهه حداکثر تا پانزدهم ماه بعد، سهم شهرداری از وصولی ماه قبل را به حسابی که توسط خزانه‌ی شهر اعلام می‌شود، واریز کند.

۲- دولت می‌تواند مسئولیت وصول مالیات مشاغل را به‌همراه امکانات اجرایی و نیروی انسانی لازم و اسناد و مدارک مرتبط، به شهرداری محل واگذار کند. در این صورت صددرصد وجوه حاصله به شهرداری محل تعلق می‌گیرد.

مبحث پنجم: درآمدهای حاصل از اموال و دارایی‌های شهرداری

ماده ۲۷۸- درآمدهای حاصل از اموال و دارایی‌های شهرداری، موارد ذیل را شامل می‌شود:

۱- مال‌الاجاره‌ی حاصل از اموال به اجاره واگذار شده‌ی شهرداری، بر طبق آیین‌نامه‌ای که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

۲- سود سهام شهرداری در شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و سایر شرکت‌هایی که شهرداری در آن‌ها سهامدار است.

ماده ۲۷۹- شهرداری‌ها حق فروش اموال غیرمنقول خود را به‌عنوان کسب درآمد ندارند، در مواردی که ضرورت اقتضا نماید و شهرداری نیاز مالی داشته باشد می‌باید موضوع را مستنداً به شورای اسلامی شهر ارسال در صورت تصویب شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به فروش اموال اقدام نمایند.

مبحث ششم: سهم شهرداری از بودجه‌ی عمومی، کمک‌ها و هدایای اعطائی دولت و سازمان‌های دولتی و سایر اشخاص غیردولتی

گفتار اول: کمک‌ها و هدایای اعطائی

ماده ۲۸۰- کمک‌های بلاعوض و هدایا، کمک‌هایی است که از طرف بعضی دستگاه‌ها و مراجع از جمله مراجع زیر به شهرداری پرداخت یا اهداء می‌شود:

- ۱- دولت و دستگاه‌های دولتی
- ۲- مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی
- ۳- سازمان‌های مردم‌نهاد
- ۴- خیرین حقیقی و حقوقی
- ۵- درآمدهای ناشی از موقوفات
- ۶- کمک‌های سازمان‌های بین‌المللی

گفتار دوم: سهم شهرداری از بودجه عمومی

ماده ۲۸۱- سهم شهرداری‌ها از بودجه‌ی عمومی به شرح زیر به‌عنوان پرداخت‌های انتقالی دولت به شهرداری‌ها توسط سازمان نظام شهرداری‌ها برآورد و به پیشنهاد شورای عالی استان‌ها در ردیف‌های جداگانه در لایحه‌ی بودجه‌ی کل کشور توسط دولت پیش‌بینی و به مجلس شورای اسلامی ارائه می‌شود؛ و پس از تصویب و ابلاغ بودجه با نظر شورای برنامه‌ریزی و توسعه‌ی استان و با مبادله‌ی موافقت‌نامه با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی محل حسب مورد، بین شهرداری‌ها توزیع می‌گردد.

الف- صددرصد از اعتبارات کمک و طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای در بخش‌های آب، گاز، برق، حمل‌ونقل هوایی، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش برای احداث و بازسازی مدارس و ورزشگاه‌ها در محدوده‌ی شهرها و صددرصد از اعتبارات مربوط به خدمات اجتماعی از جمله امور بی‌خانمان‌ها، معلولان، معتادان، متکدیان در بودجه‌ی عمومی دولت، به شهرداری اختصاص می‌یابد.

ب- هزینه‌های سرمایه‌گذاری و تأسیس و نگهداری سامانه‌های اتوبوس‌رانی و حمل‌ونقل ریلی شهری و حومه

ج- «یارانه‌ی بلیت اتوبوس‌رانی»، «خرید اتوبوس و قطعات یدکی برای اتوبوس‌رانی‌های شهری» و «یارانه‌ی بلیت قطارهای شهری» به‌منظور جبران کسری هزینه‌های بهره‌برداری از سیستم‌های اتوبوس‌رانی و راه‌آهن شهری در اجرای ماده ۳۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ پنجاه درصد از اعتبارات قانون مدیریت بحران برای ایجاد زیرساخت‌های مدیریت بحران و صددرصد از اعتبارات کمک به ایستگاه‌های آتش‌نشانی

د- اعتبارات کمک به احیای بافت‌های فرسوده

ه- اعتبارات کمک به طرح‌های تولید مسکن ویژه‌ی گروه‌های کم‌درآمد و طرح‌های تولید مسکن در بافت‌های فرسوده‌ی شهرها، برای اجرای ماده‌ی ۱۶ قانون سامان‌دهی و حمایت از تولید و عرضه‌ی مسکن مصوب ۱۳۸۷/۰۲/۲۵ که ساخت و تولید این نوع مسکن توسط خانوارها و یا بخش خصوصی صورت خواهد گرفت. کمک دولت به صورت تأمین زمین، یارانه‌ی عوارض شهرداری و تسهیلات بانکی ارزان‌قیمت خواهد بود

و- جبران بخشی از زیان شهرداری‌ها، ناشی از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ که طبق بندهای «ج» و «د» ماده (۸) قانون مذکور با درج اعتبارات آن، در ردیف جداگانه، در بودجه‌ی عمومی دولت به شهرداری اختصاص می‌یابد

ز- اعتبارات طراحی و ایجاد کمربند سبز در اطراف مراکز جمعیتی

ح- اعتبارات ماده (۱۰) قانون توسعه‌ی حمل‌ونقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب ۱۳۸۶/۹/۱۸ برای توسعه‌ی حمل‌ونقل عمومی درون‌شهری

ط- اعتباراتی که در قوانین بودجه‌ی سنواتی با عناوین کمک به شهرداری‌های شهرهای زیر ۵۰ هزار نفر جمعیت و کمک به تأسیسات زیربنایی این شهرها پیش‌بینی می‌شود

ی- پرداخت جبرانی دولت به شهرداری‌ها در مورد تخفیف عوارض تراکم و پروانه‌ی ساختمانی در بافت‌های فرسوده‌ی شهری، موضوع تبصره ماده ۱۸۱ قانون پنجمین برنامه‌ی توسعه‌ی مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۳۰

ک- پرداخت دولت به شهرداری‌ها بابت احداث و اداره‌ی درمانگاه‌های مخصوص افراد بی‌بضاعت، مراکز تنظیم خانواده و مراکز ترک اعتیاد. کمک استانی به ساخت و اداره‌ی درمانگاه‌ها، مراکز تنظیم خانواده و مراکز ترک اعتیاد

ماده ۲۸۲- مجری طرح‌های عمران شهری که از محل اعتبارات عمران شهری مندرج در بودجه‌ی سنواتی کل کشور در هر استان، تأمین مالی می‌شود، شهرداری هر محل خواهد بود.

ماده ۲۸۳- سازمان نظام شهرداری‌ها مکلف است ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، نظام هدفمند کردن کمک‌های دولت به شهرداری‌ها را مشتمل بر مواردی از قبیل منع مصرف کمک‌ها در امور جاری و صرف آن‌ها در پروژه‌های عمرانی، آموزشی، تعیین شاخص و سطح‌بندی شهرداری‌ها و سازوکار پاسخ‌گویی را تهیه و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها جهت اجرا به شهرداری ابلاغ نماید.

فصل دوم - برنامه‌ی اقتصادی شهر، محیط کسب‌وکار، سرمایه‌گذاری - استقراض - صندوق توسعه‌ی شهرداری‌ها - شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری

مبحث اول: برنامه‌ی اقتصادی شهر

ماده ۲۸۴ - سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، سیاست‌ها و شیوه‌نامه‌ی تنظیم برنامه‌ی اقتصادی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت شهر را تهیه و جهت تصویب به شورای عالی استان‌ها تقدیم نماید و شورا نیز موظف است حداکثر ظرف مدت دو ماه آن را بررسی و تصویب کند. این سیاست‌ها با ملحوظ داشتن محورهای ذیل تنظیم می‌شود:

- ۱- چهارچوب قانون اساسی، سیاست‌های کلی نظام، اصول و اهداف این قانون و سایر قوانین بالادستی
- ۲- رعایت محدوده‌ی وظایف شهرداری در اقتصاد شهر و ارائه‌ی پیشنهادهای لازم برای بهبود نقش شهرداری در اقتصاد شهر
- ۳- شناخت و معرفی بخش‌های پیشرو اقتصاد شهر در تعامل با فعالیت‌های اقتصادی به نفع و توسعه‌ی منابع مالی شهرداری و مرتبط با توسعه‌ی زیرساخت‌های شهری
- ۴- پیش‌بینی منابع مالی لازم برای توسعه‌ی اقتصادی شهر در بخش‌های مختلف از جمله بخش گردشگری، خدمات مالی، بانکی و بیمه‌ای، صنایع و مشاغل شهری، مسکن و ساختمان
- ۵- تعیین راهبردهای نحوه‌ی ایفای وظایف شهرداری به کارآمدترین شکل ممکن، از جمله واگذاری امور به بخش خصوصی و تعاونی و پرهیز از تصدی آن‌ها توسط شهرداری

ماده ۲۸۵ - شهرداری موظف است لایحه‌ی اجرایی برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی را ظرف مدت ۶ ماه بعد از ابلاغ سیاست‌های اصلی برنامه اقتصادی شهر، با توجه به اقلیم، استعدادها و ظرفیت‌های شهر و ضرورت‌ها تدوین و جهت تأیید به شورای اسلامی شهر ارائه کند. در جهت اجرایی شدن هر برنامه، شورای اسلامی شهر موظف است ظرف مدت سه ماه آن را بررسی، تأیید و به تصویب شورای برنامه‌ریزی شهرستان و استان برساند و جهت اجرا به شهرداری ابلاغ کند، شهرداری موظف است بر اساس شاخص‌های مصوب در برنامه‌ها، گزارش عملکرد هر برنامه، در هر سال را تا پایان خرداد ماه سال بعد به شورای اسلامی شهر، شورای برنامه‌ریزی شهرستان و استان تقدیم و برای اطلاع عموم منتشر نماید.

مبحث دوم: بهبود شرایط و محیط کسب‌وکار

ماده ۲۸۶ - سازمان نظام شهرداری‌ها موظف است ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون به منظور بهبود شرایط و محیط کسب‌وکار شهری و با رعایت قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ علی‌الخصوص ماده ۱۶ آن اقدامات زیر را انجام داده و دستورالعمل‌های حاصل از آن را پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به شهرداری‌ها ابلاغ نماید:

- ۱- فرایندهای دریافت عوارض شهری از شهروندان و فعالان اقتصادی را از طریق شیوه‌هایی نظیر خوداظهاری و پرداخت غیرحضوری مؤدیان تسهیل کند.
- ۲- مقررات و مراحل مراجعه‌ی شهروندان و فعالان اقتصادی را برای دریافت مجوزهای ساخت‌وساز و تعیین کاربری، تفکیک اراضی و املاک و نیز سامان‌دهی مشاغل را از طریق اصلاح و تغییر روش‌های اداری مزاحم، تسهیل کرده و فرآیندها و مقررات کمیسیون‌های مربوطه را در چهارچوب ماده (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و احکام قوانین برنامه پنج ساله، از طریق مصوبات شورای اسلامی شهر، کوتاه، روان و آسان نماید.
- ۳- شاخص‌های اصلی محیط کسب‌وکار در شهر را با همکاری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و سایر تشکلهای اقتصادی در چهارچوب ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ تدوین نماید و شهرداری باید به طور سالانه و فصلی، حسب مورد، به تفکیک بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی بهبود شرایط و محیط کسب‌وکار را بر اساس شاخص‌های مذکور، مورد سنجش قرار داده و نتیجه را به شورای اسلامی شهر اعلام کند.

مبحث سوم: سرمایه‌گذاری

- ماده ۲۸۷-** سازمان نظام شهرداری‌ها مکلف است شیوه‌نامه‌ی سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی شهرداری‌ها را بدون رعایت مفاد آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری‌ها مصوب ۱۳۴۶/۴/۱۲ و اصلاحات بعدی آن، در چهارچوب اهداف این قانون و افزایش منابع درآمدی شهرداری و رعایت سایر قوانین و مقررات ذی‌ربط ظرف چهار ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، تهیه و بعد از تصویب شورای عالی استان‌ها به شهرداری‌ها ابلاغ نماید، تصمیم‌گیری در پروژه‌های سرمایه‌گذاری و مشارکت با بخش خصوصی و تعاونی، با تعیین سقف پروژه و میزان مشارکت شهرداری، به شورای اسلامی شهر واگذار می‌شود.
- ماده ۲۸۸-** کلمه‌ی شهرداری‌ها از ماده ۳۰ قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ و بند «الف» و تبصره یک ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ حذف می‌شود.

مبحث چهارم: استقراض

- ماده ۲۸۹-** به‌منظور توانمندسازی شهرداری‌ها در تحرک بخشی به فعالیت‌های عمرانی، اقتصادی و اجتماعی شهری، شهرداری‌ها مجازند در چهارچوب ضوابط تعیین شده در این قانون و قوانین دیگر نسبت به استقراض از بازارهای مالی اقدام نمایند.
- ۱- شهرداری‌ها و سازمان‌های وابسته و مستقل آن‌ها می‌توانند با تصویب شورای اسلامی شهر از بازارهای مالی داخلی استقراض نمایند. استقراض از بازارهای مالی بین‌المللی علاوه بر تصویب شورای اسلامی شهر، مستلزم موافقت دولت است.

- ۲- دریافت تأیید دولت قبل از انتشار اوراق بدهی در مواردی که دولت بازپرداخت اصل و سود بدهی شهرداری را تضمین می‌کند ضروری است.
- ۳- به شهرداری‌ها اجازه داده می‌شود در راستای تأمین منابع ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری خود، پس از تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی، اقدام به انتشار اوراق مشارکت و انواع صکوک اسلامی نمایند. تضمین اصل و سود این اوراق با شرکت‌ها و شهرداری‌های ذی‌ربط است.
- ۴- شهرداری‌ها می‌توانند برای کاهش هزینه‌های استقراض از بازارهای مالی، مشترکاً اقدام به انتشار اوراق مشارکت نمایند. برای این منظور لازم است سهم و تعهدات هر یک از آن‌ها در قرارداد جداگانه‌ای تنظیم و به تأیید بانک کارگزار برسد.
- ۵- دریافت تسهیلات بانکی برای تأمین مالی کوتاه‌مدت شهرداری‌ها (پوشش تفاوت زمانی دریافت‌ها و پرداخت‌های بودجه‌ی شهرداری‌ها در ظرف یک سال مالی) مجاز است. این تسهیلات ظرف همان سال مالی بازپرداخت خواهد شد.
- ۶- دریافت تسهیلات بانکی درازمدت و انتشار اوراق مشارکت، اوراق گواهی سپرده خاص و سایر اوراق بدهی توسط شهرداری‌ها، فقط برای تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌های انتفاعی و غیرانتفاعی شهرداری‌ها و یا شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به آن‌ها مجاز است.
- ۷- شرکت‌های نسل دوم و سوم شهرداری‌ها به‌هیچ‌وجه مجاز به انتشار اوراق مشارکت نخواهند بود.
- ۸- بازپرداخت اصل و سود تسهیلات بانکی در پروژه‌های انتفاعی شهری، صرفاً از محل درآمدهای حاصل از این پروژه‌ها باید تأمین گردد. بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پروژه‌های غیرانتفاعی از محل بودجه‌ی شهرداری تأمین خواهد شد. در پروژه‌های مشترک انتفاعی-غیرانتفاعی، حسب مورد ترکیبی از دو روش فوق می‌تواند مورد عمل قرار گیرد.

ماده ۲۹۰- شهرداری‌هایی که اقدام به استقراض از سیستم بانکی و بازارهای مالی می‌کنند، قبل و بعد از استقراض ملزم به انتشار اطلاعات مالی خود به شرح زیر می‌باشند:

- الف- انتشار صورت‌های مالی شامل ترازنامه، صورت حساب سود و زیان (در مورد شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری)، عملکرد بودجه‌ی جاری و سرمایه‌ای شهرداری در دو سال گذشته
- ب- انتشار مبلغ بدهی‌های خود به اشخاص حقیقی و حقوقی، بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و توزیع زمانی بازپرداخت آن‌ها
- ج- ارزش زمین و مستغلات متعلق به شهرداری یا شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته که می‌تواند به‌عنوان وثیقه‌ی بدهی‌ها به کار رود.

ماده ۲۹۱- شهرداری‌ها موظفاند مطالعات ارزیابی فنی - اقتصادی پروژه‌های سرمایه‌گذاری را که برای تأمین مالی آن‌ها به بانک‌ها و بازار سرمایه مراجعه می‌کنند، در دسترس همگان قرار دهند.

ماده ۲۹۲- سقف بدهی شهرداری‌ها باید به میزانی باشد که تعهدات بازپرداخت اصل و سود بدهی‌های شهرداری‌ها، در هیچ سال مالی از ۲۰ درصد مجموع درآمدهای آن‌ها در آن سال مالی تجاوز نکند.

ماده ۲۹۳- سازمان نظام شهرداری‌ها مکلف است ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون، نظام جذب و مصرف وجوه استقراری از بازارهای مالی را تهیه و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها، جهت اجرا به شهرداری‌ها ابلاغ نماید.

مبحث پنجم: صندوق توسعه‌ی شهرداری‌ها

ماده ۲۹۴- سازمان نظام شهرداری‌ها به‌منظور تسهیل ورود شهرداری‌ها به بازارهای مالی و نظارت بر عملکرد مالی شهرداری‌ها در زمینه‌ی مصرف کمک‌های بلاعوض دولت، صندوق توسعه‌ی شهرداری‌ها را به‌صورت موسسه‌ی اعتباری غیربانکی با سرمایه‌ی شهرداری‌ها و با وظایف و اختیارات زیر تأسیس خواهد کرد:

- ۱- ارائه‌ی تسهیلات مالی درازمدت به شهرداری‌ها به‌منظور تأمین مالی پروژه‌های سرمایه‌گذاری انتفاعی و غیرانتفاعی شهرداری‌ها
- ۲- ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای به شهرداری‌ها در زمینه‌ی ارزیابی فنی، مالی و اقتصادی پروژه‌های سرمایه‌گذاری، تنظیم درخواست‌های تأمین مالی از مؤسسات داخلی و خارجی در ازای دریافت کارمزد معین
- ۳- معرفی پروژه‌های سرمایه‌گذاری مورد تأیید صندوق به بانک‌های عامل جهت انتشار اوراق مشارکت، اوراق گواهی سپرده‌ی خاص و ارائه‌ی تسهیلات بانکی با تضمین صندوق در ازای دریافت کارمزد معین
- ۴- انتشار اوراق مشارکت به‌منظور تجهیز منابع مالی برای اعطای تسهیلات به شهرداری‌ها
- ۵- استقراض از بانک جهانی برای تأمین مالی پروژه‌های سرمایه‌گذاری شهرداری‌ها
- ۶- توزیع پرداخت‌های بلاعوض دولت مرکزی میان شهرداری‌ها بر اساس ضوابط تعیین‌شده توسط سازمان نظام شهرداری‌ها و نظارت مالی بر نحوه‌ی خرج آن توسط شهرداری‌ها و ارائه‌ی گزارشات مالی مربوط به سازمان نظام شهرداری‌ها در ازای دریافت کارمزد معین
- ۷- صندوق حق خواهد داشت کمک‌های بلاعوض دولت به شهرداری‌های متخلف را به نفع طلبکاران ضبط کرده و مستقیماً به آن‌ها پرداخت نماید.
- ۸- کمک به شهرداری‌ها در تعیین رتبه‌ی اعتباری آن‌ها جهت معرفی به مؤسسات واجد شرایط داخلی و خارجی و ارائه‌ی کمک‌های حقوقی و مالی به شهرداری‌ها در این زمینه
- ۹- برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه‌ی ارزیابی پروژه‌های سرمایه‌گذاری و روش‌های تأمین مالی شهرداری‌ها

ماده ۲۹۵- در صورت عدم بازپرداخت به‌موقع اقساط آن‌دسته از تسهیلات مالی شهرداری‌ها که توسط صندوق تضمین شده است، صندوق حق خواهد داشت از سازمان نظام شهرداری‌ها بخواهد که سهم شهرداری متخلف را از

مالیات بر ارزش افزوده و عوارضی که به طور متمرکز وصول می‌شود، به منظور بازپرداخت پرداخت اقساط معوقه و جبران خسارات طلبکاران به حساب صندوق واریز نماید.

ماده ۲۹۶- اساس‌نامه‌ی قانونی صندوق توسعه‌ی شهرداری‌ها ظرف ۶ ماه پس از تصویب این قانون توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به تصویب هیئت دولت خواهد رسید.

مبحث ششم: شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری

ماده ۲۹۷- شهرداری در چهارچوب قوانین بالادستی کشور و در راستای اصول و اهداف و رعایت مفاد این قانون با تصویب شورای اسلامی شهر، مجاز به تأسیس سازمان‌هایی به صورت غیرانتفاعی است. این سازمان‌ها دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی بوده و صاحب منابع مالی و دارایی‌های مربوط به خود می‌باشند. تصویب اساس‌نامه‌ی سازمان‌های مذکور به عهده‌ی شورای اسلامی شهر محول می‌شود.

ماده ۲۹۸- شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری، مؤسساتی هستند که بیش از ۵۰ درصد سرمایه یا سهام آن‌ها متعلق به شهرداری است و با رعایت موارد زیر تشکیل و اداره می‌شوند:

- ۱- اجازه‌ی تشکیل شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری و تصویب اساس‌نامه‌ی آن‌ها به عهده‌ی شورای اسلامی شهر است و شورا مکلف است در مصوبه‌ی مربوط به مجوز تشکیل شرکت، تعداد سال‌های تملک شهرداری در شرکت را بر حسب موضوع فعالیت شرکت از یک تا ۱۰ سال قید نماید و پس از گذشت مدت مذکور شهرداری موظف به واگذاری شرکت به بخش خصوصی و تعاونی خواهد بود.
- ۲- شرکت‌های مذکور، در موضوعاتی که در اساس‌نامه‌ی آن‌ها قید نشده، تابع قانون تجارت می‌باشند.

ماده ۲۹۹- قیمت‌گذاری کالاها و خدمات شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری و تغییرات آن‌ها که حداکثر یک بار در سال خواهد بود به پیشنهاد مجمع عمومی شرکت و با تصویب شورای اسلامی شهر انجام می‌شود. تغییر قیمت برای بار دوم در همان سال نیاز به رأی موافق دو سوم کل اعضای شورای اسلامی شهر دارد.

بهای کالاها و خدمات شرکت‌های مشمول قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، مشمول این حکم نمی‌باشد.

ماده ۳۰۰- سایر احکام مربوط به شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری به شرح زیر است:

- ۱- بودجه‌ی سالانه‌ی شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری باید همراه با لایحه‌ی بودجه‌ی شهرداری به شورای اسلامی شهر تقدیم و به تصویب شورای مذکور برسد.
- ۲- آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی و استخدامی شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری در چهارچوب ضوابطی که توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد، توسط شهرداری تهیه و به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد و تا زمانی که این آیین‌نامه تصویب نشده است بر اساس آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری عمل خواهد شد.

- ۳- شرکت‌هایی که در زمان تصویب این قانون بیش از ۵۰ درصد سهام آن‌ها متعلق به شهرداری است و یا سازمان‌هایی که هنگام تصویب این قانون متعلق به شهرداری هستند، حسب مورد، به‌عنوان شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری تلقی و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، تابع احکام آن می‌باشند.
- ۴- ضوابط چهارچوب اساس‌نامه‌ی شرکت‌ها و سازمان‌ها، از جمله ارکان، اختیارات، وظایف، منابع درآمد و تأمین هزینه، نظارت، نحوه‌ی پاسخ‌گویی و حسابرسی آن‌ها ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

ماده ۳۰۱- شهرداری‌ها و سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های وابسته، از پرداخت حق‌الثبت املاک، هزینه‌ی دادرسی و هرگونه مالیات، معاف می‌باشند.

فصل سوم - خزانه‌ی شهر - اصلاحات لازم در آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری‌ها و آیین‌نامه‌ی معاملاتی شهرداری تهران

مبحث اول: خزانه‌ی شهر

ماده ۳۰۲- خزانه‌ی شهر، در اختیار شهردار و زیر نظر شورای اسلامی شهر است که وظایف زیر را برعهده دارد:

- ۱- ابلاغ اعتبار بودجه‌ی شهرداری
- ۲- تنظیم لایحه‌ی بودجه، اصلاح، متمیم و تفریق آن
- ۳- افتتاح حساب و نظارت بر حساب‌های شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری و مدیریت وجوه نقد
- ۴- اولویت‌بندی و سامان‌دهی بدهی‌های شهرداری و نظارت بر بدهی‌های شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و تهیه‌ی صورت بدهی‌های آن‌ها برای درج در لایحه‌ی بودجه‌ی سالانه‌ی شهرداری
- ۵- مدیریت دارایی‌ها و حفظ اسناد شهرداری، از جمله اسناد مربوط به املاک و مستغلات، سهام و اوراق مشارکت متعلق به شهرداری و سایر اسناد مربوط به وام‌های پرداختی
- ۶- راه‌اندازی و نظارت بر اجرای شیوه‌ها و روش‌های پیشرفته حسابداری و حسابرسی در شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته
- ۷- نظارت بر امور مالی و محاسباتی شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته از طریق ذی‌حسابی‌ها
- ۸- سایر امور محوله طبق این قانون و سایر قوانین و مقررات مرتبط

ماده ۳۰۳- کلیه‌ی دریافت‌های شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته، باید در حساب‌های معرفی‌شده از طرف خزانه‌ی شهر متمرکز شود؛ تخلف از مفاد این ماده در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی محسوب شده و مستوجب مجازات‌های پیش‌بینی‌شده در قوانین ذی‌ربط می‌باشد.

ماده ۳۰۴- ذی‌حساب، مأموری است که با معرفی رئیس خزانه‌ی شهر و با تأیید شورای اسلامی شهر و به‌موجب حکم شهردار، از بین مستخدمان واجد صلاحیت، به‌منظور اعمال نظارت و تأمین هماهنگی لازم در اجرای مقررات مالی و محاسباتی در شهرداری و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری به این سمت منصوب می‌شود و انجام وظایف مشروحه زیر را به‌عهده خواهد داشت:

- ۱- نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگاهداری و تنظیم حساب‌ها بر طبق قانون و ضوابط و مقررات مربوط
- ۲- نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی
- ۳- نگاهداری و تحویل و تحول وجوه و نقدینگی و سپرده‌ها و اوراق بهادار
- ۴- نگاهداری حساب اموال شهرداری و مؤسسات و شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و نظارت بر اموال مذکور

ذی‌حساب وظایف خود را زیر نظر شهردار و مدیرعامل شرکت‌ها و رئیس سازمان‌های وابسته به شهرداری انجام می‌دهد.

ماده ۳۰۵- شهرداری و کلیه شرکتها و سازمانهای وابسته به شهرداری، مکلفاند صورتحساب دریافت و پرداخت ماهانه و سالانه خود، اعم از اعتبارات جاری و یا طرحهای عمرانی را مطابق دستورالعملی که از طرف خزانه شهر تهیه و از طریق شهردار ابلاغ خواهد شد، تنظیم و پس از تصویب مراجع قانونی جهت درج در صورتحساب عملکرد ماهانه و سالانه بودجهی شهرداری، به خزانه شهر ارسال دارند.

ماده ۳۰۶- شرکتها و سازمانهای وابسته به شهرداری، مکلفاند ترازنامه و حساب سود و زیان خود را حداکثر تا یک ماه پس از تصویب مجمع عمومی طبق قانون تجارت، برای درج در صورتحساب عملکرد سالانه بودجهی شهرداری، به شهرداری ارسال نمایند.

ماده ۳۰۷- شهرداری مکلف است تا پانزده روز پس از نیمه اول و دوم هر سال صورتحساب عملکرد بودجهی شهرداری (حاوی صورت جامعی از منابع و مصارف شهرداری و کلیه مؤسسات و شرکتها و سازمانهای وابسته به شهرداری) و آمار عملیات عمرانی و سایر فعالیتهای انجام شده در حوزههای مأموریتی خود را برای اطلاع عموم انتشار دهد.

ماده ۳۰۸- وجوهی که به نام سپرده یا امانت به شهرداری داده می شود، باید در حساب مخصوصی نگهداری شود و شهرداری به هیچ عنوان حق ندارد در وجوه سپرده و یا امانات، دخل و تصرف نماید. ولی پس از ده سال از تاریخ استحقاق مطالبه، در صورت عدم مطالبه ذی نفع، شهرداری می تواند وجوه مطالبه نشده را در درآمد عمومی خود منظور نماید. شهرداری باید هر سال اعتبار متناسبی در بودجهی خود برای پرداخت این قبیل سپردهها منظور نماید تا در صورت مراجعه ذی نفع یا قائم مقام قانونی او، مسترد نماید. هرگاه این اعتبار کافی نباشد شهرداری مکلف است این قبیل وجوه را از درآمد جاری خود بپردازد.

مبحث دوم: اصلاحات لازم در آیین نامه مالی شهرداریها و معاملاتی شهرداری تهران

ماده ۳۰۹- به منظور هماهنگی مواد این قانون با آیین نامه مالی شهرداریها مصوب ۱۳۴۶/۲/۱۴ و اصلاحات بعدی آن، مواد ۳۰، ۳۵، ۴۰، ۴۲ و ۴۳ آیین نامه مذکور بدون جایگزین لغو و بندهای ۱ و ۱۳ ذیل به ترتیب جایگزین مواد ۱۲، ۲۰، ۲۰، مکرر، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۴، ۳۶، ۴۱، ۴۴ و ۴۸ آیین نامه می گردد:

- ۱- ضوابط مربوط به انجام فعالیتها، ارائه خدمات و تأمین کالای مربوط به طرحهای عمرانی شهرداری، ضوابط و معیارهای فنی و اجرایی، ضوابط انتخاب مشاوران، پیمانکاران و تأمین کنندگان، ارجاع کار به آنها، متن و شرایط پیمانها و فرم قراردادهای تیپ، قیمت گذاری، حق الزحمه و روش تحویل آنها تابع آیین نامهها و دستورالعملهایی است که ظرف شش ماه از لازم الاجرا شدن قانون توسط سازمان نظام شهرداریها تهیه و به تصویب شورای عالی استانها خواهد رسید.
- ۲- اختلافات ناشی از معاملات موضوع این آیین نامه با توافق طرفین در هیئت حل اختلافی با عضویت یک نفر قاضی با معرفی رئیس کل دادگستری استان، نماینده شهردار و نماینده قانونی طرف قرارداد قابل رسیدگی است و حکم صادره با رأی دو نفر از اعضای هیئت، برای طرفین لازم الاجراست.
- ۳- از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون مرجع تعیین نوع اسناد سپرده جهت شرکت در مناقصه، تضمین حسن انجام کار و مبلغ هر یک برای معاملات مختلف و تعیین سقف بهای مورد معامله در معاملات جزئی (کوچک) و

- میزان بهای مورد معامله در مرحله‌ی تحویل موضوع این آیین‌نامه و آیین‌نامه‌ی معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵/۱/۲۵ و اصلاحیه‌های بعدی آن‌ها، شورای عالی استان‌ها می‌باشد.
- ۴- بودجه‌ی سالانه‌ی شهرداری عبارت است از یک برنامه‌ی جامع مالی که در آن کلیه‌ی خدمات و فعالیت‌ها و اقداماتی که باید در طی سال مالی توسط شهرداری، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته به شهرداری انجام شود، همراه با برآورد مبلغ و میزان هزینه‌ها و درآمدهای لازم برای تأمین آن‌ها پیش‌بینی می‌شود و پس از تصویب شورای اسلامی شهر قابل اجرا است.
- ۵- بودجه‌ی شهرداری و متمم آن، به صورت عملیاتی باید بر اساس حوزه‌های مأموریتی، راهبردها، سیاست‌های اجرایی، برنامه‌های خاص مربوط به هر خدمت و محصول و مبتنی بر اهداف و شاخص‌های کمی مشخص و هزینه‌ی هر یک از آن‌ها تنظیم گردد. طرز تنظیم برنامه و بودجه و تفریح بودجه و نحوه‌ی تفکیک مأموریت‌ها و درآمدها و انطباق بودجه با برنامه و همچنین طرز برآورد درآمد و هزینه به موجب آیین‌نامه‌ی خواهد بود که به وسیله‌ی سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و توسط شورای عالی استان‌ها تصویب و ابلاغ خواهد شد.
- ۶- شهرداری مکلف است تا پایان دی ماه، بودجه‌ی سالیانه‌ی خود را به شورای اسلامی شهر پیشنهاد نماید و شورای اسلامی شهر نیز باید قبل از اسفند ماه هر سال، آن را مورد رسیدگی و تصویب قرار دهد. همچنین شهرداری موظف است تفریح بودجه‌ی هر سال را تا اول خرداد ماه سال بعد به شورای اسلامی شهر تسلیم و شورا نیز باید تا آخر خرداد ماه آن را رسیدگی و تصویب نماید. شیوه‌ی بررسی و تصویب بودجه یا تفریح بودجه در شورای اسلامی شهر طبق آیین‌نامه‌ی خواهد بود که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها، به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید. در هر حال، دوره‌ی تصویب بودجه یا تفریح آن نباید از دو ماه بیشتر باشد و شورای اسلامی شهر باید حداقل هفته‌ای چهار روز برای بررسی بودجه تشکیل جلسه دهد و حضور شهردار یا نماینده‌ی وی در جلسات الزامی است.
- ۷- در صورتی که شهرداری در رأس موعد مذکور به وظیفه‌ی قانونی خود در مورد پیشنهاد لایحه‌ی بودجه و متمم آن و تفریح بودجه عمل نکند، شهردار موظف است ظرف مدت ۱۵ روز پس از موعد مقرر دلایل تأخیر در ارائه‌ی بودجه را به شورای اسلامی شهر گزارش نماید؛ در صورتی که شورا دلایل شهردار را موجه نداند، می‌تواند نسبت به ارجاع پرونده‌ی تخلف شهردار به هیئت رسیدگی به تخلفات اداری اقدام کند.
- ۸- درآمد شهرداری وفق ماده ۶ این قانون تأمین می‌شود.
- ۹- کلیه‌ی پرداخت‌های شهرداری باید در مقابل اسناد مثبته صورت گیرد. آیین‌نامه‌ی مربوط به پیش‌پرداخت، مساعدته، تنخواه‌گردان و علی‌الحساب در مورد هزینه‌هایی که تنظیم اسناد مثبته آن‌ها قبل از انجام میسر نباشد، با پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.
- ۱۰- طرز تهیه‌ی اسناد هزینه و مدارک ضمیمه‌ی آن و طرز طبقه‌بندی هزینه‌های شهرداری و همچنین اصول و قواعد مربوط به انبارداری و ارتباط آن با کارپردازی به موجب دستورالعملی است که به وسیله‌ی سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

۱۱- نحوه‌ی وصول و نگهداری حساب درآمدها، پرداخت هزینه‌ها، نگهداری حساب موجودی و تنظیم گزارش‌های مستمر وضعیت مالی شهرداری و همچنین ترتیبات مربوط به عملیات استقراری شهرداری‌ها به‌موجب دستورالعملی است که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

۱۲- رسیدگی و ممیزی حساب شهرداری‌ها در دو مرحله به شرح زیر انجام خواهد گردید:

- الف- حسابرسی به‌وسیله‌ی شهرداری قبل و بعد از هزینه به‌وسیله‌ی کارکنان ثابت شهرداری که اطلاعات کافی در امور مالی و حسابداری داشته باشند.
- ب- حسابرسی به‌وسیله‌ی حسابرسان منتخب شورای اسلامی شهر که در این صورت شهرداری نتیجه‌ی گزارش حسابرسان مذکور را در اختیار شورای اسلامی شهر و دیوان محاسبات شهر قرار خواهد داد.

۱۳- طرز نگاهداری و حفظ و حراست اموال شهرداری اعم از اختصاصی و عمومی و ثبت آن‌ها در دفاتر و امور مربوط به اموال و بازدید مستمر و استفاده‌ی صحیح از آن‌ها و نحوه‌ی محاسبه استهلاک و نگاهداری حساب موجودی اموال به‌موجب دستورالعمل‌هایی است که به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

ماده ۳۱۰- به‌منظور انطباق احکام این قانون با آیین‌نامه‌ی معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵/۱/۲۵ و اصلاحات بعدی آن، موادی از آیین‌نامه‌ی مذکور به شرح زیر اصلاح و یک ماده به آن الحاق می‌شود:

- ۱- * ماده ۳ قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱/۲۵ و تبصره‌های آن جایگزین ماده ۱ می‌شود.
* در تبصره دو ماده یک، کلمه‌ی «کارشناسی» جایگزین عبارت «کارشناسی رسمی» می‌شود.
- ۲- * در سطر سوم ماده ۴، کلمه‌ی «حقوقی» جایگزین کلمه «بازرسی» می‌شود.
* یک تبصره به‌عنوان تبصره ۲ به شرح زیر به ماده ۴ الحاق و تبصره قبلی به تبصره ۱ تغییر می‌یابد:
تبصره ۲: در مناطق و سازمان‌های فاقد عناوین سازمانی یادشده در کمیسیون موضوع این ماده، اعضای کمیسیون توسط مدیران مناطق و سازمان‌ها انتخاب و به شهردار معرفی می‌شوند.
- ۳- ماده ۶ به شرح زیر اصلاح و تبصره‌های ذیل آن حذف می‌شود:
آگهی مناقصه با توجه به اهمیت معامله و تشخیص رئیس کمیسیون معاملات دو تا سه نوبت در دو روزنامه‌ی کثیرالانتشار و همزمان در سامانه‌ی اینترنتی شهرداری منتشر می‌شود.
- ۴- بند (۵) ماده ۱۰ حذف می‌شود.

۵- در ماده ۱۲ عبارت «با رعایت آئین‌نامه‌های موضوع ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه کشور» به عبارت «با رعایت مفاد ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ و آئین‌نامه‌های اجرایی آن» اصلاح می‌شود.

۶- در ماده ۱۳:

الف - در سطر اول «کمیسیون» به «کمیسیون‌های» تغییر می‌یابد.

ب - در بند ۵ عبارت «مأمور فنی» به عبارت «کارشناس خبره» تغییر می‌یابد.

ج - یک بند به عنوان بند ۶ به ماده اضافه می‌شود:

«یکی از اعضای شورای اسلامی شهر به انتخاب و معرفی شورا به عنوان ناظر»

۷- در سطر آخر ماده ۱۴ عبارت «ماده ۳۱» به عبارت «ماده ۳۳» اصلاح می‌شود.

۸- تبصره ۳ به شرح زیر به ماده ۲۴ الحاق می‌شود:

نحوه‌ی تحویل و زمان پرداخت سپرده‌ی قراردادهایی که موضوع پروژه در آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی شهرداری‌ها و شهرداری تهران پیش‌بینی یا تصریح نشده است، مانند پروژه‌های مطالعاتی، خدمات روزانه، ماهانه، از جمله طبخ غذا، خدمات اجاره‌ای و خودروئی، تابع دستورالعملی است که ظرف ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

۹- در ماده ۲۸، عبارت «ارزیاب شهرداری» به عبارت «کارشناس رسمی دادگستری» اصلاح می‌شود.

۱۰- جزء ۳ از بند ۳ ماده ۲۹ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

یک نفر کارشناس در حوزه‌ی مدیریت شهری با حداقل ده سال سابقه به انتخاب و معرفی شورای اسلامی شهر

۱۱- بندهای هشت‌گانه و تبصره ماده ۳۱ لغو و به جای آن بندهای «الف» تا «ط» ماده ۲۹ قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱/۲۵ جایگزین می‌شود.

۱۲- ماده ۳۲ حذف می‌شود.

۱۳- در سطر اول ماده ۳۵، کلمه‌ی «سفته» جایگزین عبارت «اسناد خزانه» می‌شود.

۱۴- ماده زیر به عنوان ماده ۴۰ به آیین‌نامه الحاق و شماره ماده ۴۰ سابق به ۴۱ تغییر می‌یابد:

نحوه‌ی انتخاب مجری پروژه‌های مطالعاتی، نحوه‌ی برآورد میزان بهای خدمات و معیار سنجش و روند انتخاب و انجام معامله با اشخاص حقیقی و حقوقی در پروژه‌های مشارکتی و سرمایه‌گذاری تابع آیین‌نامه‌ای است که ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد سازمان نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

سایر موارد

ماده ۳۱۱- بخشی از وظایف شهرداری در اجرای وظایف قانونی خود در امور حقوقی به شرح ذیل است:

- ۱- طرح دعوی جزایی و حقوقی علیه متجاوزان به املاک و اموال شهرداری و سایر موارد لازم و دفاع از حقوق شهرداری در برابر دعوی مطروحه با رعایت قوانین و مقررات
- ۲- انجام حمایت‌های قضایی، حقوقی و مالی لازم از کارکنان در حوزه‌ی مدیریت شهری و مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته در راستای انجام وظایف شغلی از قبیل ارائه‌ی مشاوره‌های حقوقی لازم، اعزام نماینده به مراجع ذی‌صلاح و سپردن وثیقه‌های لازم
- ۳- پرداخت مطالب موضوع آرای قطعی علیه کارکنان در امور شهرداری و جبران خسارت وارده به کارکنان ناشی از انجام وظایف شغلی با رعایت قوانین و مقررات
- ۴- جبران خسارت وارده به اشخاص، ناشی از اجرای وظایف قانونی محوله در حوزه‌ی مدیریت شهری و پرداخت محکوم‌به آرای قطعی یا اجرائیه‌های صادره از مراجع قضایی و شبه قضایی با رعایت قوانین و مقررات
- ۵- جبران خسارات وارده به اشخاص، ناشی از عدم انجام و یا سوء انجام وظیفه از سوی مأموران در حوزه‌ی مدیریت شهری، در چنین مواردی شهرداری می‌تواند در صورت تقصیر مأمور مربوطه خسارت پرداختی را از وی مطالبه و وصول نماید.

ماده ۳۱۲- نظام روزآمد کردن قانون، مبتنی بر بازخورد حاصل از اجرا و انجام پژوهش‌های مستمر و دیگر عوامل مؤثر در تحقق اهداف این قانون، ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن آن، توسط سازمان نظام شهرداری‌ها تهیه و پس از تصویب شورای عالی استان‌ها توسط آن سازمان اجرا خواهد شد.

ماده ۳۱۳ - با لازم‌الاجرا شدن این قانون، قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴/۴/۱۱ و اصلاحات بعدی آن به‌غیر از مواد... که تا تصویب مقررات مذکور در مواد... این قانون معتبر خواهد بود لغو می‌شود.

عناوین انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران از سال ۱۳۸۷ تاکنون:

کتاب:

- طراحی تفرجگاهی نواحی رودکناری در محیط کلانشهرها
- مدیریت زیست محیطی فضای سبز شهری
- شهرها در فرآیند جهانی شدن (گزارش جهانی سکونتگاه‌های انسانی)
- مجموعه مقالات همایش چالش‌ها و راهبردهای زیست محیطی کلانشهر تهران
- راهنمای توانمندسازی شهروندان و محلات شهر برای ارتقای سلامت
- آلودگی هوا (راهبردهای ملی، قوانین و مقررات)
- مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی شهرداری‌ها (جلد اول)
- مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی شهرداری‌ها (جلد دوم)
- آلودگی هوا و صدا در حقوق ایران (سیاست‌ها و چالش‌ها)
- مدیریت بحران (اصول و راهنمای عملی دولت‌های محلی)
- برنامه‌ریزی شهری سالم
- فن‌آوری راهبردی مدیریت دانش
- امکان‌سنجی انتخاب مستقیم شهرداران توسط مردم در ایران
- مبانی پایداری توسعه کلانشهرها با تاکید بر کلانشهر تهران
- مجموعه کامل قوانین شهرداری‌ها

گزارش‌های دانش شهر:

- جهانشهرها و گروه اقتصادی G24
- سیاه چاله‌ها و پیوندهای سست در شبکه شهرهای جهانی
- مروری بر برنامه‌ریزی فرهنگی در شهرداری‌های استان اونتاریو، کانادا
- جایگاه مشارکت شهروندان در اسناد بالادستی
- تحلیلی بر موضوع انتقال پایتخت سیاسی کشور
- وضعیت شهروندی
- دیپلماسی شهری در فرآیند جهانی شدن
- جایگاه مسئولیت پاسخگویی در شهرداری
- بررسی کاهش آلودگی هوای شهر تهران با جایگزینی سوخت CNG
- اثرات اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در استان تهران
- حکمرانی خوب شهری
- جایگاه فضاهای زیرزمینی در طرح‌های شهری
- مشارکت، تصور از مشارکت و حمایت شهروندان
- بررسی اجمالی تولید ناخالص داخلی ایران با توجه به سهم استان‌ها
- بررسی وضعیت رود دره فرحزاد
- کودکان و شهروندی
- شهروندی فعال و نظارت شهروندی
- مطالعه وضعیت اقتصادی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار
- جایگزینی مینی‌بوس‌های فرسوده شهر تهران، چالش‌ها و راهکارها
- لیزینگ زمین و مسکن
- نقش سازمان‌های بین‌المللی در جایگاه جدید جهانی کلانشهرها با تاکید بر مجمع شهرداران کلانشهرها
- مسئله‌یابی در حوزه مدیریت شهری
- بررسی جایگاه شهر استانبول در شبکه شهرهای جهانی (آموزه‌هایی برای تهران)
- شهروندی در دوران پساملی
- رویکردهای جدید در طراحی پارک‌ها و فضاهای سبز شهری (پارک‌های موضوع محور)
- مفاهیم پدافند غیرعامل در مدیریت شهری با تمرکز بر شهر تهران
- رویکردهای جدید در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری: برنامه‌ریزی شهری سالم
- عوارض سبز؛ ابزاری جهت کنترل آلودگی هوا در شهرها و ایجاد درآمدهای پایدار برای شهرداری‌ها
- بررسی تطبیقی طرح‌ها و برنامه‌های فضای سبز کلانشهر تهران و شهر گوانگژو چین
- وضعیت مسکن و کیفیت سکونت زنان سرپرست خانوار با تاکید بر مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- خطرهای محتمل بر تونل‌های درون شهری

- بحران سفید (برف) و مدیریت آن در کلانشهرها
- دولت و پایتخت: بررسی تجارب جهانی کمک دولت در تأمین مالی اداره پایتخت‌ها به عنوان منبع درآمدی پایدار در مدیریت شهری
- دیپلماسی شهری (ابزاری برای توسعه ملی در عصر فضای جریان‌ها)
- طراحی پیاده‌راه‌ها در شهر تهران؛ با تمرکز بر نیازهای اجتماعی شهر
- مدیریت منظر شهری محلات با رویکرد پایداری
- سامانه فرماندهی حادثه در شهر تهران
- مطالعه وضعیت ازدواج در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- بررسی و ارائه سیاست‌های دستیابی به حمل و نقل پایدار در تهران
- مطالعات وضعیت طلاق در شهر تهران
- الزامات تهیه دستورالعمل یخ زدایی معابر
- بحران مالی جهانی و تأثیرات آن بر سطح ملی و منطقه‌ای (با تأکید بر شهر تهران)
- برنامه استمرار خدمات سازمان‌ها و مشاغل در حوادث
- مدیریت تقاضای سفر (TDM)
- بررسی ضوابط بلندمرتبه‌سازی در شهر تهران
- مهندسی ارزش در حمل و نقل شهری
- شهروندی و سالمندی
- مدیریت حریم پایتخت: بررسی تجارب جهانی و ارائه پیشنهادهای اجرایی
- کشاورزی شهری
- کلانشهرها و چالش‌های حمل و نقل

گزارش‌های مدیریتی:

- تحلیل برنامه شهرداری در کاهش آلودگی هوای شهر تهران با توجه به نقش و چشم‌انداز شهرداری
- ارزیابی درآمدها و هزینه‌های اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- ارزیابی عملکرد شهرداری درخصوص مبارزه و پیشگیری از اعتیاد و ارائه رهنمودهای لازم
- بررسی چالش‌ها و راهبردهای رشد اقتصادی در ایران (با تمرکز بر استان تهران)
- بررسی چالش‌ها و راهبردهای دستیابی به اشتغال کامل (با تمرکز بر استان تهران)
- بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کشور و مقایسه آن با احکام برنامه پنجم و بودجه سال ۱۳۸۹
- گزارش شاخص بهروزی در سال ۲۴۱۴ و جایگاه ایران در آن
- گزارش عملکرد شهرداری تهران (از سال ۸۴ لغایت ۸۹)
- بررسی مسائل و مشکلات شهر تهران (از دیدگاه شوراییاران)
- بررسی چالش‌ها و راهبردهای کاهش تورم در ایران (با تأکید بر استان تهران)
- معرفی مراکز و سازمان‌های علمی و پژوهشی بین‌المللی و داخلی فعال در حوزه مدیریت شهری
- مباحث بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد
- گزارش عملکرد سال ۸۹ مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
- شناسایی وضعیت و ابعاد هویت اجتماعی شهروندان تهرانی و راهکارهای ارتقاء آن
- خدمات ایمنی شهرداری تهران
- مروری بر نقش شهرداری تهران در مدیریت بحران
- بررسی ضرورت‌ها و نیازهای گردشگری الکترونیک در ایران (تهران)
- ساماندهی و مدیریت ایجاد و توسعه مراکز آزمون‌های ادواری سامانه‌های سوخت‌رسانی CNG برای انواع خودرو (فاز اول پروژه)
- نقاط قوت و ضعف طراحی منظر شهری (بررسی موردی برنامه، طرح، اجرا و نظارت طرح منظر شهری نعمت آباد)
- بررسی نظرات شهروندان تهرانی درخصوص نحوه انتخاب شهردار تهران
- بازیگری طرح نوسازی ناوگان تاکسیرانی تهران (جایگزینی تاکسی‌های فرسوده)
- ارزیابی معایب و مزایای احداث زیرگذر عابر پیاده به جای پل‌های روگذر
- راهکارهای ساماندهی جا پارک حاشیه‌ای در محلات مسکونی شهر

- ضرورت‌ها و الزامات مدیریت یکپارچه در کلانشهر تهران (جدایی شهرستان‌های ری و شمیرانات از کلانشهر تهران؛ تهدید یا فرصت)
- بررسی ضوابط احداث، نگهداری و مدیریت سرویس‌های بهداشتی عمومی
- جهاد اقتصادی و نقش شهرداری در تحقق آن (با تاکید بر ضرورت‌ها و الزامات)
- ساماندهی مشارکت شهروندان در اداره امور شهر با رویکرد محله‌محوری
- جایگاه فرم‌های ارگانیک در طراحی المان‌های شهری
- امکان‌سنجی تحقق اجرای فضای سبز عمودی در شهر تهران
- طرح داوطلب واکنش اضطراری محله (دوام)
- ارزیابی عملکرد خانه‌های اسباب‌بازی مستقر در سرای محلات در شهر تهران
- شهر آموزش‌دهنده، ضرورت‌ها و راهکارها
- نظرسنجی و نیازسنجی از کارکنان شهرداری تهران درخصوص عملکرد شهرداری
- مطالعه تطبیقی پیرامون وظایف و مأموریت‌های شهرداری‌ها و انتخاب شهرداران در شهرهای مختلف جهان
- معرفی نمونه‌های موفق برنامه‌ریزی حمل و نقل شهری و مقایسه آن‌ها با شهر تهران
- بررسی نظام مداخله بهینه برای بهسازی و نوسازی پهنه‌های فرسوده شهر تهران
- شناسایی و ارزیابی خرابی‌های پل‌های بتنی شهر تهران (مطالعه موردی: پل شهید صنیع‌خانی)
- بررسی مهم‌ترین چالش‌ها، فرصت‌ها و پیامدهای الکترونیکی شدن شهر تهران با استفاده از مدل SWOT
- بررسی مقایسه‌ای میزان آمادگی الکترونیکی ایران و کشورهای جهان با نگاهی ویژه به شهر تهران
- وضعیت محیط زیست شهر تهران (SoE) (۸۶-۱۳۷۷)
- بررسی مسائل و مشکلات موجود در مرزهای مناطق و نواحی از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: مرزهای مناطق و نواحی ۱۴ و ۱۷ شهرداری تهران)
- شناسایی ظرفیت‌های سرمایه اجتماعی با تاکید بر شبکه‌سازی در شهر تهران
- تحلیلی بر وضعیت اجتماعی رانندگان تاکسی در تهران و ارائه راهکارهایی برای افزایش اعتماد عمومی و مسئولیت‌پذیری آن‌ها
- بازیافت از ضایعات الکترونیکی بر منابع مواد
- بررسی وضعیت سلامت شهروندان و خدمات شهری در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- مدیریت زباله‌های بتنی
- مقایسه‌ی تطبیقی تهران با شهرهای اسلامی با ساختار مدرن
- معرفی عوامل مؤثر بر تأمین هزینه پروژه‌های حمل و نقل مانند تونل، پل و بزرگراه‌های دو طبقه از محل دریافت عوارض بهره‌برداری
- شاخص‌ها و ابزارهای سنجش رضایت شهروندان از شهرداری تهران
- خوردگی مواد در هوای شهری (فاز اول)
- بلندمرتبه‌سازی در شهر تهران؛ مطالعات، تحلیل و ارائه ضوابط پیشنهادی
- شاخص‌ها و ابزارهای سنجش رضایت شهروندان از شهرداری تهران
- عدالت در شهر (۱)- وضعیت مسکن و سرپناه در مناطق شهر تهران
- مبانی مدیریت طرح
- ساماندهی و حفاظت از باغات و اراضی مزروعی شهر تهران
- بررسی میزان بهره‌وری خانه سلامت در سرای محلات و ارائه رهنمودهای لازم
- بررسی وضعیت واگذاری فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی به بخش خصوصی در شهر تهران
- بررسی مهم‌ترین عوام توسعه گردشگری در شهر تهران
- طرح ساماندهی محور جنوبی شهر تهران (حدفاصل شوش - بعثت)
- سیاست‌گذاری اجتماعی در مواجهه با پدیده: کارتن خوابی
- تبیین الگوهای موفق مشارکت‌های اجتماعی و توسعه محلات در کشور انگلستان
- مطالعه و تدوین راهکارهای بهینه‌سازی اداره سینماهای تحت مالکیت شهرداری و تعیین نقش بخش خصوصی در آن
- سیلاب‌های شهری و نحوه مدیریت آن (مطالعه موردی: سیلاب‌های شهر تهران)
- مطالعه آثار اجتماعی و اقتصادی کارگران مهاجر فصلی در شهر تهران
- مالیات بر ارزش زمین؛ ویژگی‌ها، مزیت‌ها و تأثیر آن بر درآمدهای شهرداری تهران
- توسعه انسجام اجتماعی در تهران «مبانی، تحلیل وضعیت، راهبردها»
- شهر، مصرف فرهنگی و تحلیل نسلی (مطالعه‌ای در شهر تهران)

- ضرورت استفاده از سیستم‌های حمل و نقل هوشمند (ITS) در شهر الکترونیک
- مروری بر آسیب‌پذیری لرزه‌ای کلانشهر تهران در طرح مطالعاتی جابجا با نگاهی بر وضع موجود
- تدوین مفهوم توسعه اجتماعی در مقیاس شهری
- ارزیابی طرح جامع
- سلسله گزارش‌های شناسایی مسائل اجتماعی در اولویت (۱): تعیین موضوعات اجتماعی مهم از نظر مردم
- اعتماد اجتماعی از دریچه مطالعات تجربی در سطح ملی و شهر تهران
- مفاهیم زیست محیطی در برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی حوضه آبخیز شهری
- شناسایی شاخص‌های اجتماعی به منظور تدوین مدل اولویت‌بندی موضوعات و مسائل حوزه شهری
- رنگ در شهر
- هویت شهروندی و راهکارهای ارتقاء آن در شهر تهران
- نحوه واگذاری خطوط BRT به بخش خصوصی
- بررسی تطبیقی تجارب مداخله در پهنه‌های فرسوده و ارائه راهبردهای مبتنی بر مشارکت مردم
- بررسی و مقایسه روش‌های نوین پایدارسازی شیروانی‌های خاکی در شرایط گوناگون
- تکنولوژی‌های جدید ساخت و ساز و تأثیر استفاده از آن‌ها در شهر تهران
- ارزیابی پیاده‌راه بازار تهران
- ممیزی انرژی ساختمان در شهر تهران
- بررسی مشارکت شهروندان در امور شهری
- توانمندسازی اقتصادی - اجتماعی زنان سرپرست خانوار (معرفی و ارزیابی عملکرد شهرداری تهران)
- بررسی وضعیت اتاق‌های بحران (پایگاه‌های پشتیبانی) مناطق شهرداری تهران
- بررسی انواع روش‌های حمل و نقل پاک در شهرها
- سیاست‌گذاری اجتماعی در مواجهه با پدیده کودکان کار خیابانی
- عدالت در شهر (۲) - توزیع فضایی امکانات و خدمات و تناسب آن با جمعیت ساکن در مناطق شهر تهران
- بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء کیفیت فضایی میادین با رویکرد طراحی شهری
- برنامه راهبردی مدیریت و برنامه‌ریزی حریم پایتخت و برنامه‌ریزی حریم شمال بزرگراه بابایی
- اصلاح تقسیمات شهری تهران
- توسعه انسانی در سال ۲۰۱۰ و جایگاه ایران
- عدالت در شهر (۳) - کودکان و خدمات شهری
- نقش آموزش‌های شهروندی بر توسعه شهر الکترونیک
- ارزیابی خطوط BRT تهران با استاندارد بین‌المللی
- شوراباری‌ها و کارآفرینی اجتماعی
- بازیافت: از ضایعات الکترونیک به منابع مواد (گزارش فاز دوم: مدل گردش مواد و مدل مالی)
- ارزیابی پیامدهای زیست محیطی پروژه‌های زیرساخت شهری (در مرحله اجرا)
- بررسی میزان بهره‌وری استخرهای تحت مالکیت شهرداری تهران و ارائه راهکارهای جدید برای افزایش بهره‌وری آن و مقایسه آن با بخش خصوصی
- نقد و نظری بر اقدامات شهرداری در موضوع حجاب و عفاف
- نیازسنجی اجتماعی، فرهنگی و ورزشی جوانان شهر تهران؛ بررسی نیازها و میزان بهره‌برداری جوانان از فعالیت‌ها و برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی و ورزشی شهرداری تهران
- گرایش به سوء مصرف مواد مخدر و گسترش آن در کلانشهر تهران و مناطق بیست و دوگانه (مبانی و رویکرد نظری، تحلیل و تبیین وضع موجود پیشنهادها و راهکارها)
- بررسی کارکردهای چندگانه مدرن مساجد تهران امروز (مطالعه موردی مسجد جامع شهرک غرب)
- ملاحظات ایمنی در تونل‌های شهری (مطالعه موردی: تونل توحید)
- تحصیلات و مصرف فرهنگی سمعی و بصری در شهر تهران

یکی از اصلی‌ترین موانع فراروی مدیریت شهری به‌خصوص در کلان‌شهرها چندپارگی مدیریت شهری در عرصه سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی، برنامه‌ریزی، هدایت و نظارت است. برای توسعه پایدار شهری و مدیریت فضاهای شهری، تنظیم روابط و پایداری سیستم، تبعیت بخش‌های دولتی، سازمان‌های عمومی و ذی‌نفعان از یک نظام مدیریت شهری جامع ضروری است.

از این روی، واگذاری اختیارات لازم به مدیریت شهری، ایجاد بسترهای قانونی و ساختاری و به‌خصوص تدوین قانونی جامع، امری اجتناب‌ناپذیر است. به این منظور، با عنایت به اینکه نزدیک به شش دهه از قانون شهرداری‌ها مصوب ۱۳۳۴ می‌گذرد و در حال حاضر نیز با توجه به تغییرات روزافزون، پاسخگوی کلان‌شهرها نیست، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران پیش‌نویس «قانون جامع مدیریت شهری» را برای اخذ نظرات و راهنمایی‌های صاحب‌نظران و سپس طی تشریفات قانونی و تصویب در مجلس شورای اسلامی تهیه نموده است.

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

info@rpc.tehran.ir

<http://rpc.tehran.ir>